

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
1-2/2018

Reportáž ze křtu románu Karoliny Francové Ve stínu Rudé věže

Knihkupectví Svět Jotunheim Liberec, 24. 1. 2018.

Odbila půl šestá. Karolina Francová, její muž Pavel, majitel knihkupectví a herního světa Jotunheim Vladimír Blažek a jeho spolupracovnice, editorka a spisovatelka Jitka Ládrová, dokončují přípravu křtu. Hlediště je zatím prázdné, ale na stolku s občerstvením čeká Cabernet Rener, víno přímo ze soukromých vinic libereckého temného mága, a vedle něj hromádka knih ještě vonících tiskárnou. Projektor tiše vrní a na bílou stěnu promítá titulní ilustraci ke knize. Vzápětí příjemnou atmosféru umocňuje příchod „spisovatelské delegace“ z Prahy. Fantastičtí spisovatelé se vítají navzájem i se svými libereckými příznivci, z nichž některé již znají. Z Prahy dorazila autorka knižního cyklu Mycelium Vilma Kadlečková, spisovatelka a múza všech zúčastněných Františka Vrbenská, kmotr knihy, sci-fi spisovatel Jan Kotouč (Johnak), spisovatelka Sanča Fülle, Zdeněk Rampas, čestný předseda Čs. fandomu, s manželkou Mišou a Sargo. Dovnitř se trousí další lidé, příznivci a přátelé z blízkého i dalekého okolí. Knihkupectví Svět Jotunheim je schopno nabídnout třicet pět míst k sezení a sál je brzy zcela zaplněn. Když nakonec poněkud se zpožděním dorazí i Robert Pilch, nakladatel knihy z pražského Brokilonu, už si nesedne.

Slova se ujímá sama Karolina a po ní Honza Kotouč. Vítají přítomné a Karolina promítá krátkou prezentaci, v níž představuje svět svého nového cyklu Purpurová noc. Jeho první díl Ve stínu Rudé věže je od prosince u knihkupců a nakladatel slibuje, že letos se určitě dočkáme i druhého dílu s pracovním názvem Tisíciletý démon. Karolina dodává, že třetí díl se již píše.

Vzápětí před námi otevírá okno do alternativní České republiky roku 2025, která jako jediná země na světě má přístup k magii, a my bez dechu sledujeme, jak se proměnila známá liberecká místa a běžný život. Dozvídáme se, že klíčovou událostí, která změnila tvář České republiky, je Purpurová noc. Ta nastala 14. 7. 2014, když došlo k aktivaci magického zdroje a do světa pronikla kouzla a magické bytosti. Karolina je připravená i na otázku, jaká že barva je ta purpurová, a ukazuje nám její přesný odstín. Upozorňuje nás, že Purpurová noc je zcela přelomový okamžik, který se nějakým způsobem dotkne v podstatě každého. Ztráty na životech a na majetku jsou obrovské. Karolina připomíná, že jak to asi vypadalo, přibližuje povídka V mysli mojí vidíš stíny, která románovému cyklu předchází a vyšla ve sborníku ženské fantastiky Žena se lvem v roce 2016. Pak už nás seznamuje s osobou, která je za Purpurovou noc zodpovědná, a tou není nikdo menší než první novodobý mág Radek Rener, který se stává absolutním vládcem Česka a kvůli blízkosti magického zdroje hlavní město přesouvá do Liberce, kde buduje nové sídlo vlády – Rudou věž. Ta se stává novým symbolem Liberce namísto Ještědu, ale i symbolem nového Česka a všech změn, které v něm po Purpurové noci proběhnou.

Po prezentaci dostává slovo kmotr knihy Jan Johnak Kotouč a dozvídáme se od něj, jaké otázky si kladou autoři fantastiky během psaní a jak s nimi nakládají. Pak už Johnak vystřeluje zátku směrem k hvězdné obloze Jotunheimu, nikdo není zraněn a Karolina i jeden výtisk Rudé **pokračování na str. 5**

OBSAH

Reportáž ze křtu Ve stínu Rudé věže	1	Arthur Machen: Hrůza	15
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Tužkové stínované světy M. Ressela	16
Parcon 2018 – Bílovec	2	Pozitivní dopady nádoru mozku	19
Samizdat: 1968-1989, Iowa	2	Civilizační šok ²	21
Hvězdný bulvár	3	Časem s vědou – leden	27
Kryší ocásky na PragoFestu 2018	6	Postel svět	28
Lidstvo ztracené v Temném lese	7	Časem s vědou – únor	29
Peter Tieryas: Spojené státy japonské	8	O koncích světa i jiných koncích	30
Sedmnáct českých autorů Ve stínu Říše 9		DOGMA	31
Jana Pažoutová: Dům s Erínyemi	11	Chemické okénko	31
G. Willow Wilsonová: Alif, neviditelný	12	Paralelní světy	31
A vesmír se usmívá vlídně	14	Nominace cen ČS fandomu	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Doháníme zpoždění dané předvánoční katastrofou, velmi nám pomohli naši sponzoři i čtenáři, kteří jsou letos v posílání předplatného neobvykle aktivní. Interkom samozřejmě není o penězích, jak se dnes ohavně říká, velice nás těší i množství příspěvků textového charakteru, všechny se ani nevešly do tohoto čísla, takže už máme slušný počínek na to březnové.

Jako vzpomínku na kamaráda přinášíme jeden z posledních textů Petra „Práčka“ Baubína, dvě (skoro tři, ještě v Bulváru 18. února) reportáže ze křítů a conů, sedm recenzí, doslov ke knize Kultovní komiksy 2 od Milana Krejčího, obsáhlý report z USA a atradiční vědecký nášup za leden a únor.

Zdeněk Rampas

Předplatné IK a jak jej poslat na to jediné a správné místo

Pro Fénixconu několik našich čtenářů vyrovnavlo předplatné/doplatné za několik posledních let, takže již máme vybráno na první číslo, které právě čtete. Škoda, že se na každý Interkom vrháte tak nedočkavě, že si nikdy nevšimnete příznaku v adrese za jménem, který napovídá, že už je zase třeba zaplatit :-)

Předplatné činí opět 300 Kč a zaplatit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod).

Pokud jste tak již neučinili na Fénixconu či jinak, pošlete tři sta korun (číslu 300 Kč, respektive 12 euro, nebo podle momentálního kurzu), nebo můžete předplatné poslat složenkou na **mé jméno** a adresu redakce (je v tiráži :-).

Posíláte-li předplatné na konto, ale přes Českou poštu, upozorněte na to i mailem, mnohdy je identifikace plátce prakticky nemožná.

Zdeněk Rampas

Parcon 2018 - Bílovec

Po mnoha úspěšných Bílconech, viz například Interkom 9-10/2017, pořádají severomoravské SFK opět Parcon. Nedejte se odstrašit vzdáleností od Prahy a dalších civilizačních center a berte to tak, že tentokrát to budou mít blíž Ostraváci.

Registrace začne již od 15. března, doporučujeme přihlášení příliš neodkládat, Parcon to bude spíše menší, Bílovec také není veliký, ale o to srdečnější atmosféru předpokládáme. Navíc, když se přihlásíte včas, můžete hodně ušetřit na jízdném.

ZR

Samizdat: The Czech Art of Resistance, 1968-1989, Iowa

www.ncsml.org/exhibits/samizdat-the-art-of-czech-resistance-1968-1989

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 1-2/2018 (316)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com
<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Petr Baubín, Ivo Fencel,
Martin Gilar, Filip Gotfrid,
Jirka Grunt, Zuzka Hloušková,
Franta Houdek, Karlička
Klihosmečková, Milan Krejčí,
Jan Křeček, Jára Míkovec,
Julie Nováková, Pavel Poláček,
Zdeněk Rampas, Jiřina Vorlová,
Františka Vrbenská

Fotografie

Jitka Ládrová, Lucie Lukačovičová

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt
Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 28. 2. 2018

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

interkom 1-2/2018

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Nenávidět burany dělá z lidí snoby, nenávidět snoby zas burany. **prigl.cz**

Politická korektnost je zlovolný nástroj vytvořený levicí, který má za úkol zamezit kritice nevyhnutelných důsledků levicové politiky.

Nikdy se neptej, koho mažou. Mažou tebe.

Marian Kechlibar

Jít do války bez Francie je jako jít na lov jelenů bez akordeonu. **gen. Norman Schwarzkopf**

Už vím, proč se lidé popravovali za svítání.

Nikdo nechce žít v pět ráno.

Na studentky, co randí se staršími muži, jsem se zamlada díval skrz prsty. Ale to víte, časem člověk tak nějak nabyde nadhled a toleranci... **@PietVal**

◆ ◆ ◆

● **12. leden 2018** je ten den, kdy podle povídky *Nestabilní dráhy v prostoru* lží SF autora Grega Egana došlo k rozdělení lidstva na myšlenkově stejnorodé geograficky oddělené skupiny. Geniální Australan už v roce 1992 předpověděl vznik „sociálních bublin“. (A v ČR v ten čas právě probíhá první kolo prezidentských voleb :-))

● **20. ledna** u nás hostoval Honza Czechaczek, hledá v archivu CKČ podklady pro svou doktorskou práci.

● **22. ledna** by se Robert Erwin Howard dožil 112 let a ve stejný den odešla z tohoto světa ve věku 88 let Ursula Kroeber Le Guinová.

● **24. ledna** vyrážíme (já a Michaela) už před čtvrtou se Sargo do Liberce na křest nové knihy Karoliny Francové *Ve stínu Rudé věže*, našťastí odpadl (o týden se posunul) KJV, takže nejsem postaven před nutnost volby. V knihkupectní Svět Jotunheim nás přivítala duše místní fantasy komunity Karlička, Karolina a její manžel Pavel, někde tam byly i jejich děti Klára a Kristián, zkrátka Karolina měla podporu celé rodiny. Rovněž tam již byly Vilma Sanča a Františka Vrbenská, které přibýly druhým vozem.

Karlička na křtu Ve stínu rudé věže, v pozadí chce Kristián vidět na mamku

A ze známých tváří nemohu pominout Jitku Ládrovou. Více na str. 1 Karlička.

V době výborně připravené prezentace knihy dostávám sms od Rádky Žákové, že na TV Prima bude hostem Show Jana Krause Daniela Kovářová, už mi to ráno psal Zajíček z MF, ale nedá se stihnout všechno. Chvilku po zahájení se ukázal i nakladatel knihy Robert Pilch, se kterým jsem po dlouhé době měl příležitost prohodit pár slov.

Po křtu jsme zašli do nedaleké krčmy a po opulentní večeři jsme se vydali domů, díky Sargo jsme tam byli už o půlnoci.

● **25. ledna** se scházíme v Café bar Elysium jen ve třech, já, Franta a pak dorazila Jiřina, dověděli jsme se, že v první polovině února tam probíhá rekonstrukce, asi proto tam bylo plno, takže nám nevadilo, když nám řekli, že od sedmi je u našeho stolu rezervace. Výčepák nás neznal, takže je možné, že tou rezervací myslel naši partu obvykle přicházející později.

Já se pak vydal do Waldesova muzea (Jindřich Waldes – český průmyslník, mecenáš malíře Františka Tichého a dalších umělců) na 51. literární večer *Slova mají křídla*.

Hudbou večer doprovázel písničkář Jiří Vondrák. Prozradil nám, že se původně jmenoval Vondráček, jako bratr božské Helenky, a jednou ještě za bolševika mu z OSA omylem poslali 40 tisíc (asi jako půl milionu dnes) toho druhého. Nějak si to zdůvodnil a pořádný díl utratil s kamarády, než se zjistilo, že peníze musí vrátit. Pozvaní a hostění kámoši se pak na polovinu složili, a zbytek ještě dlouho splácel. Moravský bard zazpíval několik svých minimalistických písní a pak asi čtyři svého přítele Bulata Okudžavy, o kterém napsal knihu vzpomínek. Některé určitě stojí za to, třeba jejich seznámení...

Následovalo vyprávění Blanky Kovařikové, autorky knížek o 1. republice, znalkyně životů slavných osobností – například skutečných kriminalistů, kteří byli předlohou pro mordpartu rady Vacátka. Dověděl jsem se také, že Jiří Marek, který právě

před půl stoletím vydal knihu *Panoptikum starých kriminálních příběhů* (ze které pak vznikla část *Hříšných lidí města pražského*), se o případech pražské mordparty dověděl od Františka Gela, který napsal pro Lidové noviny přes sto soudniček a vedl tam rubriku Ze soudní síně.

Historik Jiří Bílek hovořil o své nové knížce *Marie Terezie – Cudná císařovna s hroznou pověstí*, nezůstal ale jen u ní, za svou profesní dráhu napsal přes 130 knih. Zajímavý mi přišel jeho postřeh o české politice jako trvalé snaze zavděčit se s naivním očekáváním odměny za svou loajalitu. Například v době, kdy Země koruny české platily 120 miliónů

zlatých daní ročně, mělo mnohem větší (ale průmyslově méně rozvinuté) Uhersko platit 20 miliónů. Nicméně Uherský sněm se sešel a naznal, že je to příliš mnoho. Že i polovina je příliš a nakonec Uhry odvedly na daních 600 tisíc.

● **27. ledna** český lid zvolil Miloše Zemana do jeho druhého funkčního období. Upřímně řečeno jsem překvapen, že jen s tak malým náskokem. Koho asi volil ten, kdo se cítil být uražený samolepkami „Migranti nemohou za vaše posraný životy“? V prvním kole možná ještě Topolánka, pak už ale neměl moc na výběr.

Na rozdíl od našich politologů nevzdělání venkovští křupani, kteří prý rozhodli volby, vědí, že když chtějí zastavit traktor metr před vraty stodoly, musí začít brzdit o hodně dřív. Třeba na počtu oněch pověstných „dvanácti uprchlíků“. Navíc třeba Horáček udělal pár chyb ve snaze přetahovat se s ostatními o hlasy tzv. městských liberálů. Argument, že Magda Vášáryová bude v týmu budoucího prezidenta velmi užitečná, protože má velké diplomatické zkušenosti a užitečné kontakty, byl zcela nesmyslný, protože v kampani a volbách jde jen o jediné, zvítězit. Co bude po volbách, je něco úplně jiného. Klausovská „nevýhra“ Drahoše a ostatních z prvního kola oslazená pomyslením na to, že prohráli s čistými rukama, nebude nic znamenat, ani kdyby už zítra praskla Zemanovi žilka a začala další volební kampaň.

Zrcadlově mi chování našich elit připomíná druhou volbu Obamu, toho progresivistu protlačili i přes vzrůstající nespokojenost na jejich úroveň nepovzneseného obyvatelstva proti celkem slušnému člověku Mittu Romneymu, když se to pokusili zopakovat s Hillary Clintonovou, dostali už Donalda Trumpa.

● **29. ledna** navštěvuji v Argu Richarda Klíčnicka, je to skoro poslední příležitost, než se zase na měsíc zašije někde v Indii. Spolu pak dorazíme do Čáslavské, kde najdeme jen Toma, Filip choří, takže se RUR odkládá.

● **31. ledna** proběhla v KJV přednáška Jiřího Hübnera nazvaná „Zbraně americké občanské války v r. 1861 až 1865 (Pocta románu Julese Vernea Sever proti Jihu)“, doplněná ukázkami revolverů a střeliva; kdo by řekl, že ty kvéry byly tak těžké.

● **2. února** probíráme u Hraničkových s Ivanem a Ottou perspektivy dnešního světa.

● **3. února** odpoledne jsme na chvíli na Pragoffestu, synáček se uvolil setrvat doma, takže si to mohla užít i Michaela. Já strávím dvě hodiny na pořadu o *Ženách s něčím* (sešlo se tu devět autorek), a že titul nelže, dokázaly dvě přítomné miminy, o které se starali Jarda Houdek (o Markétku Haniny Veselé) a Ondřej Morava (o Simona Lucky Lukačovičové). A kdyby se nepočítala jen mimina, Karolina a Vilma měly na Pragoffestu také každá po jedné ratolesti.

Království přichází: Kingdom Come: Deliverance

Já si stihl popovídat s Mirkou Dvořákovou a pak jsme s Bidlem vyrazili na afterparty pořádanou od šesti u Klímových, my jsme dorazili o trochu později, protože se Bidlo zastavil pro neodolatelné lahůdky, které pravidelně připravuje jeho matka.

Vilma slibovala jen malý večírek takřka bez občerstvení, protože s Martinem měli programy na PGF, ale samozřejmě kotel guláše a spousta pomazánek a zeleniny zajistily, že hosté neodcházeli bez tradičního přejedení. A nakonec se nás nesešlo ani málo, dorazila Jolana s Honzou a dvojčaty/dojčaty, Karolina Francová s dcerou Klárkou, Líba Mohelská a Honza Vaněk, jr. z jakýchsi trhů dovedli Haničku Janišovou s oběma dětmi Danielem a Alžbětou (tu jsem neviděl snad od křtin, už je z ní mladá tříletá dáma typu: takovou dceru by chtěla každá).

Hanička mluvila o vinařství svého otce a o stárnoucích pracovnicích na jeho vinicích. Dostalo se jí rady, aby otec zaměstnával hipstery a nechal si od nich platit za to, že u něho mohou pracovat.

Pak ještě dorazila Bára z dalekých Poříčan a Sargo z dalekých Lužin. Místo obvyklé těžké literatury jsem přinesl *Qejci: Existenciální sperma komiks* od Jiřího Charváta, po pár deci výborného červeného měl stejný úspěch jako náročné kousky, které nosím jindy.

● **5. února** navštěvuji Leonida Křížka a pak pádím do Čáslavské, je sice pondělí, ale sudé, takže místo RUR jdu jen pro balík knih (*Po práci legraci I a II*), stejně je tam jen Tom, Filip stále chřipkuje.

● **6. února** se u nás zastavuje Klára Žaloudková pro knihu o Paduku, Korejci cosi pořádají a ona tam bude za Go komunitu.

● **7. února** mám schůzku s autorkami kvůli nové knize o Korei, vyklube se z toho velmi příjemné poledne u Kašpara. Zato odpoledne to vypadá, že „Německu bude znovu vládnout velká koalice...“. Proč mi to připomenulo Zajaty vesmír Harryho Harrisona, tam pokroku bránila velká koalice.

● **8. února** Elysium ještě zavřeno, alespoň mohu asistovat instalaci nové pračky, naše Tatramatka to po 32 letech vzdala, ani ne po roce, co jsme do ní investovali nový klínový řemen.-)

● **12. února** v RUR přišla řeč na podivnou sazbu Spojených stá-

tů japonských, nemohl jsem si nevzpomenout, jak mě v Argu deptali kvůli každé maličkosti ve Dvanácti nesmrtelných...

● **13. února** konečně vychází **Kingdom Come: Deliverance** (KC:D), a opakuje se podobný scénář jako před 4 roky s Kickstarterem, za pár dní se prodalo milion kusů, náklady jsou asi zaplacené.

Vzpomínám si na větu z Martinovy přednášky, kdy oponoval návrhu udělat hru na mobilní telefon slovy: Proč by lidi měli hrát a platit za naši hru, když bude jednou s asi dvou miliónů, které jsou k dispozici. WarHorse studio přišlo s něčím opravdu svým, tak originálním, že se toho všichni distributoři báli a Martin jezdil rok po světě ve snaze nějakého přesvědčit, až konečně sehnali investora v Čechách, ale to si jistě pamatujete z doby před čtyřmi roky.

● **14. února** jsme na vernisáži Marie Blabolilové v Galerii u Betlémské kaple, bohužel vystavují hlavně její poslední barevné období, jen málo suchých leptů z období, kterému říkám „abstraktně geometrické“, které sbírá Michaela. Tedy ráda by sbírala, kdyby na to měla peníze a místo na stěnách, kam by obrazy umístila.

● **15. února** pro chřipku odladají Slova Mají křídla a Franta hlásí, že v Elysiu ještě řadí řemeslníci. Což mně tedy nevádí, protože Orientační seznam Akademie SFFF se sám nevysází.

● **18. února** v neděli odpoledne vyrazím s Michaelou na Václavák do Galerii Lucerna na doprovodný program festivalu **Future Gate** (Sci-fi film festival 2018) s hlavním tématem *Ženy ve sci-fi*.

První, koho jsme ještě dole v pasáži potkali, byla Vilma, nepřečetla si pozvánku a teď nevěděla kam dál. Myslel jsem, že takto na akce vyrazím jen já, naštěstí jsem zde ale už párkrát byl, naposledy snad na Kosatíkově Českém století, takže jsem tušil kudy a kam, kdyby Vilma pozorněji četla Interkom, nemusela mrznout... V Galerii už byly Lucie Lukačovičová, Julie Nováková a moderátorka Marie Čtveráčková. Za chvíli dorazila i poslední *hostka* Františka Vrbenská. Čas do zahájení jsme příjemně strávili prohlížením minidronů, které jako světélkující kolibříci pletovaly mezi diváky a budoucími posluchači.

Marie Čtveráčková, takto hudební publicistka Radia Wave, měla připravenou sadu otázek se silně feministickým podtextem, který asi odpovídal tématu festivalu, ale zjevně se do něho nemusela nijak nutit, nicméně vystupovala velmi sympaticky a autorky nikam netlačila. A to přesto, že jí to naše čtveřice nijak neusnadňovala: Ne, nesetkaly jsme se nikdy s žádnou diskriminací, fandom nás přijal a pomáhá nám, naše texty nejsou označovány za ženské čteníčko a nakladatelé je vydávají stejně ochotně jako knihy našich mužských kolegů, píšeme o ženách, ale máme i spoustu mužských hrdinů, ženské hrdinky se v době našich začátků ještě moc nepsaly, ale nevdalo nám to (neuvědomělé autorky ještě netuší, že cíle osvobození žen a likvidace patriarchátu jsou důležitější než jejich osobní pravda a nepřizpůsobily tomu své odpovědi :)). Naštěstí nezůstávaly jen u zpochybnění moderátorčiny premisy, ale mnohdy (zvláště Vilmě) se jim podařilo se od otázky odpíchnout k zajímavým závěrům: třeba o tom, že současné psaní o katastrofách může mít charakter sebenaplňujícího prorocství a že by i literárně zajímavé bylo psát o éře hojnosti a blahobytu. (O to se tuším už v Kultuře pokusil iain M. Banks, ale určitě téma nevyčerpal.)

Došlo i na tradiční otázku schopnosti science fiction předvídat budoucnost a technický pokrok. Zde jsme se shodli, že právě v technice SF předpověděla méně než v oblasti společenského vývoje. Později jsem si vzpomněl na povídku Geoffa Rymana z roku 1985 *Ten šťastný den*, která popisuje den v koncentráku po vítězství radikálního feminismu, ve kterém jsou plynem likvidováni agresivní muži (vojáci, policisté, milovníci bojových a kontaktních sportů), nebo práci Bruce Sterlinga *My to vidíme jinak* z roku 1989 o rockové skupině a agentovi islamistů, který jejího frontmana preventivně likviduje, protože by ve víceleté perspektivě mohl Američanům vrátit sebevědomí, soudržnost a národní cítění. (Vlastně sem patří i ten 12. ledna zmíněný Egan.) Tyhle příklady by ale asi paní Čtveráčkovou nepotěšily...

Doufám, že se záznam pořadu časem objeví někde v psané podobě a Interkom jej bude moci přetisknout.

Škoda, že akce měla nulovou propagaci, dost míst bylo neobsazených, ale třeba byli všichni na nějakých filmech.

Zdeněk Rampas

Minicon 2017 (pokr. ze strany 1)

věže jsou osprchováni šampaňským! Kmotrovi bylo původně líto polévat knihu, takže se chtěl vyřídit jen při polévání autorky, ale o pokřtěnou knihu projevila zájem pisatelka této reportáže, a tak jí vyšel vstříc. Víno dvou druhů se dostává mezi přítomné. Kromě bublinek přichází ke slovu i magické víno o síle 17 nanomagů na mililitr z vinic v blízkosti magického zdroje v Jizerských horách. Renerova vína s purpurovými etiketami je otevřeno 5 lahví a jeho účinky jsou mimořádné. Cítíme se po něm opravdu velmi, velmi silně pod vlivem probuzené jizerskohorské magie!

Abychom nepřišli zkrátka, Karolina dopřeje našim uším i duším také ukázkou z druhé knihy série Purpurová noc, která zatím nevyšla. Vybrala ji proto, že neobsahuje žádné spoilery a neprozrazuje nic ze zápletky. Někteří z nás ji slyší již podruhé, ale nevdají nám to, protože stojí za to! Karolina vysvětluje, že její knihy nejsou humoristické, ač podle ukázky by to tak mohlo vypadat – líčí totiž poněkud nepodařené přepadení benzinové pumpy občanem německé národnosti Rafealem Schulzem, který si neuvědomil, že na území ČR již od roku 2014 funguje Renerovo prokletí nepoctivých. Chudák Schulz. Ale jeho chyba, neměl zlobit.

Pak už si přítomní mohou nechat podepsat knihy a každý z nich na památku dostává záložku s citátem, který Karolina vybrala: „*Nejfatálnější chyba mého otce spočívala v tom, že si myslel, že magie je jen věda. Magie je především nástroj politiky. A moje ambice se nezastaví na historických hranicích.*“ Jan Rener, 25. 6. 2025, Liberec – Rudá věž. Pro zájemce jsou k dispozici též placky.

Kolem osmé hodiny večerní jsou vyčerpány i všechny dotazy z publika, knížky nakoupeny, podepsány a odebíráme se na afterparty do nedaleké hospody Tatáž pakáž. Bylo to krásné a už se těšíme na nějakou příští akci!

Za pořadatele Fantasy klub Liberec a knihkupectví Svět Jotunheim

Karlička Klihosmečková z Fantasy klubu

Kryší ocásky a knižní besedy na PragoFFestu 2018

Šest dní, přes dvacet programových linií, bezpočet videoher, deskovek i stánků a spousta kostýmů v chodbách Modré školy na pražských Hájích... PragoFFest i letos pokračoval v příznivé tradici, a dokonce díky letošním jarním prázdninám trval déle než v minulých letech. Jako obvykle jsem con navštívila o víkendu a soustředila se zejména na vědeckou a literární linii, které se i tento rok povedly. Jediné, co con komplikovalo, byly zádrhele s načasováním programu.

Sobotu jsem strávila zejména tradičním setkáním lidí a zkoumáním početných stánků, lidmi i zábavou nabitě herny a posléze návštěvou literární linie, kde se chystala beseda s editorkami a částí autorského kolektivu Lehkého fantazijna (antologie *Žena se lvem*, *Žena se sovou*, *Žena s drakem* a chystaná *Žena s labutí*). Ta proběhla příjemně a v zajímavém duchu, navzdory tomu, že většina publika byla jako už

tradičně příliš ostýchavá klást jakékoli otázky. Příznivé bylo rozdělení besedy na dvě části se čtyřmi, resp. pěti autorkami, čímž se pořadatelka Zuzana Hloušková vyhnula situaci, kdy by postupně deset lidí odpovídalo na tutéž otázku a zdoluhavě se čekalo na další. Povzbudivé je, že většina zúčastněných autorek si pro nás na letošní rok chystá nové romány a sbírky – jmenovitě Lucie Lukačovičová, Hanina Veselá, Karolina Francová, Vilma Kadlečková, Miroslava Dvořáková, slovenská autorka Jana Plauchová a samozřejmě i má maličkost. Po besedě Lehkého fantazijna proběhl i pražský křest nového románu liberecké autorky Karoliny Francové *Ve stínu Rudé věže*.

Ve vědecké linii se opět objevili spolehliví přednášející jako Tomáš Petrásek, Jan Havlín, vedoucí linie Filip Štaffa, Dušan Majer, Jana Drábová, Jitka Brandejská a další. Vrcholem bylo tentokrát „Deset deka vědy“ fyzika Jaroslava Kousala na téma měření a hodnocení vědeckých výstupů a následného financování vědy. Obdobně jako neexistuje jediný vhodný systém, neexistuje ani panacea pro posuzování přínosů vědy – jen více či méně zkrslující způsoby, ze kterých ale přesto lze objektivně zvolit onoho příslovečného jednookého mezi slepými. Zásadní téma bylo pojato zábavně a s názornými příklady, jak výstupy dané činnosti neměřit – takovým příkladem špatně zvolené proxy jsou třeba kryší ocásky v Hanoji roku 1902.

Program byl tedy tradičně pěkně připravený a něco „svěho“ si v něm určitě dokázal najít každý, letos ovšem nastala komplikovanější situace s jeho načasováním, neboť v Condroidu, PDF na webu PragoFFestu a tištěném programu na místě/Amberu byly často rozdílné časy pro tentýž pořad. Během

víkendu jsem hned třikrát narazila na situaci, kdy se časy lišily; dvakrát se dokonce v téže místnosti sešli dva přednášející v domnění, že oba jsou napsáni na daný čas, a dvě různá publika. Je jasné, že není triviální vše průběžně aktualizovat, na druhou stranu by alespoň přidání verze, z níž se tiskl program na místě, na web, pomohlo zabránit části nedorozumění.

Při procházení chodbami conu jsem se neubráníla zamyšlení, jestli a případně kdy u nás opět proběhne nějaký mezinárodní con typu Euroconu, který byl v ČR poprvé a zatím naposledy v létě 2012 v Chotěboři. Eurocony rok od roku střídají stát a město, typ místa conání i čas, a tak se můžeme setkat i s natolik rozdílnými prostředími jako Barcelona v listopadu 2016 s nádhernými prostorami a profesionálním pojetím, nebo Dortmund v červnu 2017, který byl také profesionální a s hladkým průběhem, ale poměrně malé a v prostorách evokujících české „školní“ cony. Zdá se, že letošní Amiens má navzdory pár organizačním zádrhelům nakročeno spíše k Barceloně, ale uvidíme až na konci července. Mohl by být další Eurocon i u nás – a vyplatilo by se to, což je samozřejmě zásadní otázka? Eurocon by se dle mého skromného názoru zvládl, přitáhl by více utrácějící zahraniční návštěvníky a více upozornil na českou science fiction a fantasy (ať už literární, herní či jinou). Worldcon, který mívá tisíce účastníků, je už samozřejmě jiná věc – to je zatím čistě v říši fantasy... **Julie Nováková**

Odposlechnuto na Neviditelném psu

Andrej Babiš odjel v pondělí do Bruselu, aby se tam setkal s Junckerem a dalšími evropskými potentáty. Před odjezdem zopakoval svoji tezi o absurditě kvót. Kdybych byl jeho poradce, měl bych argument pro jednání s Junckerem a spol. Měli by Česko nechat na pokoji, jako všechny státy nechávají v klidu Švýcarsko: tam si potentáti ulejevají svoje prachy. A do Česka ušetřeného kvót mohou v příhodnou dobu emigrovat. Žijí přece u nás pamětníci dob, kdy se z Německa do Československa emigrovalo... Myslím to jako žertík, ale velmi vážný. **O. Neff**

Někdo by měl citlivě upozornit dámy a pány ve veřejnoprávním rozhlase (a asi taky v televizi, nevím, já na ni moc nezkoukám), že v Anglii vycházejí i jiné noviny než Guardian, a v Americe jiné než Washington Post. Jelikož v přehledech tisku citují převážně je, je to něco, jako kdyby v Anglii potažmo Americe sledovali český tisk (legrační představa) a citovali vždycky Haló noviny. **O. Neff**

Lidstvo ztracené v Temném lese

Čínský spisovatel Liou Cch'-Sin vzbudil svou trilogií *Vzpomínka na Zemi* celosvětovou pozornost zejména poté, co první díl nazvaný *Problém tří těles* získal věhlasnou cenu Hugo. V českém překladu Aleše Drobka jsme se nedávno dočkali druhého svazku série pod titulem *Temný les*. Autor v něm rozvíjí zajímavě rozehranou partii z prvního dílu, v níž má lidstvo zdánlivě zcela zanedbatelnou šanci na dlouhodobé přežití. Galaxie se dá koneckonců přirovnat právě k temnému lesu – a kdo si nedává dobrý pozor, může se v něm lehce ztratit. Zásadní otázka ovšem zní: Ztratí se v něm i čtenář?

Trisolaranská flotila je na cestě a za přibližně čtyři století dosáhne Země. Lidstvo nemá jak se účinně bránit a sofony, kvantově provázané částice ovládané v reálném čase Trisolary, zmrazily svým zasahováním do zejména fyzikálních pokusů většinu vědeckého pokroku. Nadále se v přírodních a materiálových vědách rozvíjejí pouze aplikované obory. V takové situaci potkáváme celou řadu postav od několika, s nimiž jsme se seznámili už v *Problému tří těles*, po většinu přicházející na scénu poprvé v tomto svazku. Staneme se svědky zrodu Kosmických sil, zrad i hrdinství, vítězství důvtipu i značných obětí...

... a tady bych mohla skončit a vyznělo by to skvěle. Jenže by to nebyla recenze. *Temný les* mě postavil před problém, se kterým se čas od času setkám každý recenzent: Jak čestně zmínit veškeré nebo alespoň hlavní výhrady k dílu, aniž byste ho nechtěně potopili? *Temný les* totiž rozhodně nestojí za potopení. Je *zajímavý*. Ale... není *dobrý*. Už k prvnímu dílu jsem měla připomínky (viz má tehdejší recenze), a ač se mi celkově líbil, byl tam prostor pro zlepšení. Toho se autor bohužel v pokračování nechopil, naopak mnohem více vyniklo to horší, co bylo přítomno už předtím. Logické problémy, které se *Problémem tří těles* spíše mihly a čtenář si mohl pomyslet, že se vyřeší později, se v *Temném lese* bohužel prohlubují.

Sofony se nechovají moudře...

Připomeňme si, že v prvním svazku se odhalila přítomnost sofonů na Zemi a v jejím okolí, tj. částic schopných na základě pokynů z Trisolaris ovlivňovat pozemské dění, například přechíst veškerá analogově i digitálně zaznamenaná data, sabotovat experimenty nebo někomu vykreslit obraz na sítnici. Ve druhém románu se dlouze řeší, že sofony zastavily pokrok v teoretickém výzkumu, ale aplikovaný stále pokračuje a je možné jej vytěžit, jak to jen půjde. Musím přiznat, že si nedovedu představit důvod, proč by sofony fatálně nezměnily i technologická data, nezapřičinily selhání sond, lodních počítačů... v zásadě čehokoli. Pokud jsem nepřehlédla nějaká zásadní omezení, sofony by v zásadě byly schopny nás poslat zpět do zcela analogové éry. *Proč to neudělaly?*

Autor pro zápletku využívá neschopnost sofonů číst lidské myšlenky. OSN ustanoví čtveřici takzvaných meditátorů, jejichž úkolem je vymýšlet strategie proti Trisolaranům. Čím nečitelněji budou jejich požadavky zvenčí vypadat, tím lépe. Jde o zajímavý nápad, byť se nedokážu ubránit otázkám: Proč jen čtyři? A jelikož (nepatrný spoiler) typicky nepřijdou s ničím výrazně novým ani nepředvídatelným, proč vůbec u tohoto plánu zůstat a nepoužít například strategii zahlcení protivníka informacemi (jako když si v prohlížeči nastavíte automatické procházení náhodných stránek po náhodný čas, abyste zabránili sledování vašich internetových návyků)? Nemohu také nepodotknout, že některé meditátorské plány ani nedávají smysl – jednoduše by fyzikálně nefungovaly, což snadno odpustíme rozpustile space opeře, ale už ne tak lehce pokusu o hard SF.

Ani humanitní pohled nezustal ušetřen. V prologu zasazeném z našeho pohledu do velmi nedávné minulosti se dozvídáme, že se ještě nikdo nepokusil o založení kosmické sociologie – modelování možných interakcí civilizací ve vesmíru. Román původně vyšel v roce 2006 a tou dobou už publikací, které se o to různým způsobem pokoušely, existovalo mnoho – prokazatelně vycházely už v 80. letech minulého století, a to v obrovském množství.

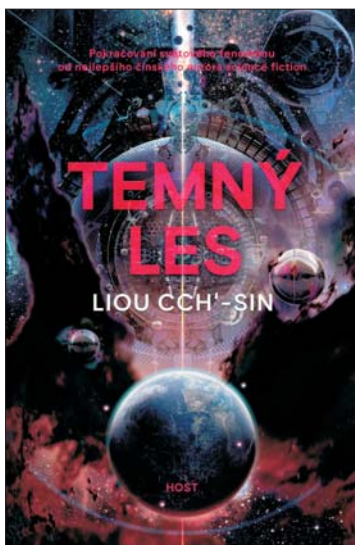
Chápu, že se autor nechtěl soustředit na konkrétní z nich, ale zcela je ignorovat mi nepřipadá jako nejlepší přístup.

Temný les postav i linií...

Část z těchto nedostatků se dá připsat právě na vrub faktu, že román je už přes deset let starý. Na druhou stranu – omlouvá je to doopravdy? Mnohá díla si zachovávají stejnou cenu i po delší dobu. Navíc to nijak neospravedlňuje poněkud suchopárný tón mnoha scén, zejména rozličných politicko-vojenských jednání. Tamní postavy jsou alespoň z mého pohledu natolik nevýrazné, že se mi neustále pletly, a opravdu to nebylo zapřičiněno jmény. Političtí komisaři, velitelé, rádcové... Číňané či Američané... všichni jaksi splyvali.

Přítom vůbec není pravda, že by Liou neuměl psát postavy. Umí psát *některé* postavy. Bohužel proporčně je jejich zastoupení v *Temném lese* nižší než v *Problému tří těles*. Vynikající je cynický astronom-sociolog Luo Ťi, který se stane nejnebezpečnějším meditátorem, a líčení geneze jeho imaginární lásky. Kdyby právě tato scéna představovala samostatnou povídku, šlo by o krásnou, precizně napsanou vinětu. V *Temném lese* vyčnívá jako jeden z lepších bodů celku a Luo Ťi je celkově jeden z prvků držících román nad vodou. Znovu se objevuje také archetypální policajt Ta' Š, další z výraznějších postav série.

Nemohu se zbavit dojmu, že kdyby Liou výrazně proškrtal politické debaty scény a občasně pokusy o zobrazení dopadu

Peter Tieryas: Spojené státy japonské

Manželka mi říká, že prý mi opakovaně říkala, že už čte jen e-knihy, ne papírové knihy. Určitě to tak bude, ale před posledními Vánoci jsem si tuto informaci nepamatoval, a koupil jsem jí jednu papírovou scifárnu. Teď jsem si ji přečetl sám.

Na četbu *Spojených států japonských* jsem se těšil. Po delší době zase pořádná sci-fi zábava! A nebyl jsem zklamán. Využil jsem poklidu o dovolené během letošních jarních prázdnin a během dvou dnů jsem tento americký sci-fi thriller přelouskal.

V rámci fantastických podžánrů jde o alternativní historii (jak známo, p. Tieryas se hlásí k inspiraci slavným *Mužem z vysokého zámku* od p. Dicka). Jelikož 99 % sci-fi alternativní historie se zabývá druhou světovou válkou, je tomu tak i zde. Originální na *Spojených státech japonských* je přinejmenším vynechání p. Hitlera; kniha pojednává o osudech západní části USA obsazené Japonci v roce 1948 (kdy v alternativním světě skončila na tomto bojišti válka). Úvodní scéna se odehrává právě ve dnech japonského vítězství; většina děje pak probíhá o čtyřicet let později, tj. v roce 1988, s drobnými odskoky do různých okamžiků poválečného období.

Ve výchozí situaci zazní dva kontroverzní motivy reálných americko-japonských vztahů: internace Američanů japonského původu během války a americké atomovky shozené na Japonsce.

Kniha odsypá, jak se u zábavného žánru patří. Děj se hrne dopředu, scénérie se střídají jedna za druhou, pořád se něco děje.

Oproti staré science fiction, která neodhadla obrovský vliv GPS, internetu a mobilních telefonů na náš všední den, má tato kniha výhodu znalosti internetu a mobilů. Alternativněhistorické události na běžné lidi, byl by román díky větší kompaktnosti silnější. Takto působí díky počtu postav a linií a skákání mezi nimi příliš roztržštěně. Bohužel se vleče i celá závěrečná část, která by přitom měla potenciál pro svižné tempo. Hlavní obsah řady nudných pasáží by se dal zachovat i kompaktnějším, svižnějším stylem psaní nebo intertextovými prvky – tady si z autorů, kteří se zabývali podobnými SF motivy, nemohu nevzpomenout na Petera Wattse a Davida Brina. *Slepozrakost i Existence* mají se *Vzpomínkou na Zemi* tematicky leccos společného, avšak provedení by nemohlo být odlišnější. V tomto srovnání *Problém tří těles* zaostává, ale nikterak nedůstojně, ovšem *Temný les* zůstává daleko vzadu.

👉 Jaký je tedy verdikt? *Temný les* nemohu s čistým svědomím doporučit jako knihu, u které by se čtenář bavil nebo inspiroval. Je ale z mnoha důvodů zajímavá, a pokud jste ochotni si ji přečíst z řekněme studijních důvodů, nejspíš vás na rozdíl od rekreačních čtenářů nezklame.

Julie Nováková

Liou Cch'-sin: Temný les, Host, 2017, vázaná, překlad Aleš Drobek, obálka Stephan Martinière, 600 stran, 399 Kč

ká japonská říše tak již na konci osmdesátých let používá mobilní zařízení s přístupem k datové síti a GPS a tím je nám blízká.

V alternativní historii jde často o podvrtné knihy či spisy; nová doba se projevuje i v tomto ohledu. Podvrtným médiem je zde videohra a hlavním protagonistou je důstojník japonské armády na západním americkém pobřeží, který vede cenzurní úřad pro videohry.

Ve srovnání se starší sci-fi je znát posun k většímu množství násilí (průběžně v celé knize jsou scény mučení, byť jen stručně a autor se v nich nevyžívá) a k menšímu množství erotických scén, respektive k žádným erotickým scénám.

Z hlediska čtenářského zážitku je dílo strhující, je náležitě vybudováno dle všech pravidel akčního žánru. Nejspíš jsem přecitlivělý, ale vracelo se mi podezření, jestli se kniha až příliš nesnaží umést cestičku případné filmové adaptaci; protagonisté střídají dialogy při přesunech mezi dějišti jednotlivých akčních scén. Na několika místech lze hovořit o vážnějších literárních ambicích, ale z velké části byl můj čtenářský zážitek přeci jen spíš obdobou sledování zajímavého akčního filmu.

Chceme to, co si zasloužíme, i když tvrdíme opak.

Ano, mám v beletrii slabost pro životní moudra.

Když bych pokračoval v paranoidním posuzování, tak pro rating potenciálního budoucího filmu asi nebude na škodu ani nulová erotika (pokud se nepletu, tak násilné scény se dnes při certifikaci audiovizuálních děl považují za podstatně méně ohrožující výchovu mladistvých než erotika) a sestava hlavních protagonistů, z nichž ženská postava je bojovnější a fyzicky zdatnější.

Spojené státy japonské mohu doporučit jako velice dobrý sci-fi thriller, i když jeho intelektuální rafinovanost se omezuje na vydařenou konstrukci alternativní reality Ameriky pod japonskou správou.

K českému vydání by mě zajímala jedna perlička. Neorientuji se v grafických trendech, ale zarazilo mě, že v použitém fontu je písmeno "e" posunuto doprava, takže zasahuje do některých sousedních písmen.

- **První věta knihy:** Smrt Spojených států amerických nastala několika podpisy.
- **Poslední věta:** Dva výstřely oznámily konec, ale nikdo je neslyšel.

Jára Mikovec

Databáze knih: **67 %** (zatím ze 3 hodnocení)

Goodreads: **70 %** (z 1 937 hodnocení)

Peter Tieryas: Spojené státy japonské, Argo, 2017, překlad Robert Tschorn, obálka Pavel Trávníček, 324 str., 328 Kč

Odposlechnuto

Politika je jenom showbiznys pro ošklivé lidi. **John McCain**

Sedmnáct českých autorů Ve stínu Říše

V maratónu letošních výročí si připomeneme září roku 1938, Mnichovskou dohodu a okleštění prvorepublikového Československa. Ačkoli druhá světová válka oficiálně vypukla o nějakých jedenáct měsíců později, z tuzemského pohledu si ní Mnichov splyývá, věci se začaly dít už tenkrát. Ostatně Rakousko chytlo anšlus ještě o půl roku dřív, nemluvě o tom, co se už od počátku třicátých let dělo v Německu. S Hitlerovým nástupem k moci se nad naší první republikou stále rychleji stmívalo. Čas třetí říše a druhá světová se na dějinné ose překrývají a sama éra druhé světové války zůstává pro současnou kulturu (i politiku) historickou událostí první velikosti – nebo něčím jako podebraná jizva v tkáni. Dokazuje to neutuchající zájem o militaria z oné doby, dokumentární pořady, knihy a filmy, téma módních únikových her, demonizace nacismu, latentní nevráživost vůči německým sousedům. Není tomu dlouho, co Praha, Berlín, Varšava či Drážďany zacelovaly poslední otevřené rány v zástavbě poničené bombardováním; i tak pár pustých ploch zbývá. A neonacismus doutná...

Nakolik česká literární fantastika čerpá náměty z nacistické *reichu*, okupace a světové války? Je tu velkolepá *Valhala* Františka Novotného, Stančikův *Pérák*, Drnkovy provokativně alternativní dějiny, povídky Josefa Nesvadby (satira *Bilbec z Xeenemünde*) a Ludvíka Součka (úsměvný *Kursk 7/6/43/1207*), nebo úchvatná *Pražská ekloga* Jiřího Kovtuna. Jan Kotouč zapojil agenta JFK do *Invaze*. Nacisté účinkují například v mrazivém *Mrtvém luhu* Otomara Dvořáka nebo *Propasti času* od Romana Bureše. Nebylo toho už moc? Kdepak!

Hrdinové a protihráči

Editoři Boris Hokr a Leoš Kyša usoudili, že šťavnatě inspirační zdroje zdaleka nejsou vyčerpány dostatečně. Oslovili tedy spisovatele střední a mladé generace, počínaje Pavlem Fritzem a Petrem Stančíkem (oba narozeni v roce 1968) až po Markétu Klobasovou (*1990) a Julii Novákovou (*1991). Jak se čeští autoři fantastiky vypořádali s mementem nacismu? Vnímají ho jinak než pamětníci a kvazipamětníci, co přišli na svět až po válce, ale dosud v oparu jejího jedovatého dechu?

Mám antologie ráda. Líbí se mi, jak se v jednotlivých povídkách odráží osobnost autorů a jejich styl. Každý z nich přistupuje k předmětu zadání odlišně, ale vespolek se jim daří složit trojrozměrnou skládačku daného tématu a zachytit pestrost jeho poloh. Ukázkový příklad představuje právě antologie *Ve stínu říše* s transpozicemi různých aspektů nacismu a Války, zároveň nabízí přehledku mladé literární fronty v barvách fantastiky. Shromáždilo se v ní sedmnáct povídek, z nichž pět napsaly autorky. Bylo výborným nápadem, že editoři rozčlenili příspěvky do tří oddílů: před válkou, během ní a po jejím ukončení. Každá perioda měla svou atmosféru, své otázky, hrdiny a oběti, zrodila vlastní mytologii. Logickou stavbu antologie zastřešuje procítěná předmluva Martina Fajkuse, zdobí ji poznámky – či spíše ideové klíče – autorů k jejich povídkám a uzavírají vtipné medailonky tvůrců. Počítejte s tím, že od první stránky nastává drsná jízda, ať už jde o čistě fyzickou makabrozní řezničinu, etické podrazy nejhrubšího zrna nebo psychická zemětřesení, co čtenáře bolí až pod

kůži. Nezáleží na tom, zda příběh vytvořil pán či dáma, ani spisovatelky si žádné servítky neberou.

Jed politiky a šarvátky

Hned v úvodní části *Boj začíná* Markéta Klobasová nasazuje latku krvavého groteska hodně vysoko. Vstupní povídku úsporně nazvanou *Oni* datuje do roku 1925; vystavěla ji z ingrediencí nacisticko-árijské mystiky a tajuplného Tibetu. Výsledkem je horor třesnutý a mrazivý jako noc na vrcholku Nangha Parbatu. Kultivovaný příběh Julie Novákové *Opona padá, hra skončila* vnímavě a přesně zachycuje dusné ovzduší před sklonkem třicátých let. Skutečné osobnosti a fakta se váží k Novému německému divadlu v Praze; navozují střízlivý civilní dojem. Se spiritistickým motivem autorka pozvolna rozhrnuje závěs, za nímž se skrývá strach, hrůza a zkáza bez nápravy.

V Čechách rasová a politická uprchlíci z Říše, na Slovensku specifická skládačka politických a rasových ingrediencí. Tomáš Bandžuch zakouzčil s alternativní historií, aby v *Jitru po zlé noci* předvedl, co s lidskými osudy natropil běs ideologie. Navštivte v krásném Kežmaroku muzeum, uvidíte, jak tu žila činorodá židovská komunita... a kam zmizela. Věcně podané dobové reálie spojuje s mytickou osudovostí David Šenk v *Dýmu nad Mnichovem*. Příběh o pragmatickém řezníkovi má svůj historický předobraz, pro změnu zakotvený v první světové válce a následné krizi, dopadající na psychiku i peněženky Němců. Nenápadný autorský odkaz poodkrývá vlášečnice, které sily bobtnající fašismus.

Dobrá nácek, mrtvá nácek

S válkou v plném proudu – *Boj zuří* – nabírají na obrátkách i povídky. Dějiny se mění v odrazový můstek pro pestře vířící fantazii autorů. Chcete ještě víc akce? Krev, násilí, magii černou i přírodní, zombie, stěhování duší, manipulaci s vědomím, masomlýnky? Není problém. A taky ryze český sarkasmus, úžasné a neotřelé nápady, nečekané zvraty děje, ostrý humor... i neokázalý smutek. Eso přihazuje František Kotleta, jehož osobitý literární styl, brutalismus s poetickým podkresem, náramně sluší povídce *Dos grojse genereraj*. Koncentrační tábor, esoterické spiknutí, český dekadent Felix de la Cámara (mimo jiné rovněž spisovatel fantastiky) a důmyslný, parádně zhoubný závěr. Také Pavel Fritz angažoval paranormálně do *Tenkrát na Ukrajině*, uhrančivě naturalistického pohledu na peklo východní fronty. Co se stane, když se střetnou dvě fanatické ideologie? Ve střetu světónázorů a krvavých kalužích vždycky podléhají jedinci...

Petr Stančík vede bizarní tažení *Ahaswehrmachtu*, unikátního čistě židovského vojenského pluku. Nešetří kulturními nárázkami (vyhrává čtenář vědoucí, co je Ahasver, Zohar či Gehenna) a ironií. Podobně jako několik dalších autorů sahá do tajné nacistické skříňky mystické pseudovědy a obsah použije jako výbušnou nálož. *Meyrink* v povídce Petra Schinka je německý válečný super stroj, obzvlášť úspěšný v autoregeneraci a v ničení nepřátel – tedy Spojenců, protože se ocitáme pro změnu na frontě západní. Kdo fandí Charliemu Parkerovi, (anti)hrdinovi ji-

ných Schinkových textů, bude potěšen. A kdo zná fantastické povídky Gustava Meyrinka, jakoby vyhléhl z nočních mūr, bude nadšen dvojnásobně. Romanu Burešovi rozhodně neschází odvaha experimentovat a zároveň zářit hluboko do podvědomí čtenáře. Eklektický koktejl *O lidském dobytku* a dvojnásobně mu skvěle vychází. Karty odkrývá jednu po druhé, aby se vytyčil s triumfální scénou, v níž do sebe všechno zapadá dějově – i eticky.

Co chybí z oblíbených motivů, na nichž se budují příběhy největšího světového střetnutí? Máme tu lágry, polní tažení... Tajné služby! Zákulisní boj, do kterého i ve skutečnosti byli nasazeni mágové na obou válčících stranách. Jakub Mařík se v *Chladu věčnosti* s chutí pustil do souboje okultistů; nápaditě přítom zakomponoval do děje kulturní britské hrdiny. Říše zkrachovala, je dobojováno. Poslední kapitola patří legendárním werwolfům, partyzánům na německý způsob, které zrodil venkovský odboj za třicetileté války. V teroristických aktivitách jejich nového pokolení měla Říše podle předem vypracovaných plánů přežít. Po stopách ozbrojených vlkodlaků se vypravil Míla Linc. Jeho *Dokud nás smrt nerozdělí* důstojně uzavírá nejrozsáhlejší střední část. Úspěšně a napínavě vystavený příběh přináší do hrůzy a zmaru vzácnou špetku naděje, jinak ji najdeme pouze v Burešově povídce. Ale Linc je prakticky jediný, v jehož díle zastává Němec sympatičtější roli.

Dojezdy chutí a maškary

Celkem to všechno sedí – schizofrenní atmosféra před válečnou smrtí, zběsilost frontových bojů a vyhlazovacích lágrů. Třetí oddíl antologie nazvaný *Boj nekončí* reflektuje pozůstatky, které v moderním světě zanechal nacismus – jako mimořádně odolná plíseň po záplavách, na kterou žádná dezinfekce neplatí. Je příznačné, že se závěrečného námětu chopili mladší spisovatelé. Německá nacistická Říše už pro ně představuje neomytus, dějiny do určité míry přetvořené a pozměněné jak časovým odstupem, tak tradováním a beletrizací (ale to platí pro minulost obecně). Autentické zážitky, historická zkušenost, pohled prismatem současnosti; u dobré literatury běží vždycky, a bez kalkulací, o snahu vystihnout a zachytit podstatu, souvislosti, přesah.

Akcí nabitě vyprávění o honu na válečné zločince *Argentinské probuzení* vypadá ještě docela reálné, vzor fantastickým segmentům. Jan Kotouč si s věrohodným nasazením zvláštních agentů a špionážními atributy hladce poradí, je znát jeho průprava ze *Sektoru Hirano*. Ovšem další autoři si s přízrakem třetí říše vyhráli neomezeně, téměř pod vlajkou Hieronyma Bosche. Především dodali pořádnou porci z technologií postinformačního věku. René Vaněk rozjede přehledku s *Digimengelem*. Virtuální vtělení nacistického zločince už neodkazuje k bezskrupulóznímu, árijské ideologii oddanému vědátorovi, který kdysi existoval. Z Mengeleho zbývá bizarní pseudokul-

turní fenomén, pokřivené zrcadlo soudobého náckovství – a zábavná, surrealistická burleska.

Poměrně rozsáhlá povídka Petry Lukačovičové *Stroj na výrobu havranů* sáhla po nordické mytologii, tolik drahé nacistickému Německu. A když jedni boží, proč ne druzí? Autorka se vydává odlišnou cestou než Neil Gaiman. Pod soupeřením, úskoky a čary mocných bytostí se drze roztahuje mentalita globální civilizace. To Kristýna Sněgoňová je mnohem břitčí a tvrdší v *Na vlastní kůži*, kruté variaci na reality show příštího století. Čtenář si odbude slušný šok. Jenže podobně koncipované, byť ne tak důsledné zážitkové hry dnes letí. A pak je tu stanfordský vězeňský experiment a další pokusy, které dokazují, že k bezbéhemu násilí nepotřebujeme nacistické klony ani androidy.

Lucie Lukačovičová a *Jediný člověk*. Hledání pozůstatků koncentračního tábora, démonologie (zasvěceně podaná), zaklínadla, mágové. Se záviděníhodnou imaginací autorka kreslí příšerná zjevení a dramatické momenty... Tak jako u jiných povídek této

sbírky budou čtenáři lépe hodnotit tu, či onu. V tomto případě doporučuji text projít ještě jednou, bez chvatu, a porozumět nevtíravě, o to emotivnější pointě. Rozporuplné názory si nepochybně vyslouží finální *Nacimars* Dana Černého. Na první pohled extrémní karikatura aktuální (rychle vzrůstající) posedlosti médií a neomezeným šířením. Nebo žertovná aluze na Wellsovo dílo či spíše na film *Iron Sky* (pokračování *The Coming Race* se objeví letos). Ale forma je brilantní, tempo strhující – a dilemata, kterých se zdánlivě lehkovážně dotýká, pro dnešní společnost hluboká k nevyřešení.

Zabij si svého nácka

Ozvou se hlasy (vždycky padne nějaká ta kritika), že ne všechny povídky mají stejnou úroveň, že je tu moc okázalé brutality a málo úcty k dějinám. Někdo pozorný a vnímavý antologii ocení, přesto zalituje, proč jenom nacisté. Ovšemže literární a filmová zloduší včetně Saurona a Voldemorta nesahají pohlavářům třetí říše ani po kolena – protože do knih a filmů nelze dát všechno, co hrozného lidé dokážou. Kdo nezavírá oči před realitou (nemusí to být vyšínutý jedinec, který se kochá utrpením), najde si mnohé z reálných hororů na internetu. Vláda nacistů nezobňovala samu esenci temnoty, i když se velmi snažila, na to se v historii dělo hrůz až příliš.

Můžeme se dohadovat, jestli největší zlo má na svědomí nacistické Německo, japonská expanze od třicátých do poloviny čtyřicátých let 20. století, stalinstický režim nebo Čingischánova dobytka tažení. V tomto směru „bodovali“ jeden jako druhý. Ale dávný mongolský a japonský *ne-až-tak-dávný* zábor cizích území je nám kulturně i geograficky vzdálený a minulost Sovětského svazu nás v současnosti natolik znechucuje, že ji dosti často ani nechceme brát na vědomí. Zato vzpomínky na *Reich* jsou hned za hranicemi. Pod záclonou stro-

Jana Pažoutová: Dům s Erínyemi

Další z přírůstků do populárního žánru historických detektivek se na české poměry netypicky odehrává úplně mimo prostor a čas, který bychom mohli označit za „náš“, protože místem děje jsou Mykény nedlouho po skončení Trojské války. Jde o expozici poměrně náročnou, protože před autora staví nutnost vyprávět se mýtickými událostmi: a tak či onak rozhodnout, co z nich byla realita. Jana Pažoutová se podobného úkolu nijak nezalekla, válečné události připomíná často, nezdráhá se je interpretovat a je radost sledovat, kdo byl za padoucha a kdo za hrdinu. Obejde se to našťástí bez jakéhokoliv polopatického vysvětlování, čtenář buď ví, nebo si najde, nebo má smůlu. S odkazy na řecké mýty si autorka vyhrála a je radost s ní postupně objevovat, jak to vlastně „doopravdy“ bylo. Podobně pečlivé a zdařilé jsou popisy krajiny, architektury, podnebí a ostatních reálií. Někdy jsou natolik samozřejmé, až mě napadá, zda nejde o dobře zužitkované zážitky z dovolené – novele je to v každém případě ku prospěchu.

S historickou a místní zakotveností příběhu do značné míry kontrastuje způsob, jakým je vyprávěn. U hlavního hrdiny je určitá ahistoričnost skoro nevyhnutelná, v historických detektivkách bývá, aby příliš nepopuzoval naše současné nároky, snad vždycky víc rozumný, spravedlivý a zodpovědný, než je jeho okolní prostředí. Zde je však zcela současná i volba slov a používaný styl, řada metafor, myšlenková schémata a emocionální vzorce. Příběh využívá i celou řadu žánrových konvencí a typických zápletek, prostě je jasné, že jde o příběh určený pro zábavu, bez ambicí o autenticky působící rekonstrukci psychologie postav z archaických dob. Rozpor mezi způsobem, jak je popisováno prostředí, a tím, co se na jeho pozadí odehrává, v první chvíli trochu překvapí, ale kupodivu neruší, dá se na něj snadno zvyknout.

Myslím, že hlavním důvodem jednoduše je, že jde o napínavý příběh, člověka rychle zaujme, takže je zvědavý, jak to bude dál. Rytmus vyprávění je silnou stránkou *Domu s Erínyemi*, scény se střídají dost pomalu na to, aby vyzněly, ale dost rychle, aby nenudily. Rozvíjení příběhu je navíc nenásilné a přirozené, aniž by bylo přehnaně předvídatelné. Týká se to vlastně i rozřešení případu, autorka si neschovává všechny stopy až k velkému závěrečnému rozuzlení, dílčí aspekty vyšetřované záhady se vysvětlují průběžně, což výsledku rozhodně přidává na věrohodnosti. Nezklamal mě ani závěr, který logickým způsobem svázal všechny zbývající stopy a nechal si přitom prostor i pro dodatečné překvapení. Jestli bych měl k něčemu výhrady, je to spíše způsob, jakým jsou závěrečné události podané. Popisy sklouzávají ke stylu zbytečně dryádnickému a ulevilo by se mi, kdyby

hých faktů se ukrývá atraktivní harampádí mytických a okultních prvků – krásně se hodí do hollywoodských *blockbusterů*. Ale to, co nás zejména děsí, odpuzuje i láká, je skutečnost, že třetí říše ve svém bezuzdném ničení fungovala metodicky, efektivně a organizovaně.

➤ Tenhle prvek mi v antologii *Ve stínu Říše* chybí. A pak také „pohled z druhé strany“, ačkoliv se ho zlehka dotkne třeba Tomáš Bandžuch, David Šenk nebo Kristýna Sněgoňová. Miliony

alespoň některá nabízející se klíše bývala zůstala nenaplněna. Závěr je jediné místo, které se po mém soudu už přehnaně podbízí očekávání populárního příběhu. Kontrast s úvodní nevtíravou hrou s historickými odkazy mi přijde už příliš velký. Uznávám, že podobné závěry, jejichž vnější dramatická neodpovídá jejich vnitřní závažnosti, jsou dneska poměrně rozšířeným zlovykem, ale to nic nemění na skutečnosti, že i zde tento postup vyznění závěru spíše oslabuje než posiluje.

Novela vychází ve sborníku sci-fi a fantasy prací z Ceny Karla Čapka, kterou v roce 2017 vyhrála. Čtení to dodává jisté mimo-literární zajímavosti, protože se lze těžko vyhnout alespoň troše spekulací o tom, jak moc fantastické bude závěrečné vyústění tajemných událostí. Jakkoliv si této soutěže jako jedné z mála osobně považuju, myslím, že je škoda, že za dosti nevkusnou obálkou žánrové antologie objeví plnohodnotnou historickou detektivku jen málokdo. Navzdory občasně schématickosti by novela Jany Pažoutové snadno snesla srovnání s knihami stejného žánru, které u nás vycházejí. Svoji zručnosti a kultivovanosti jich dokonce významnou část převyšuje, takže by si zasloužila samostatné vydání. Vzhledem k rozsahu by to nejspíš znamenalo připsat ještě nejméně jeden příběh, což bych jako čtenář rozhodně uvítal. Nejenom proto, že dva solidní příběhy jsou lepší než jeden – osobnost hlavního hrdiny zůstala ze všech postav v knize nejvíce neurčitá, což v detektivkách není neobvyklé, takže by jí rozhodně prospělo, kdyby se dalšími událostmi trochu prohloubila. Opozitivně si dovoluji poznamenat, že při té příležitosti bych možná hlavního hrdinu i přejmenoval, protože Soterios je vzhledem ke kontextu sice jméno důvtipné, ale přijde mi, že marketingově trochu hluché, zvláště bez vhodného profesního přídomku („rentiér Soterios“ by potom byla vyloženě katastrofa).

I kdyby si novela nezasloužila samostatnou knihu, zasloužila by si trochu více lásky při redakční úpravě. Dokážu pochopit, že vydavatel ve snaze ušetřit na nákladech vysázel delší text menším písmem, byť jde v rámci jedné knihy o řešení dost výstřední. Že Karolina Francová v doslovu označuje autorku, která byla dlouholetou porotkyní CKČ, za „tvář úplně novou“, je vlastně jen zábavné. Bez placeného redaktora v neziskovém projektu nejspíš není nikdo, kdo by se autorky zeptal, zda trochu nezahradit některé nápadné souzvučky nebo přehnaně šroubované větné konstrukce, když je text jinak celkem civilní. Ale přinejmenším řada zjevných překlepů by za opravu stála. Nicméně je to jen malá daň za to, že se k nám tenhle záhadný příběh z předměstí dávných Mykén mohl dostat.

Jiří Grunt

Mlok 2017, sest. Jiřina Vorlová, Praha, 396 str. 272 Kč

Němců frustrovaných prohranou Velkou válkou a sužovaných krizí, nacismus zrozený z nacionalismu a populismu. Na počátku kolektivní zběsilosti byl obdiv k Vůdci, který se přece zastával obyčejných lidí, a důvěra k jeho společníkům ve vedení *Reichu*. To je obraz, který je na Říší tím nejděsivějším – a nejmagičtějším.

Františka Urbenská

Ve stínu říše, sestavili Boris Hokr a Leoš Kyša, Epoque, 2017, vázaná, obálka Satine Zillah, 657 stran, 575 Kč

G. Willow Wilsonová: *Alif, neviditelný*

Je to už dávno, co Evropa zažila vlnu okouzlení arabskou poetikou. Čekal bych, že při dnešní zoufalé sháňce po nových zápletkách a rekvizitách do příběhů, které jsou neustálým používáním notně ošoupané, už dávno začne další vlna přivlastňování a vykrádání. Děje se tak ovšem sporadicky, za což je patrně zodpovědná současná politika našeho civilizačního potýkání se s islámem: nesmyslné podlézání nutně vyvolává stejně nesmyslné odmítání, přičemž ani jeden z přístupů věru neprospívá poznání a vědění. (Kde jsou ty doby, kdy nejlepšími znalci marxismu byli nadšení internacionalisté a katolíciť kněží.) Nakonec proto možná není tak překvapující, že nejpozoruhodnější vstřebání kultury inspirované islámem, na který jsem ve fantastické literatuře narazil, byl román pro mládež, který nevzbudil žádný zvláštní ohlas.

Přijde mi pozoruhodné, vlastně skoro nepochopitelné, co všechno se autorce podařilo v jediné knize skloubit dohromady. Jako žánr se postupně vystřídají cyberpunk, fantasy a politický thriller. Je přitom neobvyklé, jak dobře autorka zvládla nejen všechny tři žánry samy o sobě, ale i jejich vzájemné spojení. Nemluvě vůbec o tom, že jde o její první román (byť po rozsáhlých zkušenostech komiksově scénářistky). Když navíc dodám, že pod žánrovými kulisami se ve skutečnosti odehrává autentický milostný a náboženský příběh, nejspíš už mi věřit přestanete dočista.

Počítačové reálie jsou v rámci možností obdobného příběhu podané v jednotlivostech bez vážnějších chyb a jako celek smysluplné. Přechod od technicky doslovného k dramaticky obraznému, což je problematická chvíle každé zápletky nějak založené na programování, je nenásilný a docela elegantní. Vlastní nápad, na jehož základě vzniká nová realita, možná není výjimečně originální, ale nakonec funguje lépe než většina okázalejších a slavnějších pokusů. (Kdyby se z této části udělala povídka, klidně by ji šlo s fundovaným doslovem pomyslně zařadit do Asimovovy sbírky *Těžká planeta*.) Zvlášť uvážíme-li, že tato část zápletky je nejpovrchnější, snad dokonce slouží trochu jako pop-kulturní vějíčka pro běžné čtenáře, mám ohromnou radost z toho, že ji autorka vůbec neodflákla. Nejde jen o to, že konkrétní technické údaje, které uvádí, a termíny, které používá, dávají smysl, i když už to je dost výjimečné. Na rozumných základech jsou postaveny i programy, které hlavní hrdina vytváří a používá, i když v praxi by nejspíš bylo obtížnější je vyrobit a jejich spolehlivost by byla nižší. Nejpozoruhodnější je, jak dobře si autorka uvědomuje, proč je tak obtížné používat počítače jako aktivní prvek příběhu.

Notorická potíž, která souvisí s psaním o počítačích, leží v tom, že programování je, řečeno středověkou terminologií, vyroceně nominalistické, zatímco příběhy fungují jen s předpokladem, opět ve středověkém smyslu slova, realistického pojetí. Například moderní matematika je sice formálně nominalistická úplně stejným způsobem, její objekty jsou jen v zásadě libovolné struktury vymezené definicemi, ale většina matematiků ji tak rozhodně nechápe (když to Kurt Gödel svého času jednou *doopravdy* udělal, byl z toho pěkný poprask), takže je

možné, že příběh o matematice by vyprávěl šlo. Jenže počítače nominalistické pojetí (program je právě jen sada instrukcí) technicky vynucují, takže u nich to nejde z principu. Chce-li autor vyjít z autentických reálií a přesto dospět k něčemu dramaticky použitelnému, musí někde po cestě podvádět: zamlžit chytře situaci tak, aby jeho oživení Pinocchia proběhlo, aniž by čtenář zaregistroval noční machinace modré víly. (Je to vlastně něco podobného jako záměna chemických a fyzikálních reakcí částic u slepice, co ve zmiňované Asimovově sbírce snášela zlatá vejce, proto jsem si na ni nejspíš vzpomněl.)

Celkem spolehlivě funguje, když se autor o nic podobného nesnaží a používá počítačové reálie od začátku čistě obrazně. My jako čtenáři nakonec nemáme takový problém přimnout něco zcela nemožného, když se to autor nepokouší nemůžeme ospravedlnit jako cosi proveditelného. Možná je to velká nehoráznost, ale je to rekvizita světa, kterou není nutné vysvětlovat proto, aby se v příběhu dala používat, stačí nějaké to klišé o tom, jak se složitost zvětšovala, až se „něco stalo“. Podobný postup nicméně autorka použít nemohla, protože vznik programu, v kterém bude celek víc než jen součet částí, je součástí zápletky. Vzhledem k tomu, že kniha přesahuje i do žánru fantasy, mohla si nakonec autorka dovolit hrát s překvapivě otevřenými kartami, takže hlavní postava v klíčové chvíli sama reflektuje, že se děje cosi nemožného. My jako čtenáři už od prologu víme, že se v knize budou ochomýtat džinové, takže nás tolik nepřekvapí, že kde jsou džinové, tam jsou i kouzla. A mechanismus kouzel na rozdíl od mechanismu počítačů umožňuje přechod od pouhé složeniny částí k celku s vnitřní identitou.

Kromě této pozoruhodné peripetie, které si většina čtenářů nejspíš vůbec nevšimne, dělá fantasy součástí přesně to, co by jeden chtěl a očekával: moderním způsobem čerpá – jak kulisy, tak i motivy – z arabských mýtů. Je to rozhodně osvěžující. Ale je to navíc i chytré a místy dokonce moudré, protože autorka k nadpřirozenu přistupuje velmi střízlivě a realisticky. Podle současného západního vnímání vyžaduje přechod mezi běžným a nadpřirozeným světem určité množství síly: zvláštní místo, chvíli, původ, poslání, shodu okolností. Pro postavu i pro čtenáře je to vždy transformativní zážitek, byť se třeba zpětně ukáže, že průchod je vlastně přirozeně dostupný. Snad neprozradím příliš, ale v *Alifovi* je situace zajímavým způsobem posunuta. Ještě na to přijde řeč, ale kniha bere náboženství vážně, takže bere vážně i svědectví Koránu o nadpřirozenu. Hlavní hrdina je ze setkání s ním pořádně zmatený, jak by se dalo očekávat, ale hlavně proto, že je tak trochu za troubu. Jeho věřící kamarádka existence upírů a džinů nijak nezaskočí, i když ze setkání s nimi nemá zvláštní radost z etických důvodů. Čtenář si snadno může osvojit kombinovaný pohled světské etické a náboženské ontologické nepředpojatosti – pro hrdiny knihy je přechod zážitek, ale kniha odmítá ze samotné skutečnosti propojení mezi světy dělat cokoliv mimořádného. Mně se tohle podání nadpřirozena, které jeho existenci odmítá jakkoliv zdůvodňovat nebo ospravedlňovat, moc líbilo. Všechny prů-

chody jsou otevřené, a to, že se ani z jedné strany příliš nepoužívají, je nikterak neoslabilo.

Hlavním hybatelem zápletky je kupodivu ještě jiný žánr. Antagonista pochází z oblasti politiky, protože kniha nepřímo reaguje na vlnu protestů známou jako arabské jaro. Tato linie je v určitém smyslu nejpovrchnější nebo snad nejnaivnější, nicméně těžko někomu zablýskat naději, že by se věci mohly pohnout k lepšímu. Sociální prostředí, v kterém se příběh odehrává, je ovšem vykresleno plasticky a s mírou znalostí, kterou má kromě profesionálních arabistů a specializovaných politiků na Západě jen málokdo. Kniha nikde přímo neuvádí, kde se odehrává (řadě charakteristik by odpovídal Kuvajt), ale při řadě příležitostí na pozadí dost nesmlouvavě ukazují na mnohočetné rozpory států v oblasti Arabského poloostrova. Represivní státní moc zakrývá rozdíly náboženské, hluboké a staré konflikty etnické, národnostní, odlišné mentality závislé na vzdělání, rozličnost různých jazyků i různých stylů téhož jazyka, protikladné zvyky a morální kodexy, obtížně představitelné rozpětí mezi naprostou chudobou a pohádkovým bohatstvím. Je pozoruhodné, že následkem všeho toho musí být i sama státní moc nekonzistentní a vnitřně rozpolcená, takže vlastně není tak nepochopitelné, že se nedokáže proměnit v autoritu, ale musí vystupovat v podobě násilí. Vyústění zápletky nic z této složitosti pochopitelně nereflektuje, ale peripetie příběhu, které na jednotlivé realie porůznu narážejí, ukazují, že autorka si je podobných rozporů dobře vědoma (a příležitostně je některé postavy nechává i dost cynicky komentovat).

Propojení politiky, technologie a mystiky, které je tak těsné, že žádná ze složek nemůže obstát bez ostatních, je ve fantastické literatuře typické pro kyberpunk. Zde je podobný dojem oslaben nejen fantasy složkou, ale hlavně autorčiným optimismem. Bídna sociální situace, která je v podstatě ústavním východiskem kyberpunku, vede obyčejně k poměrně pokrouceným nebo alespoň netypickým vztahům mezi postavami. Autorka reflektuje sociální nerovnosti arabského světa, ale nejde o nic avantgardního, bída a nerovnost odpovídají zhruba klasickým evropským románům 19. století. Kyberpunkové reflexe společnosti, která přestala být moderní, jakkoliv jsou realistické, vedou k dosti extravagantní a pochmurné vizi, protože neznají novou podobu, do které se společnost poskládá. *Alif* se odehrává ve společnosti, která se moderní ještě nestala, takže před sebou má, přinejmenším teoreticky, známou a vyzkoušenou perspektivu, která je v úhrnu pozitivní. Proto i vztahy mezi postavami jsou tradiční a jednoduše srozumitelné.

Ve skutečnosti je to dokonce ještě jednodušší: Je to kniha o pubertálním zamilování, které pracně – a protože hlavním hrdinou je kluk, tak i notně trapně – hledá cestu, jak se změnit v něco skutečnějšího. To na druhou stranu oslabuje fantasy dojem, protože dotyčný mladík není hrdina, který musí trpět, aby se transformoval do nového člověka, který tak či onak přeroste své původní prostředí. Je to trouba, který postupně nachází cosi, co by vlastně měl vědět a znát od počátku. Dlužno podotknout, že i s tímto rozměrem se autorka vyrovnala se ctí: vztahy mezi postavami jsou dostatečně plastické, balancování mezi trapností a opravdovostí je technicky obratné a přitom půso-

bí přirozeně, dynamika našich sympatií a výhrad má správný rytmus. V porovnání s hlavním hrdinou je jeho kamarádka mnohem vyrovnanější, autorka jí očividně nadřazuje, ale rozhodně bych jí to nevyčítal. V dnešních příbězích, které se snaží být co nejvíce akční a originální, bylo nečekaně příjemné, když chaosu zápletek pro jednu některá z postav nepodlehla a odhodlaně po celou dobu používala zdravý rozum. I když už je mi tato oblast osobně vzdálená, jako pubertální romantický příběh u mne obstála rovněž.

Poselstvím knihy je po mém soudu ještě něco jiného. Na pozadí fantastické zápletky a nevtíravě pedagogické knihy pro mládež představuje autorka islám jako účtyhodné – to jest rozumné a morální – náboženství. A co je pozoruhodné, řekl bych, že se jí to daří. Lze se domnívat, že i v jejím podání je rozum nedostatečně racionální nebo morálka přehnaně přísná. Lze se ptát, nakolik je realistické, že by většina lidí byla schopna zastávat tak vyvážený postoj, k němuž kniha směřuje. Lze pochybovat, nakolik je vůbec možné, aby podobné pojetí víry dnes úspěšně soupeřilo s islamismem. Ale není možné její představu jednoduše odbýt jako nesmyslnou. Podobně jako ve všech ostatních oblastech zde k věci přistupuje s praktickou střídavostí. Nezdřáhá se ostře, občas dokonce až cynicky na konkrétních postavách ukázat (a událostmi, které se přihodí, zhodnotit) jak politické islamistické zneužívání, tak západní liberální nedoceňování náboženství. Stejně nenásilně ale rozhodně nechá na druhé straně postavy promluvit ve chvíli, kdy rozhodnutí vyžaduje volbu podloženou jasným morálním stanoviskem. Dilema mezi důvtipem (technickým řešením situace) a morálkou (etickými omezení pro možná řešení) je přítomno častěji, než bývá zvykem, ale – na dnešní poměry paradoxně – to činí výsledek jaksi přesvědčivější, ne prázdný nebo hluchý a je to právě díky vážně vnímanému náboženství. Různé kladné postavy dokonce mají velmi různé sady morálních skrupulí v závislosti na své osobní a sociální situaci; to je skoro neuvěřitelné.

Alif není kniha, která by byla výjimečná, nezařadí se mezi romány, které výrazně ovlivnily můj život. Ale nečekaně mě potěšila tím, jak dobře je napsaná, jak obratně a beze švů spojuje blízké a cizí. Odehrává se na exotických místech, přirozených i fantastických, a s vážností představuje odlišný morální a náboženský postoj. Na druhou stranu nabízí obvyklou – bezmála popkulturní – zápletku a text bude bez potíží srozumitelný běžnému západnímu čtenáři. Přitom autorka nepodřizuje žádnou ze součástí knihy potřebám jiné, všechny složky jsou autonomní a jejich vlastní nároky docházejí naplnění. Prostě už jsem dlouho nečetl tak poctivě a solidně napsanou knihu. Vzpomněl jsem si Twainova *Dobrodružství Huckleberryho Finna* nebo Sienkiewiczovo *Pouští a pralesem* z dětství, tam se také pod zdánlivě jednoduchým příběhem skrývala nevtíravá, ale vyhraněná představa o tom, co znamená být člověkem, který má charakter. Měl jsem dojem, že takové knihy se dneska už nepiší, ale rád jsem zjistil, že jsem se mýlil.

Jirka Grunt

G. Willow Wilsonová: Alif, neviditelný, Paseka 2014, překlad Michal Prokop, 376 str., 269 Kč

(dnes k dostání v Levných knihách)

A vesmír se usmívá vlídně

Knihu s takto křiklavě červenou obálkou a velkým nápisem Space opera prostě nepřehlédnete. Na ilustraci se jakýs mimozemský rytíř dvoří s kytkou růží vyděšené pozemšťance leplých tvarů, zatímco okolo pochodují jeho druhové kolonizovat nový svět. V pozadí se houpe oběšenec... Prostě jasný příslib dobré zábavy a určité reminiscence žánru, kdy představoval mírně přestřelené líčení mezihvězdných dobrodružství, v němž by nechyběla úchvatná vesmírná bitva, řešící nějaký intergalaktický problém, ani pořádná romantika či zapeklité osobní dilemata. Milovníci teď přivou oči a zavzpomínají na klasiky jako *Piráti na Měsíci* nebo *Skylark*... A samozřejmě fenomény *Star Wars* a *Star Trek* a další, které není prostor tu vyjmenovat.

Jenže takhle větev space opery pomalu vymírá a nahradila ji jiná, která se nakřížila s hard sci-fi. Ukázky této nové odrůdy na české scéně jsme už mohli okošťovat v antologii *Capricorn 70*, kterou sestavil Robert Pilch a s níž bude možná sečtělý posuzovatel novou sbírkou porovnávat. Situace se totiž opakuje – jediným představitelem oné staré klasiky je Jiří Procházka, rozdíl je pouze v tom, že v Pilchově antologii je jeho povídka umístěna na konci knihy, zatímco ve *Space opeře* představuje otvírák. A otvírák je to báječný! Opět se tu setkáme s bláznivým kapitánem Jackem Burroughsem a jeho pirátskou flotilou, která se dostane – jak jinak – do pořádného galaktického průšvihů, když musí *V Pavučině* čelit přesile japonských císařských lodí. Jablkem sváru je jakási bezvýznamná planetka Jezírko, ale oběma stranám dává příležitost předvést neuvěřitelné kousky vojenské strategie. Ano, dojde na monstrózní bitvu, hrdinské činy i trochu té vodní filozofie a humoru. Tenhle povedený spektakl ve stylu Hvězdných honáků si prostě nemůžete nechat ujít!

Nu a pak následují další vydařené sci-fi povídky našich předních autorů a autorek fantastiky, zaručujících určitý standard kvality, napsané většinou s určitým ironickým nadhledem a bez ambicí na složitou zápletku. Pro mě byl překvapením (a podotýkám, že příjemným) především příběh Anny Šochové. Její *Tajemství Johna Browna* mi mimoděk připomnělo skvělý Faberův román *Kniha zvláštních nových věcí*. Říká se o ní, že se začtete a nepustíte ji z ruky, stejně napínavé a komornosti fascinující je i pátrání vědkyně Gwen po tajemství svého předchůdce Johna Browna, za kterým však stojí velká lidská oběť a touha po sebepřesahu. Nezbyvá než hluboká úklona před hrdiny, kteří se dokážou vzdát svých „malých“ životů a ve jménu něčeho většího se vydat do neznáma k cizím civilizacím a přijmout těžký úkol (a taky si vyhádat dostatek kontejnerů na věci, které si potřebují vzít s sebou ☺).

Následuje povídka Lucie Lukačovičové s tak propracovanou meziplanetární zápletkou, že by se mohli scenáristé nových dílů *Star Wars* poučit, jak se to dělá. Zaměstnance *Cirkusu*

su Cosmos zastihneme ve chvíli, kdy čelí kontrole z Ligy na ochranu zvířat, která vyvolá skutečnou paniku. Kdekdo totiž tutlá své malé tajemství a také ne každý, kdo vypadá jako zvíře, jím skutečně je. Kam by se asi mohl ukrýt tvor, jehož tělo připomíná změřt chapadel a nepravidelně rozmístěných očí? Cirkus je ideální skrýš, a nejen pro citlivé mimozemské příšery, ale i pro jiné renegáty... Žonglér, krotitelka šelem, kouzelník, polykač ohně – málokdo je tím, za koho se vydává. Ani hlavní hrdina Timotej není úplně bez poskvrny a jeho plány na pomstu za mrtvého bratra budou podivnou cirkusovou společností stát hodně...

Prodělečnej kšeft Vladimíra Němce je mírně šmrcnutý military, jenže zdání klame a pod tou velkolepou vojenskou výstrojí se schovává romantická duše, zatímco drsná pasažérka Jul zůstane mrchou až do konce. Jen ty helmy mi přišly v kosmické lodi trochu legrační, stejně jako kapsička na skafandru pro úschovu prstýnku nebo replikované koly z roku 1880. Ano, chápu, výsadková jednotka nesmí mít kvůli utajení s sebou žádnou elektroniku, ale i tak to vypadá, že už je dopředu odepsaná. To ale neznáte Rona a jeho partu! Jo a taky nikdy nevíte, komu záchrana statečných výsadkářů přihraje politické body. A komu naopak prospěje, když se pro nějakou nepovedenou operaci nehne ani prstem.

Pořádným feministickým nářezem zaskočí čtenáře Jana Rečková. Ženy v hlavní roli, brání lidský genom před vyhynutím i útoky šílených mužů, kteří podlehlí jakési nákaze. Rečková je vždycky zvláštní a tak trochu nezařaditelná do žánrových škatulek. A necht' si taková je dál. Člověk musí obdivovat, jak vždycky dokáže do oddechové četby propašovat nějakou vážnější myšlenku a propojit zdánlivě nespojitelné. V jedné povídce se tu sejdou golemky, mozkové implantáty, animistické obřady, věštecké sny, čáry se slovy napsanými na svitku, vesmírná pravidla s vlastní osobností a kozy. Poslední jmenované totiž (kromě lidí) jako jediné přežijí golemickou přeměnu, a tak zvládnou prostorové přesuny. Tím nejcennějším článkem ve vesmíru se tak ukáže obyčejný kozel. Inu, jak říká hrdinka Sirael Löwová, snad to Hospodin vidí a usmívá se shovívavě (a já doufám, že i nad touto recenzí).

Do finále už zbývají jen poslední tři povídky. *Syndrom kuřete* je dobře zvládnuté komorní drama skupiny osob uzavřených v prostoru, ze kterého nelze uniknout. Navíc všichni zjistí, že jsou vlastně mrtví. Sonda do psychologie postav v mezí ontologické situaci je vůbec oblíbená parketa Ondřeje Neffa, jak už předvedl i v jiných povídkách i románech. Vše je tak nějak... známé. Jakoby autor uhodil na struny kouzelné harfy, která dokáže vyvolat sentimentální reminiscence z dětství. Pes Kvído v mé mysli přivolal seriál *Návštěvníci*, další aluze pak postupně *Vesmírnou Odysseu*, *Terminátora* i *Matrix*. Jako když

va v každém z těch děl je něco jinak a zároveň podobně. Jen nevím, jestli si lidstvo tolik zastání vůbec zaslouží. Snad na nás Hospodin shlíží vlídně. Než ovšem přijde sekec mazec a mimozemšťanů je konec.

V povídce Jaroslava Mosteckého s dlouhým názvem *Tam, kde lišáci dávají tu poslední dobrou noc* si čtenář naopak užije spousty romantiky a bojových akcí. Opět tu máme vesmírný komplot, který má zamaskovat vojenská akce, jenže někdy podceníme i vlastní zbraně. Kromě zneuznané, ale velmi nadané telepatky je tu i raketoplán, který touží mít zpátky lidské tělo (škoda, že ne i nové jméno, přeci jenom nechat si říkat Marienka či Kvasinka je trochu krutý žert), a hlavně síla přátelství, která zůstane, když všechno selže a musí se jít k místu určení pěšky přes zamořenou vodní oblast. Tak rychle popadnout bagáž s výbavou, nafukovací člun na záda, masky nasadit a jde se!

Antologii uzavírá povídka samotného editora Vlada Říši, střídána ve stylu kultovního *Enemy Mine* a předkládající svou alternativní verzi známého příběhu. Co se stane, když si na opuštěnou planetu sestřelíte nepřátelskou stíhačku, ze které však nevyleze dračí mimozemšťan, ale hezká žena? No, zkuste hádat. A nezávidíte, trochu dobrého sexu si přece zaslouží každý, i trouba, co se nechá svést a zatímco by pro svou milo-

vanou udělal první poslední, ona má úplně jiné plány... Jo, takhle romantika nikdy neomrzí.

Povídky známe, možná by na závěr mohlo zaznít pár slov o editorském záměru. Antologie však nedisponuje žádnou předmluvou či doslovem, který by něco vysvětloval, přibližoval, třeba editorská muka, když bylo nutné prokousat se záplavami povídek nebo vymámit na poslední chvíli z ilustrátorky Žanety Kortusové tu bezvadnou obálku. Nic takového. Předpokládáme, že se Vlado Říša držel oblíbené zásady, že za editora mluví povídky, které vybral. Nakonec, zmínění autoři i autorky patří k naší špičce, a to i Julie Nováková, jejíž jméno se slibně skví na přebalu, uvnitř však její povídka schází. Space opera jako žánr se nyní u nás dočkala obrody, a tak přichází podobná antologie určitě vhod. Není špatné si připomenout, že to bylo původně hanlivé označení, které se inspirovalo žánrem úplně jiným – mýdlovou operou – a vzniklo, aby odlišilo podobný „brak“ od skutečné a vážně míněné science fiction. A vidíte, dnes si takto násilně rozvedené směry podaly ruce a jdou cestou společnou a nerozdílnou vstříc novým čtenářům a čtenářkám. A doufejme, že i vesmír se usmívá vlídně.

Zuzana Hloušková

Space opera, sest. Vlado Říša, XB-1, Praha 2017, obálka Žaneta Kortusová, 280 str, 299 Kč

Arthur Machen: Hrůza

„Někdy může zlo vyhrát už proto, že se vládce vzdá trůnu.“

„Jste-li paranoidní, ještě to neznamená, že po vás nejdou,“ říká Woody Allen. Takřka totéž platilo pro Brity za dvou velkých válek a obavy z invaze vystihl skoro chestertonovsky Arthur Machen knížkou *Hrůza* (*The Terror*, 1917). Když ji vymýšlel, pracoval stejně dobře v roli novináře i v kůži tvůrce strašidelné detektivky s fantastní a řekl bych, že *animální* pointou.

Tento jeho „příběh se záhadou“ má čtrnáct kapitol, které dosti dosvědčují, že vznikl na pokračování, a je orámován sekvencemi nazvanými *Příchod hrůzy* a *Konec hrůzy*.

Co bylo denním chlebem tehdejšího reportéra? Brzy pochopíte, že minimálně Machenovi vrtaly hlavou vize různých spících agentů, ba přímo skrytých bojovníků, a vize celých podzemních německých továren ukrytých po loukách na Ostrovech. K smíchu to může být leda dnes a nám, tenkrát v Británii zase tak ve-sele nebylo. Může nám to dokonce připadat kuriózní, ale nezažili jsme ty časy a nejsme Angličany; i proto může bohužel knížka působit dnes v českém prostředí, po tolika a tolika letech, anachronicky.

Co hůř, dokonce se může zdát, že jde o možná i silný příběh, nicméně takový, co nepřežil svou válečnou dobu a zůstal tuze spjat jen s realitou tehdejší Anglie. Někdo proto knihu odloží. Někdo ji rovnou obejde; ale specifické Machenovo vidění a jeho vnímavost, bezesporu ospravedlňuje české vydání.

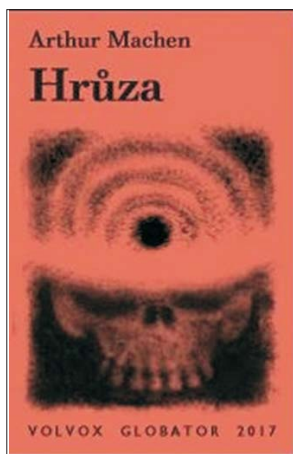
Přesto se někteří zvědavě zeptají: A zasílali tedy Němci (pe-

lorativně zde nazývaní Huny) tenkrát Britům vskutku přes moře zlovlná vnuknutí? Vnuknutí, jejichž následkem se angličtí občané stávali vrahy a sebevrahy? Odpověď poskytne rozřešení a ještě víc než dílu Chestertonovu se vlastně Machenova *Hrůza* podobá některým románům francouzského frenetika Gastona Leroux. Jednak proto, že má, jak už řečeno, charakter příběhu psaného na pokračování, a to včetně ostřejší pointování konců kapitol, jednak z toho důvodu, že se záhady taktéž rodí z poměrně všedních prostředí a situací, které však jsou až neuvěřitelně ozvlášťňovány. Jako u mnoha příběhů podobného typu, je vysvětlení současně zklamáním, ale buďme rádi, že aspoň funguje a lze ho aplikovat na celou tu masu autorem postupně nastolovaných záhad. Krom toho... Nikoli, nechci už zase hledat podobnosti všude, ale právě v této knize se THOMAS Harris nepochybně inspiroval pro motiv mury v ústech ze svého hororového bestselleru *Mlčení jehňátek*. – Ale zdůrazněme, že podobné výpůjčky a inspirace nejsou nijak nezákonné; takže mi zrovna tak nevadí, když má celý román *Zelená míle* Stephena Kinga v základně krátkou, starou a snad i zapomenutou povídku Arthura Conana Doylea nezdařené popravě na elektrickém křesle.

Ani v příběhu *Hrůzy* nechybí, dodejme, typický pro Machena motiv tragického osudu dětí. Ale především dojde na zvířata a jejich... Čímž prozrazuji už příliš.

Ivo Fencel

Arthur Machen: Hrůza. Přeložil Jaroslav Kučera. Ilustrace Jakub Grec. VOLVOX GLOBATOR, Praha 2017. 128 str.

Tužkové stínované světy Milana Ressela

Doslov pro knihu **Kultovní komiksy 2 – Milan Ressel**

Zřejmě nikoho před ním nenapadlo použít tužkovou kresbu využívanou ke skicování a předkreslování jako finální techniku pro hotové komiksově stránky a někdy ji i kolorovat. Aspoň v české kotlině určitě ne, pokud je mi známo. Nicméně díky této obyčejné měkké tužce a jejímu stínování se stal projev Milana Ressela nezaměnitelným a charakteristickým. Realistický styl a la tužka získal svojí jemností kresby i jakousi hloubku až plasticitu. Zato tiskařům a reprodukční technice připravil nelehké chvíle. Zejména na ohníčkových stránkách je to vidět. Nesmíme ovšem zapomínat, že v oněch dobách, kdy tyto komiksy vznikaly, nebylo po počítačích i digitálnímu tisku ani vidu, ani slechu. Resselova tužková virtuozita je detailně rozpoznatelná až v bibliofilském vydání¹ jeho dvou stěžejních komiksů *Desetičlůk*, *Kraken* (Josef Vybíral 2017), které byly reprodukovány v původní velikosti z originálních podkladů. Měkká tuha umožnila kreslířovi přecházet od lehkých motýlích doteků tužky až po silné a syté kontury a plochy s čitelnými tahy tužky. Ressel tak tímto způsobem vyjádřil to, co jiní kreslíři činí barvami. Jeho tužkové valéry jsou snově kouzelné a současné účelné. Například tak zcela zjevně rozlišil den a noc.

Odras šedesátých let

Milan Ressel dovedl do konečné fáze a uchoval vlastní tužkové světy, které jiným kreslířům zmizely nenávratně a doslova pod rukama, respektive pod jejich mazací gumou. Pro nás čtenáře nechal otevřené okno, abychom mohli pohlédnout do privátních vizí a představ kreslíře, protože při závěrečných pracích dochází k různým úpravám jednotlivých panelů a zamýšlené tužkové světy se mění nebo úplně mizí do ztracena.

Součkovy povídky ale nejsou prvními Resselovými tužkovými komiksy. Tím se stalo dílo *Abo Falia*, které nebylo nikdy dokončeno, nebylo opatřeno promluhovými bublinami a do dnešních dnů se dochovalo pouze v jakémsi torzu, převážně nalepeném na třech rolích o rozměrech 2,8 x 1,2 m, a částečně v jednotlivých panelech, chaoticky seskládaných v obálkách. Tyto samostatné kresby mají na rubu číslování s lomítkem, které určuje pomyslnou stránku a pořadí panelu na něm. Počet jednotlivých panelů na stránku není stejný a pohybuje se kolem třiceti, ovšem někde se například dohledalo jen několik kreseb, takže ani samotný autor dnes neví, zda jich bylo vytvořeno jen toto množství anebo se v minulosti některé ztratily.

Za dobu zrození *Abo Falia* lze považovat začátek roku 1967, kdy se Milan Ressel a Jaroslav Vožniak² domluvili, že vytvoří monumentální komiksově dílo, jaké u nás do té doby nemělo obdoby. Netušili ovšem, že v tu dobu emigroval do Západního Německa Petr Sadecký, v jehož hlavě rezonoval podobný plán a v jehož rukou se shromáždily kresby Bohumila Konečného-Bimby a Zdeňka Buriana pro „nekonečný seriál“

s Amazonou. Vožniak, který se znal s Kájou Saudkem, se ve volbě názvu nechal pravděpodobně inspirovat Kájovou postavou Fake Falio (anebo tomu bylo naopak?). Zpočátku psal scénář Ressel-Vožniak, v plánu bylo rozšíření tvůrčího týmu o letteristu a tiskaře, ale nakonec v tom zůstal Ressel sám. Ze setrvačnosti pak ještě nějakou dobu pokračoval v kreslení. Někdy na podzim roku 1969 mu Vožniak napsal z Paříže, aby sebral veškeré kresby *Abo Falia* a přijel za ním, protože je příležitost k vydání ve Francii. Ressel sedl do letadla a odletěl se všim, co bylo vytvořeno. Oba si zřejmě nepochopili, protože Vožniak se domníval, že komiks je dokončený, a Ressel zase, že to oba společně rychle dodělají. Nastalo rozčarování, protože o komiksově torzu neměli Francouzi zájem. S nevydaným *Faliem* se po týdnu Milan Ressel vrátil zpět a dílo skončilo v šuplíku.

Zamýšlený obsah je pestrý a odráží částečně skutečnou atmosféru šedesátých let, zejména hnutí hippies, ovšem děj si můžeme na základě nalepených panelů pokusit vyfabulovat individuálně, podle své představivosti. Dnes už neexistuje původní scénář. Nosnou linií jsou prvky známé z thrillerů a špiónážních románů s náznaky vědecké fantastiky nebo filmů tehdejší doby ala James Bond. Rockové festivaly, květinové děti a jejich guru Abo, krásné ženy, plantáže s marihuánou, nezbytné automobilové sledovačky a honičky, přestřelky, můry schopné telepatie, záhadná zbraň, nechybí zde ani tajemný tibetský (?) láma, který (možná) chce ovládnout svět pomocí drogy. Laboratorní a výrobní haly pracující ve službách vědeckého zlosyna (?), jehož levou polovinu obličje tvoří kovový implantát, ne podobný těm, které o několik desítek let později používali filmoví tvůrci seriálu *Star Trek* u rasy Borgů. Psychedelickou atmosféru komiksu podporují secesní interiéry i urbanistické prvky a vyvažují tím futuristické křivky vznášedel, ponorek, člunů i dalších dopravních a létajících prostředků, dokonce ve tvaru připomínající dnešní dron.

Po roce 1989 nalepil malíř jednotlivé panely na obrovité papírové role, aby je mohl vystavovat. Na jednu roli se vlezlo zhruba 72 panelů v 16 řádcích. V současné publikaci má *Abo Falia* premiéru v maximálně možné míře dochovaných panelů.

Ještě (jsme) to stihli

Jednadvacátý ročník (1970-71) *Ohníčku* byl určitě přelomovým nejen redakčně, ale také obsahově, i když k žádným drastickým změnám v skladbě časopisu nedošlo. Vlivem rozbihajících se normalizace, při níž se nová politická garnitura zbavovala nepohodlných lidí, byl šéfredaktor Jiří Binek v dubnu 1971 odvolán a na jeho místě stanula dosavadní dlouholetá zástupkyně Marie Lapáčková. Ta ale v mezích možností pokračovala v jejich společné časopisecké koncepci. Jedna změna se však udála ještě za Binka a to, když musel skončit americký

1 Limitovaný náklad 100 číslovaných a signovaných výtisků, formát 440x310 mm.

2 Jaroslav Vožniak (1933-2005), akademický malíř, člen skupiny Šmidrové (B. Dlouhý, Jan Koblasa, Karel Nepraš...). Inspirace abstraktivním uměním, surrealismem, hyperrealismem, pop artem. Proslavil se sérií ikon v byzantském stylu, kde místo světic namaloval portréty světových filmových hvězd.

komiks **Red Star**, což byl světoznámý, ovšem českým čtenářům utajený hrdina nesčetných vesmírných eskapád Flash Gordon. A co dál? Dětská čtenářka byli na vědeckofantastická témata zvyklí a vyžadovali je. Jiří Binek se rozpomněl na Ludvíka Součka (1926-78), který s *Ohníčkem* příležitostně spolupracoval a jehož fantazie byla bezbřehá a schopnost dát jí podmanivou textovou podobu nekonečná. Ve své románové trilogii **Cesta slepých ptáků** (SNDK 1964-68)³ to ostatně dokázal více než dokonale. A jak si někdy náhody zahrají přímo osudově, v tu dobu navštívil redakci Milan Ressel a nabídl zde své kresby a ilustrace. Šéfredaktorovi bylo hned jasné, že to je „jeho muž“ a hledaný kreslíř. Prubířským kamenem byly barevné ilustrace k výborné sci-fi povídce J. Kippaxe *Pátek (Ohníček č. 19/1970)*. Posléze Souček předložil Binkovi sbírku svých kratších próz **Bratři Černé planety** (Albatros 1969) a po souhlasu vypracoval poněkud volně scénáře ke komiksům **Desetioký** (č. 5-18/1970-71) a **Kraken** (č. 19-24/1971), které dávaly zároveň dostatečný prostor pro Resselovo výtvarné vidění i fantazii. Tak paradoxně normalizace napomohla ke vzniku úžasných a netradičních stránek obou seriálů, i když jim pak vzápětí vystavila červenou kartu.

Kreslený seriál **Desetioký** vychází z vědecky nedokázané, ale četnými svědky i v současnosti neustále podporované teorie o existenci takzvaného sněžného muže, přežívajícího ve vyšších vysokohorských pásmech i neprostupných džunglích mnoha míst na světě. Abnoe, agogwe, almas, bigfoot, jeren, mi-go, orang pedenk, tretretre, yowie, tak jsou pojmenování tyto údajní sněžní, horští či lesní tvoři. Nejvíce se vžil název yetti pocházející z Himálaje a sem situoval svůj příběh Ludvík Souček. Do krajiny lámaserií, levitujících mnichů, sněžných mužů i objevitelských expedic z počátku 20. století. Za hlavního hrdinu zvolil skutečného britského botanika, cestovatele a entomologa Henryho Johna Elwese (1846-1922), pravda s poněkud upravenými fakty. Například knižní *Vyprávění č. 17* sira Elwese je jím dopsáno 11. 6. 1929, tedy sedm let po smrti skutečného H. Elwese. Také komiksový scénář doznal změny oproti literární podobě. Je rozšířený. V povídce si závěrem Elwes vyslechne výpověď majora Jefferse o setkání se Samčhem Mitšebatem a pak odcestuje domů, a až po deseti letech se z novin doví, že nepálská vláda zlikvidovala v horách bohatý klášter, který byl označen za sídlo nebezpečných kacířů a odpůrců pravého náboženství. Komiksový Elwes se po setkání s majorem Rawlisonem účastní výpravy i závěrečného boje proti klášteru a je svědkem smrti desetiokého zlosyna. Přeživší sněžné muže dopraví do Londýna na kliniku neurochirurgie, kde jsou úspěšně reoperováni a postupně vráceni do normálu. Milan Ressel nakreslil v posledním pokračování tabulku se jménem profesora Vickerse a tak vzdal poctu hlavě anglické

rodiny, na jejichž sídle přežil s bratrem a maminkou (otec-důstojník se neustále zdržoval v Londýně) bombardování a na jehož přátelské chování si dodnes s úctou vzpomíná.

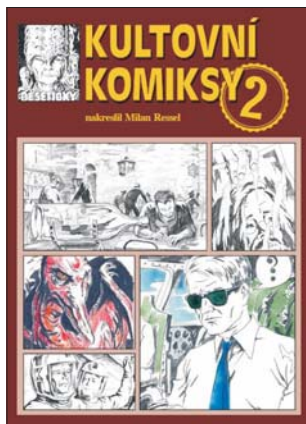
Pozoruhodnou skutečností je fakt, že text do dublinu u **Desetiokého** dělal Resselův otec, jenž měl vypsany rukopis díky své armádní minulosti, kdy působil ve Vojenském zeměpisném ústavu. Stal se tak zřejmě nevědomky prvním českým letteristou.

Obrovské chobotnice, kalmaři a sépie obývající neprobádané mořské hlubiny jsou nedílnou součástí námořních legend mnoha národů, jejichž rybáři vyjížděli na lov mořských živočichů. To, co se považovalo spíše za velkou obrazotvornost námořníků či následky jejich bujarých pitek, se dnes pomalu ukazuje být reálné. Ale ne v tom smyslu, že by takový hlavonožec dokázal potopit parník, jak o tom vypráví komiks **Kraken**. Krom toho se tady Souček dopustil odborného pochybení. Krakenem se nenazývá obrovitá sépie, ale v minulosti byla za něj považována přerostlá chobotnice. V současnosti se tak nazývá nový druh velkého hlavonožce, pojmenovaný jako krakatrice obrovská, jejíž dospělci měří podle jizev na těle vorvaňů až 18 metrů. Kryptozoologové jsou přesvědčeni, že moře skrývá ještě gigantičtější hlavonožce, ale vědci jsou zdrženliví, byť se díky dokonalejší podmořské vizuální technice nebo včasnému výzkumu mršin vyplavených na břeh dostávají k informacím, jaké v minulosti neměli k dispozici.

Součkův scénář kopíruje v podstatě rozsah povídky, nedošlo k žádnému rozšíření jako u **Desetiokého**. Zřejmě proto, aby se komiks vešel do posledních šesti (letních) čísel 21. ročníku. Ressel asi plánoval do *Ohníčku* další práce – viz **Dobývání planety Ax** – ale opět zasáhla normalizační ideologie ve spojení s úředním šimlem a dalších tužkomiksů se mladí čtenáři nedočkali. Tentokrát vadila první stránka **Krakena** s kresbou nezaměstnaného námořníka, popíjejícího v hospodě „U pekínské kachny“, což byl zjev a jev, který mohl mít údajně neblahý vliv na socialistickou morálku dětí. Srpnem 1971 tak skončila Resselova roční komiksová anabáze, protože v tu samou dobu se v *ABC* uzavíralo **Dobrodružství Thuvie z Ptáruhu**, které současně kreslil s oběma součkářkami. Až se normalizační vlny zklidnily, vrátil se na stránky *Ohníčku* zpět. Ale už jen jako ilustrátor dobrodružných příběhů v cyklu *Kroky za obzor* a *Okamžiky napětí* (1983-86), které provedl svou typickou tužkokresbou.

S Ludvíkem Součkem se Milan Ressel potkal ještě dvakrát, ovšem už ne nad komiksem, ale při ilustrování jeho díla. Nejdříve doprovázel kresbami space operu **Blázní z Hepterydy**, která vycházela na pokračování v čtrnáctideníku *Letectví a kosmonautika* (č. 1-22/1972), a o rok později povídkový soubor **Zájem galaxie**, který vydala Mladá fronta v žluté Edici 13.

V roce 1974 se Resselovi ještě zadařilo proniknout na

3 Trilogie byla později na Slovensku převedena do komiksu pro měsíčník *Elektrón* (č. 12/1978 – 12/1982); scénář Kamila Stašková (vl. jménem Stanislava Liptáková), kresby Jozef (Babušek) Schek.

stránky Pionýra s kresleným příběhem **Vezeme domů slunce** podle sci-fi povídky jeho oblíbence Ray Bradburyho. Černobílý krafas na světlém khaki podkladu přinesl na dvou stránkách víru v technický pokrok i humanistické poselství. Amputované bubliny nahradil text pod jednotlivými panely a tak zřejmě celek unikl bdělému oku cenzora anebo už na zákaz bylo pozdě. Resselova komiksová aktivita ale příslušným orgánům neunikla, protože nic podobně úspěšného se už v následných letech neopakovalo. Škoda tomu.

Psal se listopad 1989, čas oponou trhnul v podobě sametové revoluce a komiksy dostaly zelenou. Téměř po dvaceti letech se Milan Ressel odvážil vstoupit do stejné komiksově řeky. Knižní podnikatelský klub jej svedl dohromady se Svato-plukem Hrnčířem, nejen úspěšným spisovatelem pro děti a mládež, ale i zkušeným komiksovým scenáristou. Pro edici Sóllo společně připravili třiasmdesátí stránkový komiks **Země Zet** (1990), který vyšel v samostatném sešitě formátu A5. Jemně kolorovaná tužka provázela věčný příběh hledačů tajemství, tentokrátě dvou chlapců, kteří objeví tajemnou zahradu s exotickou flórou a faunou a navrch deník cestovatele, který zahradu založil. Komiksový sešit vyšel současně i v anglické mutaci pod názvem **Zed Zed Land** a byl zamýšlen jako pomůcka pro studenty angličtiny (na konci brožury je také krátký slovníček). A to byl poslední komiksový počín, který Milan Ressel nakreslil. Doba začínala nabírat tempo, nakladatelské bariéry padaly, nedodržovaly se smlouvy, pokud nějaké byly, distribuce tiskovin a knížek se pomalu začala rozpadávat a byla dražší, objevili se neseřízní lidé a finanční efekt za komiksovou stránku byl mizivý. To vše bylo příčinou odklonu mnohých autorů od komiksu, pravděpodobně i Milana Ressela. Jakýmsi mementem mohl být strip, o který byl požádán koncem devadesátých let *Nedělními novinami*, ale projekt skončil u návrhu a skic, protože zanedlouho noviny zanikly.

Součkovy dokumentární fikce

Součkova povídková sbírka **Bratři Černé planety** obsahuje čtyři příběhy, z nichž první dva posloužily jako předloha k seriálům. Tématy sněžných mužů-yetiů a obřích sépií se Souček dokumentárně zabýval již ve své záhadologické bibli **Velké otázky** (SNDK 1967), která mohla být potenciálním zdrojem k dalším neuvěřitelným příběhům a kde ukojil svůj hlad po všem neznámém a tajemném. Škoda, že Souček do scénáře nezpracoval i úvodní část sbírky, jež dávala následným příběhům vyšší smysl. Všechny čtyři jsou totiž zapsané Vyprávění členů tajemného spolku Bratři Černé planety, kteří se jednou za čas scházejí a sdělují si své neuvěřitelné zážitky. A vyprávěč (pan redaktor čili samotný Souček) po návštěvě v Anglii, kde pátrá po himálajských zápiscích sira Elwese, dostane od staříčkého rodného knihovníka odznak (černou onyxovou kuličku s obepínajícím páskem stříbrného plíšku, na níž je mimo názvu klubu a moto vyraženo číslo 17) a klíč Klubu Černé planety, které jej zavedou do Paříže a tam v Latinské čtvrti se svým dávným přítelem Lojzou Kejíkem (dopisovatelem ČTK) naleznou onu ka-

várničku, kde se scházeli před lety členové klubu. Objeví dokonce nedobytnou pokladnu, od níž je ten klíč, a po otevření v ohmataných deskách jakési spisy. Mimo to je zde osmačtyřicet háčeků a na mnoha z nich už visí klíček s přívěskem klubu, což značí, že majitel už není mezi živými. Desky obsahovaly dávné i novější příběhy lidí, kteří se je neodvážili nebo nemohli zveřejnit. Redaktor vybral čtyři Vyprávění (č. 17, 25, 32 a 41), zbytek vrátil do pokladny, na háček číslo 17 zavěsil přívěsek s klíčem a zabouchl dvířka. Tím pro sebe zavřel přístup k dalším fantastickým příběhům, které by jistě potěšily čtenářovu duši. Možná jsou už dnes háčky zaplněné a nic by nebránilo knižnímu vydání těchto neobyčejných zážitků, ale kdo ví, kam se poděla ona nedobytná pokladna? A existuje vůbec ještě ta kavárnička? Krásná Součkova fikce, není-liž pravda? Něčím podobným mystifikoval Souček čtenáře o několik let dříve v sneffelské trilogii, v níž rozvinul motiv verneovky Cesta do středu Země.

I přes marxistickou orientaci, která byla v podstatě zástěrkou pro jeho literární i badatelskou činnost, dokázal být Ludvík Souček humorně kritický k aspektům tehdejšího života a různým byrokratickým až šikanozním projevům „vládnoucí třídy dělníků, rolníků a pracujících inteligence“. Někdy je přímo zlehčoval, asi proto, aby prošly přes cenzuru. Ukázkou budiž scéna, kdy si vypravěč vyřizuje žádost o výjezdní doložku na ministerstvu zahraničních věcí a platinová slečna mu po odpovědi, že jede do Anglie za ohyzdným sněžným mužem, dává razítko do patřičné rubriky „návštěva příbuzných“. Jako by výjezd do tehdejší kapitalistické ciziny byla záležitost jedné návštěvy příslušného úřadu a štemplující slečny. Žadatelovo martýrium běhání po úřadech, shánění různých doporučení, schválení a razítek, včetně devizového příslibu a kladného vyjádření stranických orgánů nebral prostě v potaz. Ono ani stejně nešlo napsat to tak na plnou hubu. Ale potřebných valut se dále přece jen dotknul a to s ironií sobě vlastní: „*Když máš málo peněz, musíš cestovat hodně rychle. Díky tomu se mi podařilo v Londýně uniknout svodům British Museum, Wallace Collection, Tate Galery, South Kensington Museum, National Gallery a dalším všeobecně vzdělávacím ústavům, které návštěvník Londýna prostě musí vidět. Nenavštívil jsem ani Hyde Park s řečníky, propagujícími nejrozličnější náboženství, abstinenci, značky whisky, císařství, anarchii a vegetariánství. Vzdal jsem se i pouti do Baker Street, kde se můžeš poklonit památce Sherlocka Holmese.*“⁴ Poskytl tak neznalému čtenáři v kostce, na několika řádcích informaci, co je v Londýně zajímavé a co by mu při případné návštěvě nemělo rozhodně uniknout.

Dokončení přístě.

Milan Krejčí

Doslov pro knihu Kultovní komiksy 2 – Milan Ressel (vydal Josef Vybíral 2017)

Odposlechnuto

Geniální inovátor Jan Tleskač si psal deník, který ukořistil tajemný E. M. Po sedmdesátí letech se náhle zjeví Elon Musk a začne chrlit jeden vynález za druhým... Náhoda? @zevloun

4 Ludvík Souček: **Bratři Černé planety** (Albatros 1969), str. 9.

Petr Baubín: Pozitivní dopady nádoru mozku

Když už se člověku přihodí taková událost, má asi jen dvě možnosti. Buď před tím padnout na kolena a vzývat Prozřetelnost a snažit se nějak přežít, nebo si dát odstup. Vždy jsem byl mírně neohebný v nohou a ve svých více než padesáti nenalézám zrovna tu správnou motivaci to měnit. Takže varianta dvě.

Při pohledu zpětně mě překvapuje, jak zaťatý jsem byl v začátcích své nemoci a jak urputně jsem ignoroval všechny zcela zřetelné signály. Vše začalo asi tak před půl druhým rokem koncem jara 2015. Začaly se mi pravidelně objevovat lehké závratě. Což jsem samo o sobě nebral za problém. Občas pár vteřin lehké opičky zdarma, nebo neber to.

Odjakživa jsem trpěl bolestmi hlavy. V dětství mě kvůli tomu léčili na neurologii. Tehdy jsem míval cca dva migrénové záchvaty týdně, které pravidelně končily zvracením a světloplachostí. To naštěstí v pubertě víceméně odeznělo. Takže když mě začala opět a častěji bolet hlava, dokázal jsem si to snadno „vysvětlit“. Bolesti se pomalu stupňovaly a z cca 5 prášků měsíčně jich bylo postupně přes 10 týdně. Přitom souběžně probíhal pomalý odliv životní energie. Nechuť pouštět se do nových věcí a dotahovat vše do konce, ale i to jsem už jednou zažil – jasně syndrom vyhoření. Jako řešení jsem zvolil nákup posilujících bylinných čajů. V listopadu a prosinci se závraťi a bolesti rychle stupňovaly. A to tak, že jsem byl (pod silným nátlakem rodiny) konečně ochoten zajít si na vyšetření k praktickému lékaři. Vždy jsem měl poněkud nižší tlak, a ten mi nyní ještě klesl. Snad proto první pátrání zamířilo nesprávným směrem. Interní vyšetření nic zásadního neodhalilo, následoval přesun na neurologii. Mladý sympatický lékař mě po zevrubném vyšetření vyexpedoval na rentgen krční páteře a výsledná diagnóza zněla: „Vaše krční páteř není nepolíbená.“ (Hurá, zase jsem měl záminku, proč mám problém.) Krční páteř, nízký tlak, nic vážného...

„Objednejte se na CT.“

„Samozřejmě,“ přizvukoval jsem. Uplynul ale skoro týden, než jsem konečně zvedl telefon, abych zjistil, že na CT se lze v dotyčné nemocnici objednat jen mezi 7-8 ráno a mezi 13-14 odpoledne.

V 14:15 bylo už samozřejmě beznadějně pozdě, telefon „nebral ani vrátit“. Slíbil jsem si, že hned následující den si termín na objednání pohlídám. Po práci, cestou domů, jsem se stavil v populárním farmářském obchodě. Vyběhl jsem pár schodů do prodejny a ... ležel jsem na zemi – ani nevím jak. Ztráta vědomí, podle mě jen velmi krátká, mě ale velmi vyčerpala, po chvíli sezení na židli jsem nakoupil své oblíbené krutí pochoutky a šel si do auta odpočinout. Po cca dvaceti minutách přijela „rychlá“ sanitka, kterou přivolali pracovníci obchodu. Nastalo dohadování, že ty tři kilometry domů opravdu v klidu dojedu. „Vyhrál“ jsem a dojel. Jenže doma se situace opakovala – další těžká závrať s bolestí, a kdyby vedle mě nestálo křeslo, skončil jsem opět na zemi. To už mě žena nekompromisně drapla a odvezla do nemocnice. Naštěstí jsem už neměl sílu se bránit. Službu měl tentýž lékař co minule. V okamžiku, kdy se dozvěděl, že jsem omdlel, zvažněl. Na CT pracovišti

jsem byl za 15 minut a v přístroji za dalších 10. Když jsem se ocitl zpátky na neurologii, sdělili nám, že snímkování dopadlo dobře – tedy že výsledky jsou dobře čitelné a že chvíli bude trvat vyhodnocení – cca hodinu. Jestli si počkáme. Souhlasili jsme. Přišel asi za dvacet minut a tvářil se jako oukropeček:

„Já ani nevím, jak vám to mám říct...“

Máte tam nádor.“

„Si děláte prdel!“

„Nedělám.“

„Tak se na něj dem podívat.“

Byl tam. Na snímcích z CT jasně viditelný, kulatý a při jejich seřazení do pohledu shora se jeho průměr postupně zvětšoval až do velikosti vlašského ořechu a výška byla dle měřítka cca 4 cm. Pěkně usazený v pravé půlce hlavy.

Takže okamžitě přijetí. Bylo to 12. 12. 2015. Léky na zmenšení otoku a na tlumení bolesti. S tím, že bude následovat operace. Tu jsme začali okamžitě řešit prostřednictvím svazu známých tak, abych se dostal na co nejlepší pracoviště a do co nejlepších rukou. Překvapilo mě, kolik lidí v mém okolí ochotně proklepávalo své kontakty a snažilo se mi umést cestičku. Nakonec vše klaplo a operace se konala 19. 12. a dopadla, jak nejlépe mohla. Na sále jsem ležel pět a půl hodiny. Po operaci jsem pochopil, jak vznikla víra v upíry. Do nemocnice dorazíte relativně po svých. Po zákroku se vcítíte do půllitru, ze kterého si právě dal někdo pivo na ex. Celková narkóza navíc velmi ovlivňuje motoriku a vnímání.

Okamžik, když jsem na pokoji zjistil, že mám vybitý telefon – lehká ataka paniky.

Naštěstí nabíječka byla na dosah. Daleko horší bylo, že po nabití se při zadávání PIN na displeji průběžně objevovaly zcela náhodné číslice. Trefit čtyři správné vyžadovalo tak 15 pokusů. No, a když už se to konečně povedlo – odpověď byla neúprosná. Chybně zadaný PIN, zbývají 2 pokusy. Takže smazat a stejný postup a stejný výsledek.

Těžká ataka.

Naštěstí se bohové včas usmáli. Všiml jsem si, že se mi někdy úplně na začátku podařilo na první místo PINu vložit mezeru. Po jejím smazání a při třetím zadání bylo vše OK. Pak následoval můj první telefonát, který si vůbec nepamatuju a vím o něm jen zprostředkovaně. Samozřejmě jsem volal ženě.

Hovor prý nesl lehký náznak hlášení tajného agenta. „Tohle je divná nemocnice, budeš mě muset odsud odvést.“ Samozřejmě jsem šeptal.

„Prosím tě, co se děje?“

„Představ si to, oni mě po operaci neodvezli na JIP, ale na sesternu.“

„To určitě ne, určitě jsi na JIP.“

„Ne, odvezli mě na sesternu.“

„Rozhlédni se. Máš kolem sebe nějaké přístroje?“

„To mám.“

„Jsou tam i další pacienti?“

„Hm, to ano.“

„Jsi na JIP.“

„No ale všude okolo jsou tu sestřičky.“

„To je ale na JIP normální, tam jsou sestřičky pořád, aby byly k dispozici, kdyby se něco dělo.“

„Tak dobře.“ Odpověděl jsem spíš prý odevzdaně než přesvědčeně.

Zpětně musím říct, že ta JIPka byla excelentní.

Za tři dny po operaci jsem byl na normálním pokoji a za pět dní doma. Takže jsem stihl Štědrý den v kruhu rodiny. Neuvěřitelné.

Událost, jako je tato, najednou převrátí hodnoty a vnímání života. Stokrát slyšet není ani jednou prožit. Najednou máte příležitost udělat si inventuru. Zjistíte, že tak samozřejmé věci, jako je dýchání, jídlo a vyměšování, mají úplně jiný význam.

Když máte na hlavě jizvu přes čtvrtinu lebky, tak je otevírání úst obtížné a žvýkání fakt problém. Máte pocit miniaturního zázraku, když oběd sestává z bramborové kaše, posypané drobnými, ale chutnými kousky masa.

Průvodním jevem narkózy bývá také zvýšená plynatost. V mém případě navíc neobyčejně páchnoucí. Obdivoval jsem zdravotní personál, který chodil kolem „odkryté žumpy“ a tvářil se jako nic. Maximálně mě ujistili, že to je normální a že jsou na to zvyklí. Ufff, já si za celou tu dobu sám na sebe nezvykl.

Ovšem jsou i veselější situace. Koneckonců kolikrát za život se pošťestí, že vám po několika dnech vytáhnou cévku z ptáka. Vy se nato bez problémů vyčůráte a pěkná mladá sestřička vás za to upřímně pochválí.

Fakt mě potěšila.

Mimochodem, výsada odejít z JIP na normální pokoj je mimo jiné podmíněna schopností dojít si sám na záchod a vykonat tam potřebu.

Pokud nejsou pooperační komplikace, je u těchto operací velká šance na úspěch. Procento podobných operací, které jsou bez komplikací, v minulosti prudce rostlo. Nyní už ne, protože většina jich už takových je.

Pro zvědavce: byla to nemocnice na Homolce a operátér byl mezinárodně uznávaný specialista na mozkové nádory, který dělá cca 200 operací ročně. Je neformálně uznávaný i mezi svými kolegy, což v tak konkurenční smečce jistě něco znamená. Cítuji krátký rozhovor při vizitě po nařknutí termínu odchodu z nemocnice. „Kdo ho dělal? Jo ten, tak to na Štědrý den domů stíháte.“

Po čase došly výsledky histologie, nádor byl zhoubný. Takže už rok Tom Tykwer. Ted' zrovna jsem v další fázi nabírání sil do boje, ale život mě strašně baví. Novoroční přání, které jsem rozesílal svým přátelům a známým, v loni znělo: „Sněte své sny a hlavně si je plňte.“ Ještě stále to stíhám.

Samozřejmě si přeju, aby nikoho z čtenářů žádný nádor nepotkal a inventuru v hlavě si dělejte jen dle vlastního uvážení.

S dovolením bych ukončil bonmotem z banánových rybiček.

„Nevíš, co v hlavě máš, dokud se nepodíváš.“

Plzeňský dinosaurus Petr Baubín, zvaný PRAŽÁK, zemřel 17. července 2017 ve věku 52 let. **Andromeda News 47**

Odposlechnuto (A tak je to se vším)

Bůh: A nezapomeň, Mojše, na zákony a dodržování košer. Nikdy nevař kůzle v mléce jeho matky. To je kruté.

Mojše: Takže ty říkáš, že nemáme jíst nikdy mléko a maso dohromady?

Bůh: Ne, já jsem říkal: nevař kůzle v mléce jeho matky.

Mojše: Bože, promiň mi mou hloupost, ale znamená to, že nemáme po masitém jídle šest hodin jíst mléčné pokrmy, aby se nám nesmísily v žaludku?

Bůh: NE, Mojše, poslouchej mě pořádně. Já říkal: nevař kůzle v mléce jeho matky!

Mojše: Můj Bože, odpusť prosím mou nechápavost, ale máme tedy používat dvě oddělené sady nádobí pro maso a mléčné pokrmy, abychom se náhodou nespletli?

Bůh: Víš co, Mojše, dělejte si to, jak chcete!

To bolo ale ráno ...

8:00 Urobil som snehuliaka.

8:10 Okoloídúca feministka sa ma spýtala, prečo som nepostavil snehuliačku.

8:15 Urobil som snehuliačku.

8:17 Opatrovateľka od susedov sa sťažovala na odhalenú hrud' snehuliačky.

8:20 Homosexuálny pár žijúci obďaleč namietal, prečo som nepostavil dvoch snehuliakov.

8:25 Vegáni z neďalekého domu sa sťažovali na nos z mrkvy, pretože zelenina je jedlo a nie ozdoba snehuliaka.

8:28 Som nazvaný rasistom, pretože snehový pár je biely.

8:31 Moslimský šialenec kráčajúci po ceste chce, aby snehuliačka mala šatku.

8:40 Nieкто volá policajtov, aby zistili, čo sa deje.

8:42 Hovorí mi, že musím odstrániť metlu zo snehuliaka, pretože by sa mohla použiť ako smrtiaca zbraň. Veci sa zhoršujú po tom, čo som zamrmlal: „Áno, ak je to podľa vás****“

8:52 Môj telefón je zabavený a dôkladne skontrolovaný, keď ma so zaviazanými očami odvádzajú na policajnú stanicu v helikoptére.

9:00 Som v správach ako podozrivý terorista, ktorý sa v tejto citlivej dobe snaží vyvolávať problémy.

9:10 Pýtajú sa ma, či mám nejakých komplicov.

9:29 K zodpovednosti sa prihlásil ISIS...

Novinářka zpovídá rabína u Zdi nářků:

Novinářka: Rebe, jak často se sem chodíte modlit?

Rabín: Dvakrát denně.

Novinářka: A za co se modlíte?

Rabín: Aby se lidé přestali nenávidět, aby nebyly války, aby si lidé pomáhali a měli se rádi.

Novinářka: To jsou samé krásné věci. Jak dlouho už se takhle modlíte?

Rabín: Padesát let.

Novinářka: Padesát let! To je neuvěřitelné. A jaký máte pocit, když vidíte svět kolem sebe?

Rabín: Mám pocit, jako bych mluvil do zdi.

Civilizační šok²

Část dvacátá osmá: Kalifornie – země zaslíbená, pomeranči a zlatem oplývající

Stát Kalifornie se dá těžko popsat. Je to podobné jako se pokoušet jedním dechem vystihnout charakter celých Spojených států. Obě republiky – USA i Kalifornie – mají mnoho tváří a různých podob. Pokud se týká země hipiků a zlatokopů, začnu výčtem lexikálních dat.

Kalifornie je po Aljašce a Texasu třetím největším státem USA. Její rozloha je 424 tisíc kilometrů čtverečních, což je 5,3 krát víc než Česká republika. Je roztáhlá podél pobřeží Pacifiku od hranic Mexika k Oregonu celých dlouhých 1260 km. To je od subtropů až k docela frišnému severozápadu USA. Na jihu Kalifornii dominuje metropole San Diego s biotechnologickým průmyslem a zbrojnými firmami (Lockheed Martin), uprostřed San Francisko s hipstery, turisty a gayskou komunitou, a na severu poloprázdná divočina s národními parky. Možná vás udivuje, že nezmiňuju Los Angeles a Hollywood, ale za prvé z LA znám jen letiště a dálnice a za druhé Hollywood ztratil v posledních dvaceti letech hodně ze svého lesku. Místo elegantních filmových hvězd v nadživotní velikosti jsou dnes na výstavním štítu Hollywoodu ekologicky uvědomělí aktivisté, kteří neustále kecají do politiky. Řekl bych, že Hollywood ztratil šfávu a nějak mi to pozlázko hvězdné minulosti chybí.

V televizních seriálech vypadá Kalifornie pohledně, ale nedejte se zmást. Kromě klimaticky příjemného pobřeží, kde oceán tlumí žhavé slunce, můžete už pár mil hluboko ve vnitrozemí najít suchý a nelítostný kraj. O další kus dál od lidnatého pobřeží narazíte v jižní části na kaktusy, uprostřed státu na pohoří Sierra Nevada a u hranic s Oregonem na hromadu jehličí. Neříkám, že údolí mezi rozeklanými skálami představují špatné bydlení, ale účet za klimatizaci vás může položit. Zvlášť na východ od San Diega, v Palm Desert a Lancasteru, se hodiny elektroměru točí celoročně, přes den kvůli chlazení a v noci kvůli přitápění. Co jste čekali, poušť je poušť.

Jak jsem řekl, největší populační hustota se soustřeďuje do městských oblastí s centrem kolem Los Angeles, San Franciska, San José, Sacramento a San Diega. Los Angeles je druhá největší metropole v USA, LA okres má deset milionů obyvatel a ve vnitřním městě se tisíť přes čtyři miliony lidí. Hluběji do vnitrozemí se hustota osídlení rapidně snižuje a u hranice s Nevadou nebo Arizonou je divočina, národní park Death Valley, neobydlený pás hor, luhů a písečných přesypů. I tak v Kalifornii žije asi čtyřicet milionů obyvatel, což z ní činí nejlidnatější stát v USA.

Stát Kalifornie je pozoruhodný tím, že má jednu z nejsilnějších ekonomik na světě. Pokud USA a Evropskou unii rozdrobíte na jednotlivé státy, je pořadí nemiřících světové ekonomiky následující: Čína, Japonsko, Německo, Velká Británie, na pátém místě Kalifornie a šestá je Francie (r. 2017). Kalifornie je tak velká a výkonná, že by se nepochybně prosadila na světové scéně i sama, bez Spojených států. Občas, když se Trump odváže a zavrhne smlouvu o trans-pacifickém partnerství, sestřelí klimatickou dohodu z Paříže nebo projeví pochopení pro ultrapravicové fašouny, začnou hipici v San Francisku vykřikovat, že by se Kalifornie měla od USA trhnout. Žádný strach, oni se vždycky včas

uklidní, zvlášť když si uvědomí, že Kalifornie má svoji vlastní politickou reprezentaci, své voliče a své zákony. Kaliforniáné si mohou řídit svůj stát víceméně sami Trumpovi navzdory.

Díky rozloze a geografii je Kalifornie země velkých paradoxů, včetně těch sociálních. V supermegalopolích bydlí liberálové, kteří horují pro biologické potraviny, zdravý životní styl, jogují v leginách z dutých vláken a do práce jezdí elektromobilem. Jejich životním stylem je divadlo, golf, popíjení červeného vína a pozorování divokých zvířat triedrem. Ve vnitrozemí se žije jinak. Tam stále bydlí potomci osadníků, kteří vzdorují divočině, pracují na farmách, fandí těžebním firmám neférově omezeným přebujelým státem, nemají rádi buzny ze San Franciska, jezdí v těžkých SUV s náhonem na čtyři kola (jinak to nejde, k domu jim vede polní cesta) a divokou zvěř pozorují hlavně optikou kulovnice. Asi si dovedete představit, že v Kalifornii existuje jisté napětí mezi horaly ze Sierry-Nevady a městskými liberály. Politicky se moc neshodnou, ale hipiků je víc, proto Kalifornie zůstává baštou demokratů.

Dobré pohodě obyvatel Kalifornie nepomáhá ani fakt, že sousedí s Mexikem, přes které proudí do země statisíce ilegálních přistěhovalců ročně. Podle statistik z roku 2015 (Public Policy Institute of California) ve státě Kalifornie žije deset milionů imigrantů, asi čtvrtina populace. Většina z přistěhovalců mluví španělsky, čerství ilegálové pocházejí nejčastěji z Mexika, Guatemaly, Hondurasu a El Salvadoru. Polovina z oněch deseti milionů jsou dnes naturalizovaní občané USA, jiní alespoň získali pracovní vízum a čekají na pas, zbylých dva a půl milionu jsou čistí ilegálové. Jsou to buď sezónní pracovníci, kteří našetří dolary a za čas dobrovolně odejdou domů, nebo jsou chyceni a deportováni (desítky tisíc ročně). Příliv je však stále mocnější než odliv. Podle dat ICE (US Immigration and Custom Enforcement) bylo v roce 2016 vyhoštěno z USA 240 255 ilegálů. Mezi nimi opustilo na náklady vlády Spojené státy i devatenáct občanů ČR. Říká se tomu eufemicky „removal“, ale „odstraňovat“ imigranty v češtině jako eufemismus nezní a alternativní překlad „odsun“ není o moc lepší.

Znáte americký detektivní seriál Closer nebo Perníkový dědek? Z nich si můžete udělat představu, co udělá příliv ilegálních mladíků s kontakty na drogové laboratoře v Latinské Americe a jejich drogový trh. Mladíci se nějak žít musí, a tak gangy dnes vládnou předměstím kalifornských měst. Na seriálu Closer mě zaujal detail, jak v gangu přijímali nové členy. Každý ze skupiny měl právo si do bažanta praštit pěstí, aby zjistili, jaký je tvrdák. Skončilo to tak, že adept ležel v krvi na zemi. Připomnělo mi to, jak nás na vojně povyšovali na mazáky. Podobnost to nebyla čistě náhodná.

První mé cesty do Kalifornie mě zavedly do San Diega v rámci vědeckých konferencí v letech 2000–2001. Byl to nezapomenutelný zážitek nejen díky návštěvě high-tech biotechnologických firem, které sekvenovaly lidský genom, ale také díky Alexejovi, se kterým jsem pracoval v prvním zaměstnání v USA. Opětovně shledání na konferenci jsme oslavili tak, že jsme pronajali auto, nabrali

Alexejovu ženu Marínu, jejich kalifornskou spolužačku z Ruska a vyrazili na spanilou jízdu po okolí. Na tomto místě musím prozradit, že Alexej je vinný fajšněmekr, a že poblíž San Diega se nachází vinařská oblast Temecula Valley. Údolí je rozdělené do šachovnice vinic, které jsou v majetku jak drobných vinařů, tak firem, které produkují víno v průmyslovém měřítku. Jestli znáte nezávislý film *Sideways* z roku 2004, dokážete si představit, jak túra po vinicích vypadá. Já jí navíc absolvoval s tlupou Rusů z Leningradu, což dodalo jízdě specifický šmrnc.

Exkurze po vinohradech probíhá takhle: Mezi kopci z červené, žluté a oranžové hlíny se propletete k vinnému sklípku, u vchodu zakoupíte vstupenku a vstoupíte do výčepu. Vstupenka jsou v podstatě tři kupony na ochutnávku vína a je jen na vás, jestli půjdete nejdřív na prohlídku výroby, nebo zamíříte přímo k baru a ochutnáte letošní nabídku. Vinaři-znalci nabídnutý vzorek poválejí v ústech a vyplivnou do připravených nádob, Rusové však alkoholem nepřltyvají. To se záhy ukázalo v našem plánu jako slabina. Po návštěvě druhé vinice jsme překročili legální hranici alkoholu, kdy je v USA ještě dovoleno řídit. Protože jsem se jako jediný držel zpátky, nabídl jsem v pudu sebezáchovy, že se úlohy řidiče ujmu sám. Leningradská společnost to přijala s povděkem a vypukla akce jako ve Svěrákově Jízdě.

Dodnes na to nostalgicky vzpomínám. Křížovali jsme pod kalifornským sluncem polními cestami mezi vinicemi a za námi zůstávala oblaka oranžového prachu. Nálada se lepšila s každou deckou pino noir. Bylo to ještě před rozšířením GPS a já měl pár sklenic v sobě, takže jsme na místních komunikacích několikrát zabloudili. Nebylo to na závadu. Viděli jsme kus kalifornského venkova a našli zapadlé přístřešky, kde majitelé miniaturních vinohradů produkujících pouhých 40 tisíc litrů vína ročně lovili potenciální zákazníky. Tak jsme objevili neobvyklé chuti červeného, zakoupili pár lahví, zazpívali si ruské častušky a bylo nám skvěle. Večer jsme zakončili v citrusovém sadu za domem Alexejovy kamarádky. Očesali jsme pár pomerančů, zapili je vínem a pozorovali západ slunce. Se skleničkami v dlaní čerství emigranti z Ruska usoudili, že Rus je sice matička, ale Kalifornie je dobrý nový domov.

V dalších letech jsem poznal mnoho dalších kalifornských pozoruhodností (kdyby mi to někdo na gymplu prozradil, že vědci pořád jezdí na konferenci do exotických lokalit, možná bych měl k učení větší motivaci) při rodinných dovolených. Představte si třeba Palm Springs, malé městečko v poušti vzdálené dvě hodiny od Los Angeles. Na balkóny hotelu zalétají kolibříci, zatímco na vrcholcích blízkých hor leží sněh. Kolem Palm Sprins je spousta turistických atrakcí, včetně pouštní oázy Palm Canyon. Tam jsme poprvé na živo zahlédli roadrunnera, rychle sprintujícího ptáka z kresleného seriálu, kde ho marně pronásleduje Wile E. Coyote. Snažili jsme se tu slépici vyfotit, ale ani náš teleobjektiv ji nedoholil. Roadrunner během dvou vteřin zmizel v prachu stejně jako v kresleném komiksu. Z dalších atrakcí musím doporučit skvělé letecké muzeum (The Palm Springs Air Museum), štítý pohoří San Jacinto, kam vás vyveze lanovka za městem, nebo Living Desert Zoo, které kombinuje zvířata, kaktusovou botanickou zahradu a modelové kolejiště. To ocení hlavně chlapečkové do deseti let.

Palm Springs je dobrá výchozí základna pro návštěvu Joshua Tree National Parku. Cestou se můžete zastavit u Salton See, jezera, které je zajímavé jako příklad ekologické katastrofy. V roce 1905 se California Development Company rozhodla vysvobodit Imperial Valley ze spárů pouště. Geologické výzkumy potvrdily, že údolí mělo kdysi vlhké podnebí plné vodních jezer, tak proč je tam nevytvořit znovu? Umělý kanál přivedl do údolí vodu z řeky Colorado a všechno šlo jako na drátku. Údolí se zazelenalo. Bohužel se brzo ukázalo, že vodohospodáři se uřelí. Kanálem přitékalo do dolíku vody víc, než plánovali. Rok poté se už v údolí rozlilo velké jezero.

Firma to pojala jako pozitivní bonus a nikdo jiný neprotestoval. U jezera začali hnízdit pelikáni, společnost nasadila ryby a ve dvacátých letech minulého století se jezero stalo turistickou atrakcí. V letech největší slávy k němu mířilo víc výletníků než do Yosemite National Parku. Z jezera Salton See se stalo něco jako kalifornská Riviéra. Na vrcholu turistického boomu vznikly jachtařské kluby, rybařilo se o sto šest a voda zásobovala farmáře v širokém okolí.

Věc měla malý háček. Do pouště tekla voda kanálem, ale z jezera nevedl žádný odtok. Tedy kromě spotřeby farmářů, kteří zavlažovali okolní poušť tak vydatně, až voda prosákla do spodních vrstev a rozpouštěla soli uložené během dávných geologických časů. Sůl společně s hnojivou a DDT putovala zpátky do jezera a toxicita vody začala stoupat. Na konci osmdesátých let nastal zavlažovacímu experimentu rychlý konec. Jezero se zazeleňovalo řasami a ryby nebylo možné jíst. Koncentrace solí stoupla tak, že se na plázcích začala tvořit křusta bílých krystalů. Nakonec pochcípaly ryby. Když jsme v roce 1999 stáli na břehu jezera, bylo všude mrtvo. Kolem nás chátaly rozpadlé budovy záchodků, stánků s občerstvením a zbytky betonových mol. Turisté byli fuč. Společně s nimi vzdali snahu udržet produkci v údolí i farmáři. Okolí jezera se opět změnilo v poušť. Salton See se na slunci stále třpytilo jako diamant v poušti, ale obsah solí ve vodě převyšoval salinitu Rudého moře. Takhle nějak si představuju, že mohl skončit život na Marsu.

Jestli se vám líbí fotografie z nejslavnějšího alba skupiny U2 a máte rádi pustinu, doporučuju od Salton See pokračovat dál do Mohavské pouště. Joshua National Park není příliš navštěvovaný, davy lidí jako u Grand Canyonu tu nenajdete. Zato je skutečně pozoruhodný a není to jen kvůli pokrouceným větvím Josuhovníku (*Yucca brevifolia*). Dolní vstup do parku leží kus cesty od Salton See u dálnice číslo 10 v oblasti Coloradské pouště. Rostou tam cholla kaktusy, juky, a pokud přijedete v lednu až březnu, tedy v době, kdy tam příležitostně zaprší, můžete se stát svědky zázraku. Zavlažená poušť se zbarví spoustou květin, kaktusy se zblázní a písek procitne v divokém rozpuku. Vidět kvetoucí poušť je zážitek, na který se nezapomíná, ale podaří se to málokomu. Načasovat návštěvu vyžaduje pečlivé studium meteorologie a dávku štěstí. Pouštní dešťová sezóna se nedá přesně předpovídat ani v čase družic. I když však monzuny propásnete, není vše ztraceno. Ve vyšší nadmořské výšce parku začíná Mohavská poušť, která je vlhčí a neuvěřitelně krásná celý rok. Mezi malebnými skalami rozhozenými uprostřed pláně rostou Josuhovníky, kterými spolehli-

vě naplníte paměťovou kartu vašeho digitálního foťáku. Strmé komíny skal mají v oblíbě rysově, kamzíci a horolezci. Obrovských balvanů je v parku milion a návštěvníků tak málo, že si můžete vybrat, kterou skálu zdolat. Když budete mít štěstí, váš sportovní výkon bude skutečný prvovýstup. Můžete tam nechat svou vlastní vrcholovou schránku.

Kromě Joshua Tree jsou v Kalifornii i další národní parky. Mezi nejpozoruhodnější patří Death Valley – Údolí smrti. Letní teploty tam šplhají k padesátce, proto je nezbytné návštěvu načasovat na zimní měsíce. Barevné skály jsou všude, kam se podíváte. V nejnižší části parku leží vyschlé solné jezero (nejnižší nadmořská výška v Severní Americe, 86 metrů *pod* hladinou moře), po jehož povrchu pomalu putují kameny hnané větrem. Když vás přestane solná pláň bavit, můžete se vydat do divukrásných kaňonů, ale pozor, teploty se tam blíží třicítce i v lednu. Po zbytek roku tam nelezte, dostanete během deseti minut úžeh, i kdybyste s sebou v batohu táhli dvacet litrů vody.

Dalšími tipy na výlet jsou Yosemite National Park, kraj nádherných vodopádů a masivních žulových stěn s nejtěžšími technickými výstupy světa. Na nich zahynuli (Miroslav Šmíd) nebo nezahynuli (Adam Ondra) slavní čeští horolezci. Méně známý je Lassen Volcanic National Park s lávovými proudy a sopečnou krajinou, ale o národním parku Sequoia a Kings Canyon jste určitě slyšeli. Rostou tam obrovské stromy, které jako by vypadly ze stránek Tolkienových příběhů. Jména uvádím proto, abyste si uvědomil, že v Kalifornii je takové množství parků, že si budete muset vybírat. Na návštěvu všech mi nestačilo ani dvacet let v USA.

Dvě různé tváře Kalifornie jsem měl možnost blíž poznat v roce 2016. V San Francisku se konalo chromatografické symposium a díky tomu, že jsem o tom věděl rok dopředu, mohl jsem věnovat plánování dostatečnou pozornost. Rychle jsem vytýčil trasu: Z města přímo do pohoří Sierra Nevada do míst, kde se v řekách rýžuje zlato.

San Francisko na mě zanechalo příjemný dojem. Město zalité sluncem působí, jako když zkřížíte evropskou metropoli (slušná hromadná doprava, tramvaje, chodníky) se svobodomyšlnou Amerikou. Projel jsem na kole velkou část centra a nikde jsem nezabloudiv do slumů, které jsou k vidění v jiných amerických městech. Možná to bude tím, že v San Francisku žijí movitější lidé a je tam draho, nebo jsem měl prostě štěstí. Bohatství města je poznat i na architektuře. Na nábřeží s výhledem na most Golden Gate jsou domy vyšperkované a zajímavé, docela jiný styl, než znám z Nové Anglie, kde šedivé hranaté baráky pamatují ještě puritány.

Když jsem se zpětně probíral fotkami ze San Franciska, zjistil jsem, že na mě nejvíc zapůsobila Golden Gate – Zlatá brána. Most je natřený červenou základovkou, ale je nepochoybně ladný a stojí za snímek z každé perspektivy. Fotil jsem ho z nábřeží, z výletní lodě, přímo z mostovky, z okolních kopců... Fotografický záchvat se mě držel do té doby, než jsem usoudil, že pět set fotek na jednu pamětihodnost musí stačit.

Jak jsem se zmínil, San Francisko se dá projet na kole. Bicykly si můžete pronajmout na ulici nebo v půjčovnách kdekoli v centru. Za mírný peníz můžete šlapat do pedálu dvě hodiny nebo celý den. Ke kolu vám přidají i bytelnou helmu, mapu

cyklistických tras a ukáží vám, jak brzdit. Doporučuju školení nepodceňovat. V San Francisku mají kola bytelnější brzdy, než je v Čechách zvykem. Abyste ocenili proč, koukněte se znovu na film *Bullittův případ* se Stevem McQueenem, nebo třeba *The Rock*. V obou se po San Francisku jezdí autem a všímavý divák pochopí, že místní kopce jsou strmější než lanovka na Petřín. S dobrými převody se to dá nahoru vyšlápnout, ale pokud se rozjedete šusem dolů, tak vám na prvních semaforech nepomůžou ani bubnové brzdy. Mapa z půjčovny proto označuje silnice, které vedou více méně po vrstevnici. Držte se jich, zavedou vás k turistickým atrakcím po trasách, které minimalizují šanci, že uděláte salto přes berany.

První večerní procházka po San Francisku mě poučila, že město sice leží uprostřed slunné Kalifornie, ale teploty mohou překvapit i v červenci. San Francisko leží u Pacifiku, jehož voda má celoročně stabilní teplotu mezi deseti a patnácti stupni Celsia. V poledne na plážích potkáte slečny v bikinách, ale když se dobře podíváte, zjistíte, že jim pod drahou rtěnkou prosvítají modré rty. Také kalifornští surfaři se do vody odváží jen v neoprenu. Příjemnou koupáčku ve vlnách rozhodně nečekejte ani v červencových dnech. Mark Twain kdysi prohlásil: *Nejhorší zima jakou jsem zažil, bylo léto v San Francisku*. Vzpomněl jsem si na něj, když jsem si navlékl větrovku a stejně se klepal jako ratlík.

Druhým objevem večerního San Franciska byli bezdomovci. Přes den jich potkáte dost a někteří se snaží z kolemjdoucích vymámit almužnu poměrně drsným způsobem. Proto jsem zneklidněl, když se po západu slunce vyrojili houmlesáci z úkrytů po stovkách. V centru města před městskou radnicí si začali stavět brlohy a přehradili mi návratovou cestu do nedalekého hotelu Marriott. Při své výšce sto devadesát dva centimetrů si připadám většinou bezpečný, ale houmlesáci se nevtvářili se na pozdní chodce přátelsky. V tu chvíli jsem pochopil, že San Francisko nemá jen vlnitou tvář.

Náladu mi spravily dvě okolnosti. Na konferenci dorazila moje národně obrozenecká sestra z Prahy (pokud chcete vědět, jak získala svou přezdívku, musíte si přečíst *Nebojte se Ameriky*) a s jejím mužem jsme naplánovali prohlídku místních pamětihodností. Jeden výlet nás zavedl do nedaleké rezervace Muir Woods. To je údolí, kde se poblíž města zachoval neporušený kus sekvojového pralesa. Do rezervace nás dopravil přívoz z centra SF přístavu kolem Alcatrazu do městečka Sausalita, odkud pokračovala kyvadlovka až k bráně pralesa. Tam jsem poprvé spatřil zástupce rodiny sekvojovců, stromy, které patří mezi největší formy života na planetě. V Muir Woods rostou sekvoje vždyzelené, což je štihlejší, ale o něco vyšší strom než sekvojovec obrovský, který najdete v Sequoia National Parku. Nejstarší stromy dorůstají výšky víc než sto metrů a jsou staré dva až tři tisíce let.

Obrovské sekvoje vypadají neskutečně druhohorně. Není divu, že evropští vědci odmítali věřit zálesákům a považovali jejich vyprávění o ztraceném světě za bajky dobrodruhů. Měl jsem pocit, že na mě každou chvíli vybafne brontosaurus. Byl to zážitek, které mohu doporučit, ale po dvou hodinách jsme museli les opustit. Konference je konference a my se museli

vrátit k vědeckým povinnostem. Předsevzal jsem si, že se do Muir Woods jednou určitě vrátím.

Po týdnu jsem se rozloučil s kolegy, s národně obrozenou sestrou a začal navazující kalifornský program. Měl jsem v plánu prozkoumat končiny, kde roku 1849 začala zlatá horečka. V půjčovně jsem nafasoval Jeep Cherokee a desetiproudová dálnice mě vyplivla ze San Franciska. Přes Sacramento (hlavní město Kalifornie) jsem mířil na severovýchod do Sierra Nevady do městečka Auburn.

Auburn leží v podhůří Sierra Nevady a nachází se tam lokální prospektorský obchod. Do letadla se lopata nevejde, takže jsem musel nejdřív nakoupit nářadí a vyptat se na místní claimy. Když říkám claimy, nedělám si legraci. V Kalifornii má spousta lidí vykolikovaný vlastní claim, na kterém zkoušejí štěstí, a není radno tam bez pozvání vstupovat. Naštěstí jsem byl připravený a zakoupil jsem si členství v organizaci Gold Prospectors Association of America (GPAA). Tím jsem získal přístup k místním GPAA claimům. V Auburnu jsem nakoupil zásoby, převlékl se z kvádru do riflí a zapadl do motelu. Měl jsem před sebou čtyři dny v horách a nemohl se dočkat.

Po neklidné noci, kdy se mi zdály sny o zlaté hroudě, jsem vyrazil směrem k historickému skanzenu v Colomé. Právě tady našel John Sutter, předák na velkostatku Jamese Marshalla, první nuggety zlata. Bylo to v náhonu vodní pily, kterou stavěli na řezání klád. Pílu už nestihli zprovoznit. Jižní rameno Americké řeky (South Fork of American River) jim prakticky pod nohama rozkopaly tisíce amatérských prospektorů. James Marshall se snažil bránit svou půdu, ale lavinu hledačů bohatství nedokázal zastavit. O rok později (1849) dorazila hlavní vlna zlatokopů z celého světa a jeho malému království byl konec.

Když jsem se procházel Gold Discovery parkem v Colomé, dokázal jsem se do Jamese Marshalla vcítit. Řeka i její okolí jsou nádherné místo, musel to být dobrý život. Jenže jsem se dokázal vcítit i do myslí prospektorů. Zvlášť když jsem ve skanzenu v rámci lekce rýžování vypral z písku skutečné zlatěnký. Dal jsem parku sbohem a zamířil na GPAA claim nedaleko městečka Foresthill na středním rameni Americké řeky. Konečně jsem se stal zlatokopem!

Na večer jsem po tvrdé práci porovnal výsledek s jediným kolegou, kterého jsem na claimu potkal, a vcítit jsem se do kůže starých prospektorů ještě jednou. Claim se jmenoval Nancy's Gold, ale Nancy už ho vytěžila. Na dně pánve jsme měli jen pár zlatých šupinek. Poučení bylo jasné. Musel jsem se přesunout o dům dál.

Druhý den ráno jsem podle zápisků z prospektorského obchodu v Auburnu vytýčil nový cíl. Znalci říkali, že nedaleko Colfaxu je rezervní most zvaný Yankee Jim's Bridge, který se klene přes severní rameno Americké řeky. Vyrazil jsem po stopě jako ohaň. Jeep svištěl vysoko nad údolím a řeka dole měla tyrkysovou barvu. Most jsem našel po půl hodině jízdy po lokální prашné cestě. Pod ním byly hluboké tůně, kam se jezdili koupat místní. Ocelová lana byla zrezivělá, místo vozovky železný rošt a mezi cestou a mostovkou zela dvacet centimetrová spára. Přesně takhle jsem si to představoval!

Sbalil jsem si zásoby na den, připnul na batoh rýžovací

splav a naposledy zkontroloval poštu na mobilu. Dostal jsem varovný email od tchyně z Blatné. Česká televize vysílala, že v Kalifornii zuří lesní požáry. Po něm jsem si přečetl text od ženy z Massachusetts. V americké televizi dávali reportáž, že v Sierra Nevadě hoří lesy. Nemám prý lézt mezi stromy. Zvrátil jsem hlavu. Na obloze nebylo ani mráčku. Pode mnou zurčely peřeje řeky a vzduch voněl borovicemi. Hodil jsem zprávy za hlavu a pomyslel si něco o ženské hysterii. Poplašné zprávy mě nemohly zastavit. Vzhůru na nuggety!

Můj plán se změnil hned v úvodní hodině. U řeky jsem potkal místního rybáře, který mi dal tip. Podle jeho popisu jsem v údolí odbočil od Americké řeky a vydal se proti proudu jejího přítoku zvaného Shirttail Creek. Vstoupil jsem do divokého kaňonu, kde nebylo ani živáčka. Postupoval jsem proti peřejím a zkušeným okem hledal stopy. Kaňon byl sice pustý, ale po proudu byly za velkými balvany vykopané jámy, vedle kterých ležely hromady hlušiny. V téhle řece už někdo kopal. Postupem času se kaňon zúžil a sevřel řeku mezi kamenné stěny. V březích z oranžové hlíny jsem našel podobné díry, jako by je vykultaly vlaštovky, až na to, že měly průměr dva metry. Někdo se snažil testovat vrstvy usazené historickými potopami.

Putoval jsem údolím jako v Zemanově Cestě do pravěku. Voda byla chladná, kaňon hrál barvami zelené, červené a žluté a na březích někdo občas postavil delikátně vybalancované kamenné mohyly. Občas jsem v pánvi našel zlaté tečky, někdy i pár pěkných zrnek, ale bonanza mi stále unikala. Ani jsem nezaregistroval, jak rychle mi utekl čas. Deset hodin jsem nepotkal živáčka. Putoval jsem divočinou ve stavu podobném zen-budhistickému rozjímání. Až na to, že jsem místo modlitebního mlýnku roztácel rýžovací pánev.

Den jsem zakončil koupáním pod mostem v Americké řece a počítáním zlatěnek. Úlovek nebyl špatný, ale zase ne tak slibný, abych zůstal ještě jeden den. Hodil jsem nářadí do auta a vyrazil na sever k městečku Downieville. Právě tam se odehrála jedna z fází kalifornské zlaté horečky a v okolí bylo několik claimů. Problém spočíval v tom, že claimy ležely uprostřed lesů a vedly k nim mizerné cesty. GPAA průvodce popisoval přístup ke claimu označenému D&J 1 jako lesní cestu obtížně sjízdnou i pro vozidla s náhonem na všechna kola. Zavolaal jsem na pobočku BLM (Bureau of Land Management) a místní ranger si tu lokalitu vybavil. Po chvíli uvažování usoudil, že v tuhle roční dobu bych se ke claimu měl dostat. Nastudoval jsem manuál svého Jeepu z půjčovny a rozhodl se, že to risknu.

Downieville je městečko, kde se čas zastavil. Bylo založené roku 1849 na začátku zlaté horečky a o rok později už tam bylo patnáct hotelů (bordelů) a čtyři řezníci. V roce 1851 tam žilo pět tisíc duší a o dva roky později se dokonce ucházelo o status hlavního města Kalifornie. Dokud tam prospektoři nacházeli nuggety velké jako holubí vejce, hrnuly se tam davy. S kandidaturou na hlavní město to však nedopadlo, Downieville potkal osud mnoha zlatokopecských sídel. Zlatokopové vytěžili severní koryto Yuba River i jeho přítoky a rozutekli se na lepší claimy jinam. Z Downieville se postupně stalo město duchů. Dnes tam bydlí tři stovky obyvatel a živí se hlavně turismem. Jenže úpadek stále pokračuje a kupodivu se o to zasloužili ochránáři přírody.

Zmínil jsem se o prnutí mezi moderní aktivistickou Kalifornií a milovníky staré dobré Ameriky. Tohle je jeden z příkladů. Turistický ruch v mnoha místech Kalifornie závisí na amatérských hledáčích zlata. Jejich příliv polevil poté, co Kalifornie zakázala těžební techniku zvanou dredging (2009). Je to účinná metoda, která používá plovoucí pumpu na pontonech, sající štěrk ze dna řeky přes splav a vypraný písek padá zpátky do vody. Takových sacích mini-bagříků prodávaly hobby obchody spoustu, ale ochránářům přírody se to nelíbilo. Dredging prý rozorává koryta řek a hubí ryby. No, nevím. Kdo někdy viděl jarní povodeň nebo co udělá s korytem řeky každá větší povodeň, chápe, že zásah prospektorů do říčního ekosystému je zanedbatelný. Jenže ochránčí přírody bojující za nedotčenou přírodu z křesel kanceláří asi jarní povodeň neviděli. Kalifornská hádka kolem sacích bagrů se rozhořela poté, co roku 2012 odsoudili prospektora, který zákaz otevřeně ignoroval. Pokračoval v těžbě, i když mu odmítli vydat roční povolenku. Soud byl milosrdný, zlatokop vyfasoval pokutu a podmínku na tři roky, jenže Brandon Rinehart se nedal. Celý život kutal na svém legálním claimu v horách a najednou mu chtějí dredging zakázat? Kam se poděla svoboda? Kde je stará dobrá Amerika, která straní tvrdě pracujícím individualistům?

Jak to dopadlo? Nejvyšší soud roku 2016 rozsudek potvrdil a sací bagry zakázal do doby, než se prokáže, že rybám neubližují. Tedy na neurčito. Tahle kauza hnula žlučí horalům i komunitě mineralogů. Kde leží hranice regulace a meze dychtivosti byrokratů? Zakážou nám také magnetické detektory? Přinutí prospektory po sobě každý večer zahrabávat jámy, aby si srnky nezlomily nohu? Seberou nám lopaty, protože příliš narušují půdu?

Asi chápete, na čí straně leží mé sympatie. V New England máme stejné problémy. Sací bagry jsou zatím povolené v Maine a New Hampshire (navzdory snaze byrokratů), ale Vermont už je zakázal, včetně manuálních ručních pump a ostatních mechanických zařízení. I na malý rýžovací splav musím získat povolení majitele pozemku, zaplatit poplatek státu, a pokud se přesunu o sto metrů proti proudu, musím celou proceduru zopakovat. Děkuju pěkně. Nezáleží na tom, jestli kopu v horách, kam v posledních deseti letech lidská noha nevstoupila, zákon je zákon. Stejně jako kalifornským prospektorům mi tyhle zákazy hýbou žlučí. Nastal už konec americké svobody a snu najít si svůj vlastní nugget?

Ochránářská opatření měla jeden nezamýšlený důsledek. Zlikvidovala turistický průmysl v Downieville a okolí. Od té doby, co sem amatérští prospektori přestali jezdit, důlní města chřadnou. S pánví se dá vyrýžovat zlata sotva tolik, že pokryjete dno malé lékovky. Poté, co přestali jezdit turisté, místní bistra začaly chřadnout. Když jsem se po příjezdu zastavil v centru Downieville, nalákal mě u zpusťlého saloonu stojící poutač ve tvaru kovboje. Když jsem přišel blíž, ukázalo se, že to není poutač z papundeklu. Kovboj si vytáhl z pusy doutník a pozval mě dál. Barman Jim mi udělal omeletu a postěžoval si, že návštěvnost je mizerná. Byl jsem jeho druhý host. Zanadávali jsme si na ochránáře, Jim mi poradil cestu a já vyrazil směrem k D&J claimu.

První kilometr nebyl špatný. Lestní cesta vedla zářezem do svahu, na jedné straně terén stoupal prudce vzhůru, po pravici padal strží k modré nudli vody na dně. Silnice byla široká jen na šifku auta, ale sjízdná. Všechno bylo v pohodě, dokud jsem nedorazil k prvnímu brodu. Tam stezka vedla do potoka a za ním následoval svah z uklouzaných balvanů. Ohodnotil jsem terén, cesta byla stěží znatelná. Seděl jsem v autě a přemýšlel. Jak se budou tvářit v půjčovně, až jim zavolám, že jsem utopil auto v lese dvě stě mil od San Franciska? Mám radši couvat celou milu zpátky? *Vzal to ďas!* Přišlápl jsem plynový pedál a Jeep se zanořil po nápravy do vody. Vybral jsem prudkou zatáčku a vyrazil jako losos proti peřeji. Kapota vozu se zvedla k obloze v takovém úhlu, že přes ni nebylo vidět. Dopředný pohyb zpomalil a motor zazpíval „klinky-cink“. V duchu jsem začal obracet stránky řidičova manuálu a došlo mi, že je to zvuk automatické převodovky. Cherokee se vzchopil, přehodil náhon na čtyři kola a auto mokřýma gumama vyšplhalo po kamenné stráni s hbitostí kamzíka v nejlepších letech. Po této demonstraci jsem si s dalšími brody hlavu nelámal, Jeep mě přesvědčil. O třicet minut později jsem dorazil na claim.

K mému překvapení jsem tam nebyl jediný, kdo zdolal příjezdovou cestu. Ve stanu u řeky jsem našel dva prospektory, kteří dojždali z kotlíku snídani. Podle pravidel smějí prospektori na claimu kempovat, čehož Rob a Mike využili. Oba byli zkušení zlatokopové z Kalifornie, kteří si během své týdenní dovolené hodlali naplnit kapsy zlatem. Když jsem si s nimi potřásl pravicí, ukázali mi svůj projekt. Nedaleko řeky našli úsek, který zlatokopové v roce 1849 nechali bez povšimnutí. V říčním břehu vykopali malou jeskyni, přesávali štěrk a vytěžený materiál tahali v masivní železné loďce k rýžovacímu splavu. První den zvládli dvanáct loden, druhý den deset, třetí den osm, a čtvrtý den ráno nemohli vstát ze spacáku. Měli upřímnou radost z mé návštěvy, protože si mohli dopřát oraz. Po chvíli klábosení prohlásili, že mě musí představit panu domácím.

„Domácímu?“ zeptal jsem se nechápavě. Ukázalo se, že claim v divočině není neobydlený. Už tři měsíce na něm žil Mike č. 2. Byl to bývalý voják, který usoudil, že než si najde nové zaměstnání, zkusí se živit jako prospektor. Koncem zimy dopravil na claim karavan (cestou zlomil osu) a zásoby na léto. Dokud tam nedorazili moji noví známí, žil tam jako poustevník se dvěma obrovskými psy. Dělal mu společnost a chránili ho před pumami, které ho zvědavě okukovaly z okolního lesa.

Neodolal jsem, abych se nezeptal na prospektorské štěstí svých kolegů. Chlapi se nenechali přemlouvat a vytasili se se svými poklady. Rob a Mike nám ukázali flaštičku plnou zlatého písku s několika malými nuggety. Mike č. 2 je trumfoval. Vytáhl skříňku plnou uncových lékovek (trojská unce, 31.3 gramů). Vedle baterie lahvíček leželo na modrém saténu i několik pěkných nuggetů, jeden velký jako článek palce. Nejvic ze všeho jsem však obdivoval zářivě bílý kus křemene protkaný plátkou zlata. Usoudil jsem, že něco takového chci najít taky.

Domluvili jsme pravidla hry, abychom si nelezli do zelí. Já vsadil na osvědčenou techniku „crevicing“, tedy vyškrabávání materiálu z prasklin skalního podloží na dně řeky nebo v místech, kde kdysi řeka tekla. Na konci dne jsem sesypal zlato do

fiolky a kriticky zhodnotil, že by to chtělo něco většího. Moje dovolená se chýlila ke konci a kalifornské nuggety pořád nikde.

Druhý den ráno Mike č. 2 navrhl zajímavý projekt. Kromě D&J claimu těžil ještě na vlastním claimu vysoko nad řekou. Když plánoval svůj pobyt, prostudoval v Downieville v místním muzeu důlní záznamy a zjistil, že na přítoku Downie River nacházeli prospektoři opravdu velké nuggety. Na rozdíl od GPAA claimu v tom místě posledních sto let už nikdo další nekopal. Mike si vykolíkoval asi kilometr dlouhý vlastní claim. Dostat se tam nebylo snadné. Nevedla tam žádná cesta, veškeré vybavení musel tahat na hřbetě do kopce. Mike prohlásil, že ještě nedokázal claim ani pořádně otestovat. Protože jsme všichni měli magnetické detektory, navrhl, že bychom měli zkusit, jestli v horách nejsou zapomenuté nuggety. Ty do velikosti pěti gramů si můžeme ponechat, o větší se rozdělíme. Upřímně řečeno, nemusel nás dlouho přemlouvat.

Svah nad řekou byl tak prudký, že jsme museli nahoru ručkovat po nataženém laně. Sloužilo jako pomůcka při šplhání i jako vodící šňůra. Mike č. 2 nežertoval, když tvrdil, že claim je těžké najít. V neprostupném lese jsme několikrát zabloudili a zachránili nás jen psi. Když jsme sešli z neviditelné stezky, sibiřský husky zůstal stát a tázavě se za námi díval, dokud jsme se nevrátili. Za hodinu jsme vystoupali do části claimu, kde se potok plazil po téměř holé skále. Našli jsme vodopád, vykoupali se v tůni a obdivovali obrovské bariery balvanů, které staří prospektoři naskládali podél řeky. Nechápal jsem, jak to staří prospektoři mohli dokázat. Jak mohli pohnout s tunovými balvany? Mike nám vysvětlil, že je tahali pomocí kladek. Nahoře ve svahu si vyhlédli balvan jako protizávaží a s jeho pomocí vytáhli ten druhý z řeky. Když koryto vyčistili, svedli vodu stranou a vytěžili štěrky i s nuggety. Vyčistili potok tak dokonale, že v něm už žádné zlato nezbylo. Jenže svahy kolem řeky už prospektoři tak důkladně nezkoumali, v čemž spočíval náš plán. Moderní detektory kovů měly slušnou šanci nějaký kus zlata najít.

Strávili jsme luxováním břehů většinu dne. Mezi ostatními keři pod žhavým sluncem to byla rasovina. Občas jsme se navzájem ztratili ve změti zeleně a pomohla jen orientace podle bublajícího potoka. Mike mi nutil náhradní revolver pro případ, kdybych narazil v lese na pumu. Vysmál jsem se mu. Kdybych potkal pumu, vytáhnou nejdřív ze všeho foťák.

Skončili jsme sežehnutím sluncem, dehydratováním, rozedraní trny a bez nuggetů. Přesto jsem nelitoval. Uprostřed divoké Kalifornie jsem se cítil jako skutečný prospektor. Zatím jsem bral rýžování zlata jako koníček, ale v Sierra County jsem pokročil o stupeň výš.

Prospektorování bylo fajn, ale přišel čas k návratu. Nechal jsem chlapy na D&J claimu a přes Downieville vyrazil zpátky k civilizaci. Zbýval mi poslední den dovolené, letadlo mi letělo navečer. Jak mi však ubíhala cesta z hor, usoudil jsem, že mám čas se zastavit v Auburnu a zkusit ještě na chvíli štěstí v Americké řece. Nedaleko města u benzínové pumpy jsem poprvé ucítil ve vzduchu spálené jehličí. Nevěnoval jsem tomu pozornost, ale v serpentinách nad údolím opar ve vzduchu zhoustl. O pár kilometrů dál jsem už nemohl zápach spalin ignorovat. Speciálně poté, co mě předjela šňůra policejních a hasičských vozidel.

Vzpomněl jsem si na tchyni a zaparkoval na vyhlídkovém místě nad řekou. Údolím se plazil hustý dým. I tady nahoře se vzduch dal jen obtížně dýchat. Ženské nepanikařily zbytečně.

Chvilí jsem skřípal zuby, ale pokušení požár objet jsem odolal. Kvůli sirén a kontrola internetu mi potvrdily, že dnes už svůj nugget nenajdu. Obrátil jsem se a s ostatními turisty zamířil zpátky k dálnici do Auburnu. Poslední hodiny volného času jsem strávil v místním muzeu prohlížením nuggetů velkých jako přest, které našli prospektoři v místních horách.

Tak skončil můj poznávací výlet do zlatého státu. Na svůj nugget stále čekám, ale není všem dnům konec. Myslím, že brzo naplánuju další výpravu. Kalifornie mi kromě zážitků poskytl i nečekané poučení. Už vím, čím chci být, až jednou vyrostu.

Martin Gilar

Odposlechnuto o EU

Tohle letadlo [A380] připomíná projekt Evropské unie, němečtí a francouzští experti tomu věnovali miliony hodin práce, je to obrovský projekt, který navenek působí poněkud neohraňaně, finančně je to trochu průšvih, nikdo to moc nechce, ale ruská alternativa by byla horší.

Aleš Tůma, investiční analytik společnosti Partners

Takovou věc vymyslí jen hlupec nebo Evropská unie.

Markéta Šichtařová, ekonomka (o minimální mzdě)

Čo je to jadro EÚ? Nuž, to presne nevieme. Nevieme, s čím máme súhlasit, do akého spolku máme vstúpiť, nevieme ani len to, aké kompetencie máme odovzdať. Robert Fico ako hlavný zástanca akéhosi jadra vedie túto diskusiu mimoriadne nekorektné a hmlisto – jadro EÚ je dobré a musíme tam. To je všetko.

Richard Sulík, slovenský politik, europoslanec

Josef II. byl jako EU, stále cítil potřebu něco reformovat, za dobu své desetileté vlády vydal přes 6 000 reforem, nařízení a regulací, tedy zhruba dvě denně.

Jiří Bílek, historik

Tvrdit, jak to učinil Jean Claude Juncker, že taková změna by nevyžadovala změnu Smlouvy o Evropské unii, je neobhájitelné. Prakticky by to totiž znamenalo, že pouhou změnou svých vnitřních pravidel, vlastně jednacího řádu, podle článku 31 může Evropská rada zásadním způsobem měnit suverenitu členských států a odebrat jim možnost se rozhodovat v otázkách zahraniční politiky a obrany. Neobstojí ani námitka, že na počátku tohoto procesu je nutný souhlas vlád všech členských zemí. Jelikož jde o změnu nevratnou, nemohla by žádná další vláda žádat návrat suverenity v těchto otázkách zpět. [...] Šlo by dokonce o tak zásadní přesun suverenity z národní úrovně, že by bylo na místě uvažovat o jeho stvrzení vyšší ústavní silou, než je zvolený Parlament. Tak jako jsme (a tvrdím že správně) rozhodli o připojení k Evropské unii v její tehdejší podobě v referendu, měli bychom mít všichni možnost se stejným způsobem vyjádřit, zda se chceme vzdát vlastní zahraniční a obranné politiky.

Michael Žantovský, ředitel Knihovny Václava Havla o nových nápadech šéfa Evropské komise / Echo24.cz

Časem s vědou - leden

o velkých činech vědy a techniky

„Jaká je vaše nejoblíbenější poloha při souloži?“
„Ono je jich víc?“

Tak zněla jedna z odpovědí, jak je spolu s řadou dalších sebral tým v čele s Alfredem Kinseyem. Více než osmisetstránková studie *Sexuální chování muže* poprvé vyšla 5. ledna 1948. Média její dopad přirovnala k výbuchu atomové bomby.

Profesor Alfred Kinsey, původním vzděláním zoolog, ženatý otec čtyř dětí, se k tématu dostal skrze výzkum četných způsobů páření žlabatek (okřídlených hmyzů). Roku 1935 v univerzitní přednášce poprvé napadl všeobecnou neznalost anatomie i fyziologie sexu a prohlásil, že opožděné sňatky (= pozdní sexuální zkušenosti) psychicky škodí. V roce 1942 získal od Rockefellerovy nadace a Národní rady pro výzkum grant na studium lidského sexuálního chování. Od roku 1947 vedl Institute for Research in Sex, Gender and Reproduction (dnes Kinseyův) při Indiana University v Bloomingtonu.

Kinsey s několika spolupracovníky procestoval celé Státy a všude se (celkem 5300 mužů) ptali na jejich manželské i mimomanželské sexuální názory, znalosti, praktiky, zkušenosti, včetně třeba sexuální orientace nebo masturbace (dotazník čítal stovky otázek). Zápisy rozhovorů i dotazníky byly kvůli diskretnosti anonymizovány. Přístup byl ryze exaktní, bez jakéhokoliv morálního hodnocení.

K posuzování sexuálního chování zavedl škálu od 0 do 6 (0 = ryzí heterosexualita, 6 ryzí homosexualita, 3 vyvážená bisexualita). Většina amerických mužů zde spadá do stupňů 1–2 a 90–95 % mužů se zdá být alespoň trochu bisexuální (stupně 1–5). 37 % mužů mělo alespoň jednu homosexuální zkušenost v dospělosti (z nich 60 % během dospívání) a 10 % ze zkoumaných amerických mužů se chovala alespoň v části dospělého života úplně nebo převážně homosexuálně (stupně 5–6). 4 % mužů vykazuje trvale převažující homosexuální chování.

Dále kupříkladu zjistil, že: masturbace je mezi muži extrémně rozšířená; 85 % bělochů mělo sex ještě před manželstvím, 50 % mimo manželství a 69 % s prostitutkami. To vše v době, kdy podle neznámějšího amerického průvodce manželstvím kupříkladu orální sex je „branou do pekla sexuální perverze“...

Kinseyho zpráva, jak se jí začalo říkat, oťásla samými základy silně pokrytecké severoamerické civilizace. Kinsey se okamžitě stal terčem kritiky. U vědců hlavně kvůli výběru vzorku – 25 % byli bývalí nebo současní vězni, 5 % mužští prostitutí, navíc ne každý oslovený se chtěl výzkumu zúčastnit. Výzkum také příliš behavioristicky sledoval chování a takřka nepostihoval vnitřní prožívání sexuality.

Námítky přišly a dosud přicházejí od moralistů. *Zpráva* totiž

obsahuje i údaje o předpubertálních **orgasmech**, což autorovi vyneslo obvinění ze sexuálního zneužívání dětí; informace tohoto druhu se prý dají získat pouze pozorováním zneužití, přímou účastí na něm nebo spoluprací se zneužívatelem dětí. Kinsey (a později i jeho obhájci) tvrdil, že sexuální kontakt s dětmi nikdy neměl ani k tomu nikoho nevyužíval a že rozhovory s dětmi prováděl vždy v přítomnosti jejich rodičů. Mnoho z informací pocházelo od vzpomínek dospělých na dětství, jiné od všímavých rodičů či učitelů, několik dalších i od mužů, kteří měli sexuální zkušenosti s dětmi před desítkami let a jimž Kinsey zaručil anonymitu.

Další útoky napadaly sexuální život samotného autora. Zdá se, že holdoval skupinovému sexu s manželkou, postgraduálními studenty a absolventy i jejich přítelkyněmi, taktéž jeho choť chutně obcovala s dalšími muži. Kinsey rovněž v rámci výzkumu tajně natáčel v podkrovní svého domu sexuální akty, neboť kvůli nim nechtěl riskovat diskreditaci své fakulty.

Sotva se veřejnost jakž takž vzpamatovala z jedné pecky, dostala další: tzv. *Druhá Kinseyho zpráva* (založená na výpovědích 5940 žen) vyšla koncem léta 1953 pod názvem *Sexuální chování žen*. Tehdy ještě řada mužů neměla tušení o existenci ženského orgasmu. A do toho Kinsey ukázal, že: většina žen potřebuje k dosažení orgasmu přímou stimulaci klitoris; ženy, které před svatbou masturbují, nejsou ve svém manželství méně uspokojeny, jejich sexuální spokojenost v manželství je naopak statisticky vyšší; 63 % žen někdy masturbovalo, 14 % bylo schopno opakovaného orgasmu; polovina vdaných žen měla sex již před sňatkem a 77 % z nich to nepovažovalo za nic špatného.

Bouře odporu v roce 1953 donutila Rockefellerovu nadaci ukončit financování projektu. Autor byl obviněn z obscenosti, vyslýchán před Kongresem, vyšetřován FBI – padlo i obvinění, že je to zakuklený komunista, který si dal za úkol zničit starou dobrou americkou rodinu... Zbytek života strávil Kinsey v permanentním stresu a hluboké depresi. Zemřel roku 1956 v Bloomingtonu na srdeční selhání a zápal plic.

Kinseyovy zprávy rozhodujícím způsobem přispěly ke změně veřejného vnímání lidské sexuality. Dodnes se ve vši vážnosti citují. Díky Kinseyovi a jeho následovníkům Americká psychiatrická asociace v roce 1973 vypustila homosexualitu ze svého seznamu duševních poruch. Údaj 4 % (jakkoli později zpochybněný) se stal symbolem homosexuální menšiny.

František Houdek
.....

Odposlechnuto

Dnešním rodičům dělají starosti dvě věci:

Co z netu stahuje jejich syn a co na něj nahrává jejich dcera.

Postel svět

Třeštění letitého popularizátora 71

Sex je báječná věc z více hledisek; těžko totiž hledat oblast lidských zájmů důležitější pro zachování rodu, vyhledávanější pro požitek, a přesto pojímanou s rozpaky.

Do říše sexuality zasahují dva mocné živly, *příroda* a *rozum* – a jelikož oba jsou v podstatě neporazitelné, musejí se nějak dohodnout.

Zkusme si to trochu rozebrat, nutně jen v základních rysech, jako podnět k vlastním úvahám čtenářovým. (Ostatně jako všechna *Třeštění*.)

Napřed si vezměme sex z pohledu přírody, jak nám ho nabízí současná evoluční biologie. Tady je měřítko úspěšnosti jednoznačné: počet potomků (obecně vlastních genů), které po sobě organismus zanechá. Nutkán pohlavním pudem, protočlověk jako samec oplodňoval, jako samice rodil a kojil. Sex byl výhradně nástrojem reprodukční biologie. Aby příroda zvýšila jeho atraktivitu, přivěsila k němu vedle barev a pachů i slast. Vše ostatní považovala za nadbytečné, což projevila tím, že prarodiče nechala sexuálně zavadnout a brzy nato zemřít věkem. (Příroda samozřejmě nic nezamýšlela, intencionální příroda by sama byla Bohem. Ona „jenom“ v rámci nevyhnutelné biologické rozmanitosti slepě chrlila jedince s různou mírou různých vloh, které určovaly šanci k přenosu do dalších pokolení.)

S rozvojem inteligence a poznání do sexu začal vstupovat rozum. Ten nám nedarovala žádná vyšší moc, prostě se za daných okolností přihodil. A biologická přirozenost, vládlyně v našem vnitřním světě, si ho zákonitě podrobila. Takže rozum od samého svého vzniku je otrokem našich pudů, slouží v drtivé většině k jejich lepšímu ukájení, nanejvýš ještě tak k racionalizaci s tím spojených selhání. Ovšem – zase díky biologické variabilitě – u nemnoha jedinců, v podstatě evolučních maladaptací (po česku „úchylek“ či „zmetků“), rozum začal sloužit i k čistému poznání. V souvislosti s následným rozšiřováním obzorů a vědomím stále hlubších souvislostí mezi jevy se sex postupně oprostil od reprodukce i od závislosti na dětech ve stáří. Rozum v oblasti sexu dostal novou šanci. A tady nelze nezmínit instituci, která do přetahované mezi přírodou a rozumem hluboce zasáhla. Církev se v onom ping-pongu mezi plazím mozkiem a racionálním mozkiem pasovala na hlavního arbitra. Pravda, použila přitom i rozumu, ale nutně na úrovni doby, kdy o nějaké biologii člověka a jeho evoluci nemohla mít ponětí. Vedena vznešenými ideály (dospět k dokonalému, rájehodnému člověku coby obrazu božímu), avšak disponující pouze naivními prostředky (od reality odtržené slovo umělé autority), opentlila sexualitu tolika iracionálními příkazy, zákazy a tresty (doslova až za hrob), že z přirozené biologické potřeby udělala notorický hřích. Výsledkem byla záplava lži a pokrytectví.

A tak se dnes nacházíme v překerní situaci. Jsme cloumáni svojí přirozeností – požívačnou, nenasytnou, sobeckou – a vícemně to o sobě víme.

Naše přirozenost je silně atakována (a to i u neznabožů) tisíciletým dědictvím křesťanské morálky, přesněji řečeno tím, co z ní a v jaké podobě každému z nás uvízlo v hlavě. A rozum? Ten pochopil, že na přírodu v nás nemá a namísto prostých zá-

kazů a donucování se zaměřil na to, jak ji co nejlépe poznat a jak s ní co možná udržitelně koexistovat. Uznal, že i jiné než většinové varianty sexuální orientace jsou z dopuštění přírody legitimní, a z imperativu množit se učinil vyhledávané neplodné povyražení. Každý si „to“ může dělat, jak chce a s kým (nebo čím) chce, pokud tím neomezuje ostatní; koneckonců moderní slogan „mít sex“ už zdaleka neznamená jen klasickou soulož. (Jenomže takhle by to bylo příliš jednoduché. Rozum sám o sobě, jakkoli obdivuhodný, by nás neměl od-

vést od přírody příliš daleko. Při veškerém pochopení pro jinakost a novoty totiž k zachování druhu *Homo sapiens* – pokud o to vůbec stojíme – vede jen původní různopohlavní a párový, rádobý překonaný sex. Ano, nakonec zrovna ty staromódní předsudky, nad kterými dnes ohrujeme nos, mohou naše pravňuky zachránit před vyhynutím!)

Jak zjistily už Kinseyovy zprávy, mimomanželský sex, jakož i sexuální praktiky považované za deviace, jsou mnohem rozšířenější, než obecné povědomí připouští (86 % dospělých lidí žije v rozporu se zvykovým kodexem). Proto Kinsey žádal, aby společenské normy víc odpovídaly skutečnému chování lidí, hlásale toleranci pro různé formy sexuálního chování.

Proti tomuto hlasu rozumu působila „síla zvyku“, namátkou vezměme třeba reakce na Darwina či Freuda, na román *Milene lady Chatterleyové*, na film *Extáze*.

Ještě v tomto tisíciletí americký neokonzervativní týdeník *Human Events* v *Seznamu deseti nejškodlivějších knih 19. a 20. století* umístil *Kinseyovy zprávy* na čtvrté místo hned za Marxovým-Engelsovým *Komunistickým manifestem*, Hitlerovým *Mein Kampf* a Maovou *Rudou knížkou citátů*.

Jakožto kombinace pudů, rozumu a dědictví po Babičce, lidská sexualita je jevem současně přírodním i kulturním, neoddělitelným průnikem živočišnosti, tradice, rozumu. Náš budoucí osud závisí na tom, jak ji každý jedinec dokáže včlenit do chodu veškerého života na Zemi.

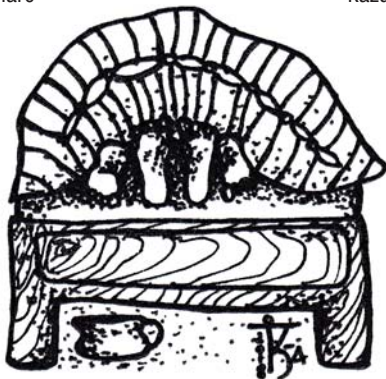
František Houdek

Odposlechnuto

R: „Synu, byl jsi adoptován.“

S: „... Rád bych poznal svoje biologické rodiče...“

R: „My jsme tví biologičtí rodičové, noví přijdou odpoledne.“

Časem s vědou - únor

● velkých činech vědy a techniky

Návrat královny

Na podzim 1915 Albert Einstein matematicky propoutal hmotu, prostor, čas v obecné teorii relativity. Při její následné aplikaci na vesmír mu vyšlo, že vesmír se musí buď rozpínat, nebo smršťovat. To ale odporovalo vžitým názorům i tehdejšími poznatkům, proto do svých gravitačních rovnic přimyslel nový člen, takzvanou kosmologickou konstantu, která vesmír „znehynila“. Zveřejnil to v **únoru 1917**.

V průběhu následujících deseti let ale hned tři vědci nezávisle vypočítali, že vesmír stabilní být nemůže...

Ve stejné době v Kalifornii na tehdy největším dalekohledu světa Edwin Hubble spektrálně třídil nejvzdálenější dohlédnutelné mlhoviny. Očekával mezi nimi rovnoměrně objekty s žadným, modrým i rudým posuvem; budou tedy vůči Zemi buď nehybné, nebo se budou přibližovat či vzdalovat. Jenže shledal, že se téměř výhradně vzdalují! Dokonce nejen od nás, ale i od sebe navzájem. Z hodnot rudých posuvů formuloval matematický zákon této expanze: čím je galaxie dál, tím rychleji se vzdaluje (s konstantou úměrnosti H zvanou Hubbleova). Publikoval to v březnu 1929.

Když se to dozvěděl Einstein, měl prohlásit, že kosmologická konstanta je největším omylem jeho života. KK se stala zbytečnou a do módy přišla jiná konstanta, ta Hubbleova: Je měrná rychlost expanze opravdu konstantní, nebo postupně klesá vlivem vzájemné gravitační přitažlivosti hmoty obsažené ve vesmíru?

K šanci na odpověď se musely naplnit tři podmínky:

1. Najít ve vesmíru hvězdy vzdálené natolik (několik miliard světelných let), aby vykazovaly oproti současnosti měřitelný rozdíl v rychlosti vzdalování (pokud je).

2. Tyto hvězdy musí být dost „silné“, aby z té dálky byly vůbec vidět a daly se měřit. Z rudého posuvu jejich spektra pak lze vypočítat rychlost jejich vzdalování v minulosti (dané vzdáleností hvězdy ve světelných letech).

3. Tyto hvězdy musí mít zároveň navzájem srovnatelnou absolutní jasnost (takovým se v astronomii říká *standardní svíčky*). Z jejich fotometricky změřené relativní jasnosti (té ubývá se čtvercem vzdálenosti) pak lze odvodit, jak jsou daleko.

Počátkem 90. let se ukázalo, že vhodnými kandidáty na standardní svíčky pro tak velké vzdálenosti jsou supernovy typu Ia - hvězdy, které vždy explodují při hmotnosti 1,4 Slunci, jsou tedy něco jako termojaderné bomby o konstantní tonáži, tudíž totožné počáteční absolutní jasnosti (odpovídá cca 4 miliardy Slunci). Problémem bylo zachytit je co nejdříve po výbuchu, ve stadiu maximální jasnosti.

Vzplanutí supernovy je ovšem nepředvídatelné. V typické

galaxii vybuchne supernova přibližně jednou za 100 let, tedy jednou za 5000 týdnů, čili musíme systematicky sledovat několik tisíc galaxií týdně, abychom v průměru zachytili alespoň jednu. Dělá se to tak, že se za bezměsíčné noci pořídí snímky odpovídající části oblohy a totéž se na stejném dalekohledu zopakuje ještě za tři týdny. Obrázky se porovnají, a pokud se na tom novějším ukáže supernova, musí se na jiném speciálním dalekohledu rychle (než podstatně počasne) proměřit její relativní jasnost a nabrat spektrum. Teprve to ukáže, o jaký typ supernovy jde, a umožní odečíst rudý posuv.

Jelikož jde o objekty velice slabé, chce to nejvýkonnější dalekohledy (včetně Hubbleova), na které se stojí dlouhá fronta. Všechny tři termíny se proto rezervují naslepo v naději, že funguje statistika, a konečný pozorovatel-světoběžník dorazivší k teleskopu (v USA, na Havaji, v Chile) se svůj cíl na obloze do-zví na poslední chvíli.

Celý ten odborně, technicky i logisticky nesmírně složitý kolotoč dokázaly na požadované úrovni zvládnout jen dva týmy z USA; jeden vedl Saul Perlmutter, pilíři druhého byli Adam Riess a Brian Schmidt. Počátkem roku 1998 obě skupiny svá data vyhodnotily. A výsledek je šokoval. Ukázalo se totiž, že vzdálené supernovy jsou slabší (nacházejí se dál), než by odpovídalo nejen gravitačně brzděnému vesmíru, ale dokonce i takovému, který by byl zcela bez hmoty a jehož expanzi by nic nebrzdilo. Vesmír se tedy v minulosti rozpínal pomaleji než dnes.

Fakt, že *rozpínání vesmíru se posledních pět miliard let zrychluje*, tedy pravý opak toho, co se čekalo, poprvé na veřejnosti naplno zazněl **koncem února 1998** na konferenci v Los Angeles.

Štrapáce od největšího omylu k největšímu objevu trvala přesně osmdesát a jeden rok a přinesla slavný návrat kosmologické konstanty. Zdá se totiž, že za zrychlenou expanzi vesmíru odpovídá právě ona... Její fyzikální podstatu zatím neznáme (kandidátem je například energie vakua), proto se jí poeticky říká *temná energie*. (Temná energie tvoří skoro tři čtvrtiny veškerého vesmíru. Další 23 % tvoří neznámá *temná hmota* a jen asi 4 % „normální“ hmota, ze které jsme tvořeni my i všechno, co jsme dosud považovali za celý vesmír. Svět je tedy dost jiný, než jsme si mysleli... A jiná asi bude muset být i fyzika, která ho bude chtít popsat.)

Zrychlené rozpínání vesmíru vyhlásil časopis *Science* obje-
vem roku 1998. Tři výše jmenovaní astrofyzikové dostali v roce 2011 Nobelovu cenu.

František Houdek

Odposlechnuto

Sedí I. P. Pavlov v baru a najednou zazvoní telefon. Pavlov vyskočí od piva a vykřikne: „Sakra, zapomněl jsem nakrmit psy!“

● koncích světa i jiných koncích Třeštění letitého popularizátora 72

Existence kosmologické konstanty vnučuje otázku po budoucnosti vesmíru. Podle toho, co dnes víme o jeho průměrné hustotě, se vesmír bude věčně rozpinat. Za nějakých 100 biliónů let v něm postupně vyhasnou všechny hvězdy (nové se nevytvoří kvůli zředění hmoty), za 10^{100} let zaniknou i velmi pomalu se vypařující černé díry. Veškeré zdroje tepla dojdou, zavládne doba temna a chladu. Vesmír ve stavu tepelné smrti bude velký, prázdňý, jednotvárný.

Konec všeho lze chápat i jako složený *konec všech konců*. Ony se totiž nabízejí konce světa v čase i prostoru bližší. Třeba:

- *Ohrožení života na Zemi*. Asi 10 milionů let po dnešku dvojhvězda T Pyxidis, vzdálená jen pár tisíc světelných let, exploduje jako supernova. Její záření naruší ozonovou vrstvu Země natolik, že nastane masové vymírání.

- *Konec života na Zemi*. Za miliardu let vlivem začínajícího červenání a s ním spojeného počátku nadouvání Slunce zesílí svou záři natolik, že se veškerá voda na Zemi vypaří a planeta se ocitne mimo obyvatelnou zónu.

- *Konec existence naší planety*. Za 5 miliard let Slunce ve své proměně v červeného obra pohltí po Merkuru a Venuši i rozžhavenou Zemi.

Tohle všechno jsou takřkajíc tvrdé, fyzikální konce, které mají jednu výhodu: Přijdou za „nelidsky“ dlouhou dobu a tudíž nikoho valně nezajímají. Výjimkou může být nějaká nepředvídatelná událost, gigantický sopečný výbuch nebo srážka Země s planetkou či kometou, které mohou překvapit prakticky kdykoli.

Zajímavější, poněvadž bližší a představitelnější jsou možné konce měkké, neexaktní, dílčí, subjektivní. Jako příklad pro úvod mě napadají starší kosmické sondy Pioneer 10 a 11. První prolétly kolem Jupiteru a Saturnu a vydaly se do kosmu i s plaketami o lidské civilizaci. Už před lety jsme s nimi ztratili spojení, přestaly pro nás existovat. Poselství mimozemšťanům však nesou dál...

Takže i pojem „konec světa“ lze rozšířit. Nemusí být jen vrcholením náhlé a ohraničené katastrofy popsatelné ve fyzikálních jednotkách, může vznikat i v našich hlavách jako výsledek procesu lidského prožívání a usuzování.

Kdybychom měli stroj času a přenesli nějakého obyvatele Prahy počátku 19. století do současnosti, na rušnou ulici v dopravní špičce, na Karlův most vprostřed turistické sezóny nebo do diváckého kotle na zápas hokejové extraligy, v prvním okamžiku by ho asi napadlo, že takhle nějak musí vypadat konec světa. Potom by se postupně obeznámil i s veškerými výhodami dneška a svůj odsudek by zmínil. No a potom by si přesazený staropražan zvyklý a náš svět – stejně tak jako svůj před dvěma sty lety – by považoval za to, co je: aktuálně rovnovážnou směsici položek dobrých a špatných.

Podobně člověk naší doby by si za padesát let zprvu připadal jako v postkatastrofickém filmu. A to i tehdy, pokud vývoj

do tohoto stavu dospěl postupně, plynule, bez zjevných katastrof. Lidé se k němu propracovali poznenáhla a nic akutně hrozivého si přitom neuvědomili, prostě se rodili do změny a průběžně se jim přizpůsobovali.

Konec světa tedy zdaleka nemusí znamenat dramatickou smrt zástupů, může to být „pouze“ výsledek hodnocení jedince, kdy proti sobě stojí objektivní zhoršování sledovaných parametrů a individuální schopnost psychologické adaptace na ně. Pokud zhoršování nedosáhne stupně katastrofy (přírodní, osobní), většinou se stačíme tomu povolnému posuvu přizpůsobit. A když přidáme dostatečnou porci vrozeného sklonu k naději a sebeklamu, můžeme dokonce dojít k závěru, že věci se zlepšují. Pocit pokroku, rozuměj vývoje vnímaného jako převážně pozitivní, je tedy dán hlavně tím, že jsme si na vývoj zvykli, že jsme se mu přizpůsobili a že přednostně vnímáme jeho lepší stránky. Naproti tomu pokud se nepřizpůsobíme nebo si rozbijeme různé brýle, dostaví se pocit ztráty. *Ztráty bez náhrady*, jako když vyhyne nějaká květina nebo zvíře; život jde dál nepochybně, ale jak dlouho?

Hrozby budoucnosti jsou zjevné, jejich důsledky už méně. *Globální oteplování – znečišťování prostředí – drancování zdrojů – překotná migrace – mezinárodní terorismus – zbytečná pohodlnost – digitální demence – nereálné nároky* i další průvodní jevy civilizace pořád rychleji mění náš vnější svět i naši psychiku. Pro ilustraci alespoň několik z mnoha důsledků takových změn:

Zmizí bílé Vánoce.

Příroda se stane nepřitelem.

Rozmnožování nepoběží bez lékařské asistence.

Ničemu nepůjde věřit.

Hlavním smyslem života se stane zábava.

Lidem na sobě přestane navzájem záležet.

I jednoduchý úkon bude složitě formalizovaný.

Každý vřelejší projev bude považován za nekorektní.

(Podobnou inventuru si může vytvořit každý podle svého gusta. Počínaje otázkami: Po čem z minulosti se mi nejvíc stýská a čeho jsem se naopak rád zbavil?)

Konec světa přecházejí z říše přírody do rukou lidí, z fyzikálního prostoru se stále častěji stěhují do našich duší. Čert vzal výstřední konce v gigantických kosmických explozích či kolizích, to, co nás opravdu pálí a s čím se musíme opětovně vyrovnávat, je „pouze“ bezpočet obyčejných konců v nás.

František Houdek

Odposlechnuto

Vědci se nám snažili namluvit, že ze sacharidů zkonsumovaných po 18:00 se tloustne. Teď se zjistilo, že sacharidy vůbec nevědí, kolik je hodin.

DOGMA

LIGA SPRAVEDLNOSTI – je ve skutečnosti Čaroděj ze země Oz. Hlavní záporák dá Supermanovi život, Aquamanovi mozek, Cyborgovi srdce, Flashovi odvahu a Batmanovi kamarády, načez odletí do jiného světa. Potěší pár (ale opravdu jen pár) dobrých fórů a otráví ruská rodinka, kterou je nutno zachránit a která ze scénáře trčí jak bolavý palec. Není to nejhorší ani nejlepší komiksový film, nicméně další shánění sólistů do týmu, který má zachránit svět, už trochu nudí. A marná sláva, Jeremy Irons jako suchý Alfred předvede více humoru a života a herectví než Ben Batman Affleck, ale s tím už každý asi počítal.

Filip Gotfrid

Chemické okénko

Není to asi žádná novinka, ale když to letos bude 100 let od začátku používání koncovek profesora Votočka (-ný, -natý, -itý, -ičitý, -ičný, -ový, -istý, -ičelý, on sám navázal na Šafaříka, který s nimi přišel ještě o 65 let dříve, ale nedotáhl to k dokonalosti), bude zajímavé připomenout, že v roce 2010 přibyla koncovka k označení oxidačního stupně IX koncovku **-utý**.*

Ta je většinou populace** pocítována jako přinejmenším stejně libozvučná jako jejich 8 starších sourozenců, zejména libozvučně pak zní u prvků, jichž se oxidační stupeň IX týká nejvíce (kupř. IrF9, fluorid iridutý). Její autoři Petr Slavíček (VŠCHT Praha) a Jan Kotek (Univerzita Karlova, Praha) píší:

V souvislosti s naším reformním návrhem připomeňme ještě dva aspekty, které by neměly být přehlédnuty. České názvosloví není pouhou odbornou hantýrkou, ale je také učební látkou, kulturním fenoménem a národní chloubou. Jako učební látka představují koncovky oxidačních stavů pevný základ českého chemického vzdělání, jeho procvičování a zkoušení tříbí mentální kvality řady generací. Naše reforma proto znamená další vzpruhu českého chemického vzdělávání. Důležitý je však i moment národní. V době, kdy český jazyk úpí pod nánosy anglicismů a český prezident se obává o svrchovanost naší země pod evropským diktátem, představuje koncovka -utý pro IX. oxidační stupeň pevně ukotvení českého národa.

* Pro účely budoucího historického bádání v dějinách chemie podotkneme, že koncovka -utý byla navržena jednomu z autorů (PS) Jiřím Kolafou (*autor SF povídek a účastník CKČ, dopl. red.*) místo původně navrhované koncovky -ičutý. Stalo se tak v pátek 12. února 2010 v průběhu oběda v menze ČVUT.

** Bleskového průzkumu se zúčastnili studenti bakalářského, magisterského i postgraduálního studia, odborní asistenti, docenti a profesori působící na katedře anorganické chemie PŘF UK. Mezi volenými možnostmi -utý, -ičutý, -ičatý, -ušatý, -učený a -uzený měla zvolená varianta největší podporu.

Odposlechnuto

Pesimista vidí v tunelu tmu. Optimista vidí světlo na konci tunelu. Realista vidí světla vlaku. Strojvůdce vidí tři debily na kolejích.

Paralelní světy

Týdeník Respekt už dle mého naštěstí dávno nemá žádný vliv, ale může sloužit jako jakýsi lakmusový papírek, ten také neovlivní sud s kyselinou (o zásadách v tomto případě raději nemluvejme ☺), ale něco nám napoví o povaze jeho obsahu.

Taberyho svazáci se na konci minulého roku zeptali pár lidí ze své sociální bubliny, co si myslí o roku 2017. Z odpovědí mě zaujalo použití původně sciifistického termínu u už poněkud profláklé aktivistky Apoleny Rychlíkové (možná bychom měli zahájit kampaň proti kulturní aropriaci, které se tím dopustila na SF a jejich fanoušcích) a pak z bubliny vystupující odpověď celkem nedávno objevené autorky Bianky Bellové. Znamená to něco? Přípravuje se Respekt na nějaký myšlenkový obrat? Otázky, samé otázky ☺

Apolena Rychlíková – dokumentaristka

Rok 2017 byl pro mě rokem relativizace. Jsme svědky dlouhodobého popírání některých doložitelných problémů, jako jsou diskriminace všeho druhu, sociální nerovnosti a jejich příčiny nebo třeba globální oteplování. Lež obratně vydávanou jenom za „jiný názor“ nám do hlavy vtluckávají hlavně ti, kteří jsou mocensky nebo finančně saturovaní, ať už jde třeba o oligarchu Jaromíra Soukupa v mediálním prostoru nebo o podnikatele Babiše či Okamuru v tom politickém. Výsledkem je existence hned několika paralelních světů plynoucích vedle sebe, které je čím dál těžší porazit (sic) a ve kterých se namísto pokusů o demaskování tohoto typu hegemonie často vrháme na ty, kdo jsou jen její obětí.

Bianca Bellová – spisovatelka

Rok 2017 byl rokem, kdy se ozejmilo, že úsloví „Historia magistra vitae est“ platí jen pro pozorné žáky. S rostoucím znepokojením pozorují, že ty progresivní proudy západního světa jsou ty nejmilitantnější; že přední tzv. liberálně-demokratičtí intelektuálové volají nejen po větší ochraně společnosti a státu, ale i po pálení čarodějnic, ať si v tom zápalu hoří třeba i nevinní, jen když ten toxický patriarchát*** konečně svrhne! Mantra politické korektnosti nahrazuje pod záminkou budování spravedlivějšího světa svobodu slova. Už zase v Evropě za děsivého mlčení elit narůstá antisemitismus. Tohle všechno už tu přece bylo a mělo to pro nás devastující následky. Zopakovat si tu historickou lekci jsme nejspíš odsouzeni všichni.

ZR

*** Asi odkaz na Emily Lindin, která psala: „Ve skutečnosti mě vůbec neznepokojuje, že nevinní muži ztratí svou práci díky falešným obviněním ze sexuálního útoku/obtěžování; pokud je to cena za odstranění patriarchátu, tak je to cena, kterou jsem ochotna zaplatit.“

Odposlechnuto

Půvabné Vietnamce klopýtá a upadl synek. Gentleman přiskočil, postavil chlapce na nohy a zahlaholil: „Mladá paní, upadl vám rákosníček.“

Výsledky ankety Kniha roku Sardenu 2017

1. místo (pět hlasů + zmínka)

Thomas Olde Heuvelt: HEX (Argo, 338 stran, překlad: Milan Žáček)

2. místo (čtyři hlasy)

Liou Cch'-Sin: Vzpomínka na Zemi 1 - Problém tří těles (Host, 448 stran, překlad: Aleš Drobek)

3. místo (tři hlasy + zmínka)

Jan Hlávka, Jana Vybíralová: Algor 3 - Pomníky zimy (Brokilon, 652 stran)

4.-5. místo (tři hlasy)

Robert Jackson Bennett: Božská města 2 - Město mečů (Host, 552 stran, překlad: Milan Pohl)

Blake Crouch: Temná hmota (Knižní klub, 320 stran, překlad: Veronika Volhejnová)

Zde jsou k dispozici všechny komentáře hlasujících: sarden.cz/2018-02-26-0032/literatura-kniha-roku-sardenu-2017-komentare a tady jsou zveřejněné kompletní výsledky do 17. místa: sarden.cz/2018-02-27-1108/literatura-kniha-roku-sardenu-2017-vysledky

Delší článek o a k anketě v příštím čísle Interkomu.

Jan Křeček

Nominace cen ČS fandomu

Mlok

Stanislav Otava za KLF Ostrava nominuje zasloužilého člena klubu **Aleše Kovala** za jeho celoživotní práci a propagaci sci-fi. Je to organizátor Parconů 1988, 1992, 2010 a konečně i 2018, dále organizátor Bílonů už od poloviny osmdesátých let až do dneška. Propaguje sci-fi také v místním tisku, rozhlasu i televizi (těch pořadů bylo už víc a dohledání všech by bylo na dlouho).

Jiřina Vorlová za SF&F Workshop nominuje **Janu Rečkovou** za její práci a propagaci fantastiky na poli literárním – ať už prostřednictvím vlastní tvorby, překladů nebo pomoci začínajícím autorům ve workshopech.

Ludvík

Zdeněk Rampas za SF klub BC nominuje **Richarda Klíčnicka** za uspořádání Miniconu 2017, zvláště za přivolení nových hostů.

Roman Randal'f Kresta za SFK Radegast nominuje **Davidu Macháčka** za pořádání Koprconů, loni to byl již 15. ročník.

Jiřina Vorlová za SF&F Workshop nominuje **Zdeňka Rampase** a nakladatelství **Nová vlna** za vydání kompletního souboru povídek Františka Novotného *Hvězdné hry*.

Jiřina Vorlová

Parcon 2018 - Bílovec

Jak na Parcon 2018? Pokud se to k vám ještě do 15. března nedoneslo nařukejte svou otázku do vyhledávače, a ten vás nasměruje na přihlašovací formulář. Pokud někdo budete mít problémy nebo speciální přání či potřeby, napište na polacek61@gmail.com nebo stanislav.otava@seznam.cz, tamtéž také napište, když se u vás něco změní po přihlášení, také kdyby měl někdo problémy s bankou, třeba při posílání poplatku z ciziny. Pomůžeme, pokud to bude v naší moci.

Bílovec je třeba od Prahy dost daleko, a po zkušenostech z Bílonů, doporučujeme než přicestovat autem (samo město je malé, vše v dosahu volným krokem) volte raději vlak, frčí neustále 160 km/h a k tomu pohodlí vč. internetu a občerstvení. Zdeněk Rampas jede např. v pátek ve 12 z Hlavního nádraží, pokud se ozvete brzo, bude to možná první vagón na con a přes nás bude i nějaká ta slevička (podle zásady hromadně za méně). A protože prezidenta nemůžeme nevyzvednout a nedopravit přímo na prezenci St. Otavovi do rukou, budete rovněž mít prezidentské výhody. Bud'te chytří a čerpejte. Pátek bude den A. Sapkowského (pozor, podepisuje jen knihy a prosíme nekecejte mu do psaní nemá to rád, o hrách raději nemluvte a o seriálech zase asi nesmí mluvit on), sobotu si vybral jako jedinou možnou Jarek Nohavica. Program nám už teď přetéká, ať nelitujete, čas nelze vrátit.

Pavel Poláček

NON FICTION

Ian Morris

K čemu je dobrá válka?

Konflikty a pokrok civilizace

Autor nám vypráví hrůzný, ale fascinující příběh patnácti tisíc let válek a dochází k závěru, že války zajistily lidstvu více bezpečí a bohatství. Na základě výzkumů z oblasti kulturní historie, archeologie i biologie ukazuje, že v době kamenné žili lidé v malých, ustavičně se svářících společnostech a měli deseti až dvacetiprocentní šanci, že zahynou násilnou smrtí. Oproti tomu ve 20. století zemřela násilnou smrtí ani ne jedna osoba za sta (a to navzdory oběma světovým válkám včetně Verdunu, holokaustu a Hirošimy). Vysvětlení spočívá v tom, že jediné

válka je schopna vytvořit větší a složitější společnosti s vládami, které vymytí vnitřní násilí. Autor mapuje historii válek, toho největšího paradoxu dějin, od pravěku až k robotickým střetům blízké budoucnosti. Následujících několik desetiletí se může stát nejnebezpečnějším obdobím lidské existence, ale pokud tuto dobu přežijeme, možná se konečně naplní starý sen o světě věčného míru.

Překlad Stanislav Pavlíček, vázaná s přebalem, 440 stran, 50 tabulek a grafů, 599 Kč

